Μνήμων

Τόμ. 2 (1972)

Τ Ο Μ Ο Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Σ

ΜΝΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ : 'Η συγγένεια Μακεδονικής και Μικη-
ναϊκής διαλέκτου • ΑΝΝΑΣ ΡΑΜΟΥ - ΧΑΨΙΑΔΗ : Οί 'Ικέται παρά
τοῖς ἀρχαίοις 'Ελλήσι • ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ - ΣΙΜΟ-
ΠΟΥΛΟΥ : 'Η πολιτική και διπλωματική παρουσία τοῦ Κ. Ζωγράφου
στόν 'Αγώνα (1821 - 1827) • ΟΔΓΑΣ ΠΑΛΑΓΓΙΑ : Δυό νοο - αττικά
ἡμέρη στο Ἐθνικό Μουσείο • ΕΛΕΝΗΣ ΓΑΡΔΙΚΑ : 'Η ἴδρυση τοῦ
ἐλληνικοῦ προξενείου τῆς Μάλτας (1827) • ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΑΝΝΟ-
ΠΟΥΛΟΥ : Τά τσιφλίκια τοῦ Βελή πασᾶ υἱοῦ τοῦ 'Αλή πασᾶ • ΑΝ-
ΝΑΣ ΡΑΜΟΥ - ΧΑΨΙΑΔΗ : Πολιτειακαί μεταβολαί τῶν Ροδίων ἀπό 404 -
351 π.Χ. • ΕΙΡΗΝΗΣ Ν. ΠΑΡΔΑΛΗ : Δύο Ναυτικά 'Ημερολόγια τοῦ
'Αγῶνος • ΧΡΗΣΤΟΥ Κ. ΛΟΥΚΟΥ : 'Η περιοδεία τοῦ 'Ανδρέα Με-
ταξά στήν Πελοπόννησο (1830) • ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΕΤΑΛΑ : 'Αξιωμα-
τοῦχοι στήν αὐλή τοῦ 'Αλή πασᾶ • ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗ : 'Ενέρ-
γεια τοῦ 'Ιωάννου Φιλήμονος γιά τήν ἐκδόση φιλοκαποδιστριακῆς ἐφη-
μερίδας. • ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ : Τοπωνυμικά διασαφήσεις.

Α Β Η Ν Α Ι 1 9 7 2

Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ (1830)

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ. ΛΟΥΚΟΣ

doi: [10.12681/mnimon.152](https://doi.org/10.12681/mnimon.152)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΟΥΚΟΣ Χ. Κ. (1972). Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ (1830). *Μνήμων*, 2, 187-256.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.152>

Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ (1830) *

Μόλις έγινε γνωστή η έκλογή του πρίγκιπα Λεοπόλδου στο θρόνο της Ελλάδας (πρωτόκολλο 22/3 Φεβρ. 1830)¹, οι αντιπολιτευόμενοι τον Ίω. Καποδίστρια ενέτειναν τις προσπάθειές τους για να υποσκάψουν το κύρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως στο λαό. Διέδωσαν ότι η Κυβέρνηση έχασε την υποστήριξη των Συμμαχικών Δυνάμεων και επομένως δεν είχε πλέον καμιά ισχύ· ότι ο ηγεμόνας θα χάριζε τους φόρους, γιατί έρχόταν με πολλά εκατομμύρια, και θα άμνηστευε όλα τα αδικήματα². Δημιουργήθηκε έτσι το κατάλληλο κλίμα που ενθάρρυνε αντικυβερνητικές ενέργειες: οι βοσκοί της Πελοποννήσου αρνήθηκαν να πληρώσουν τον ποιμενικό φόρο³.

* Στην εργασία αυτή χρησιμοποιούνται οι ακόλουθες βραχυγραφίες: ΓΑΚ= Γενικά Αρχεία του Κράτους· Αρχ. Καποδ. = Αρχείον Ιονίου Γερουσίας—Τμήμα Καποδιστριακόν· Αρχ. Βλαχ. = Ιστορικόν Αρχείον Γιάννη Βλαχογιάννη, που βρίσκεται στα ΓΑΚ· φακ. = φάκελος· σχ. = σχέδιο· πρωτ. = πρωτότυπο· άντ. = αντίγραφο.

Όσες χρονολογίες δεν έχουν την ένδειξη (ν. ή.) δίδονται σύμφωνα με το παλιό ημερολόγιο.

1. Τα διπλωματικά παρασκήνια που οδήγησαν στην υπογραφή του πρωτοκόλλου της 22/3 Φεβρ. 1830 βλ. εις D. C. Fleming, John Capodistrias and the Conference of London, Θεσ/νίκη 1970, σ. 119 - 121· Έλ. Πρεβελάκη, Η Έπανάσταση του 1821 και η βρετανική πολιτική, «Αφιέρωμα εις τα 150 χρόνια από της Έπαναστάσεως του 1821», Θεσ/νίκη 1971, σ. 215 - 217.

2. Κυβερνήτης προς Ευνάρδο, 12 Μαΐου 1830 και Κυβερνήτης προς πρίγκιπα Λεοπόλδο, 30 Μαΐου 1830, εις Ίω. Καποδίστρια, Έπιστολαί, έκδ. E. Bétant, τόμ. 1 - 4, Γενεύη 1839, έλλην. μετάφραση Μ. Σχινά, τόμ. Δ', Αθήναι 1843, σ. 26 και 37 - 39. Βλ. και Π. Μοναστηριώτης (Ναύπλιο) προς Ίω. Κωλέττη, 6 Μαΐου [1830], πρωτ., ΓΑΚ, Αρχ. Βλαχ., φακ. 240.

3. Με το υπ' αρ. 601 Ζ' ψήφισμα της 4 Φεβρ. 1830 η Κυβέρνηση επανέφερε τον ποιμενικό φόρο που είχε καταργήσει η Έθνοσυνέλευση της Τροιζήνης. Οι βοσκοί θα πλήρωναν για κάθε γιδοπρόβατο 20 λεπτά (5 για κεφαλιάτικο και 15 για χειμερινό λιβαδιάτικο)· για τους χοίρους, βόδια κλπ. μεγάλα νομαδικά ζώα το κεφαλιάτικο ήταν 20 λεπτά. Ειδικές επιτροπές θα κατέγραφαν τα ζώα, ώστε να προσδιοριστή ακριβώς το ποσό του φόρου. Βλ. Γ. Δ. Δημακοπούλου, Κώδιξ Ψηφισμάτων της Ελληνικής Πολιτείας, Β' 1829 - 1832, άνάτυπο, Αθήναι 1972, σ. 90 - 92. Υπολογιζόταν ότι σ' όλη την Πελοπόννησο έβοσκαν 1.000.000 περίπου μικρά και μεγάλα ζώα, για τα όποια θα εισπράττονταν 200.000 φοίνικες

τὰ κρούσματα τῆς ληστείας πολλαπλασιάστηκαν⁴. Παράλληλα ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ποὺ εἶχε λόγους νὰ εἶναι δυσαρεστημένος μετὰ τὸν Ἰω. Καποδίστρια, προέτρεψε ἀπὸ τὸ Ναύπλιο τοὺς συγγενεῖς του νὰ κινητοποιήσουν τοὺς Μανιάτες. Εἶχε πιστέψει κι αὐτὸς ὅτι κάθε ἐνέργεια ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτη θὰ ἐξασφάλιζε τὴν εὐνοια τοῦ ἡγεμόνα.⁵ συγχρόνως

περίπου. Βλ. Ἐπιτροπὴ τῆς Οἰκονομίας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1104, 21 Φεβρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 232.

4. Ὁ Κυβερνήτης καὶ οἱ ὁπαδοὶ του πίστευαν ὅτι οἱ ληστὲς ὑποκινούνταν ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευση. Βλ. Θ. Κολοκοτρῶνη, Ἀπομνημονεύματα, εἰς Γ. Τερτσέτη, Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, ἐκδ. Ντ. Κονόμου, Ἀθήνα 1970, σ. 215· Νικ. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Κ. Διαμάντη, τόμ. Δ', Ἀθῆναι 1970, σ. 177 σημ. 2. Ἀντίθετα οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ὑποστήριζαν ὅτι μετὰ τὴν ἀνοχὴ τοῦ Κυβερνήτη ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης ἐνθάρρυνε τὴ ληστεία, ὥστε ἡ Ἑλλάδα νὰ δίνη τὴν εἰκόνα ἀναρχοῦμενης χώρας. Ἔτσι θὰ ἐπιτογγανόταν ἡ παραίτηση τοῦ Λεοπόλδου. Βλ. Ἰω. Μακρυγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθήνα 1907, σ. 259-260 καὶ κυρίως τὴ σημείωση 1 τοῦ ἐπιμελητῆ τῆς ἐκδόσεως Γιάννη Βλαχογιάννη.

5. Κυβερνήτης πρὸς ναύαρχο Ricord, 3 Μαΐου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 20· D. C. Fleming, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 154. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἶχε προσπαθήσει νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ στὴ Μάνη συγκεντρωτικὸ σύστημα διοικήσεως καὶ νὰ συντρίψῃ ἔτσι τὴν παραδοσιακὴ στρατιωτικὴ τῆς ὀργάνωση σὲ καπετανίες. Οἱ Μαυρομιχαλαῖοι ἀντέδρασαν γιὰτὶ κινδύνευε νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ ἐπιρροή τους στοὺς Μανιάτες, ἡ ὁποία ἦταν καὶ τὸ σπουδαιότερο ἔρεισμά τους γιὰ κοινωνικὴ προβολή. Θὰ δέχονταν τὴ νέα κατάσταση πραγμάτων μόνο ἂν ἡ Κυβέρνηση φρόντιζε γιὰ τὴν οἰκονομικὴ τους ἀποκατάσταση καὶ τὴν τοποθέτηση μελῶν τῆς οἰκογένειας σὲ σημαντικὰ ἀξιώματα. Ἡ φτώχεια τους ἦταν πράγματι μεγάλη, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπαιτήσεις τους ὑπερβολικὲς. Βλ. Π. Μαυρομιχάλης (Αἰγίνα) πρὸς Βιάρο Καποδίστρια καὶ Ἰω. Γεννατᾶ, 10 Σεπτ. 1828, ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Ὁ Κυβερνήτης τοὺς ἔδωσε στὴν ἀρχὴ ὁρισμένα χρήματα, τοποθέτησε τὸν Πετρόμπεη στὸ Πανελλήνιο κι ὕστερα στὴ Γερουσία (πρὸς στρατηγὸ Schneider, 9 Ἰουνίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 41), ἀλλὰ δὲν ἦταν μετὰ κανένα τρόπο διατεθειμένος νὰ ικανοποιήσῃ ὅλες τῖς ἀπαιτήσεις τους, τὴ στιγμή ποὺ τόσοι Ἕλληνες, μετὰ μεγάλες κι αὐτοὶ θυσιᾶς στὸν Ἀγῶνα, πεינוῦσαν (Νικ. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 217 σημ. 2). Ἔτσι οἱ Μαυρομιχαλαῖοι πέρασαν στὴν ἀντιπολίτευση καὶ σὲ λίγο οἱ ἐνέργειές τους ἔγιναν προκλητικὲς: Ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης, μετὰ τὴν ἀδεια τοῦ ἀδελφοῦ του Πετρόμπεη, δὲν πλήρωνε δασμοὺς γιὰ τὴν ἐξαγωγή προϊόντων ἀπὸ τὸ Λιμένι καὶ ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ μαστιγώσῃ τὸν δασμοτελῶν Ἀλμυροῦ. Βλ. Γραμμ. Ἐπικρατείας πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτροπο Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας, ἀρ. 895, 12 Ἰαν. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 221. Γιὰ τὰ οἰκονομικὰ αἷτια τῆς ἀντιπολιτευτικῆς δράσης τῶν Μαυρομιχαλαίων βλ. σημείωση 1 τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη εἰς Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα Στρατιωτικά, τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1942, σ. 444-447. Πρβλ. καὶ Iohn A. Petropoulos, Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece (1833-1843), Princeton 1968, σ. 120.

ἡ κινητοποίηση τῶν Μανιατῶν θὰ ἐπιβεβαίωνε τὸ ρυθμιστικὸ πάντοτε ρόλο τῶν Μαυρομιχαλαίων στὰ πράγματα τῆς Μάνης καὶ θὰ ἐνίσχυε τὴ θέση τους στὸ ἀναμενόμενο μοίρασμα τῶν ἀξιομάτων. Τὴν πρόφαση γιὰ δράση ἔδωσε ὁ νέος διορισμὸς τοῦ Ἰω. Γενοβέλη στὴ διοίκηση τῆς Κάτω Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας⁶. Ἐνῶ ὁ Πετρόμπεης διαμαρτυρήθηκε στὴν Κυβέρνηση ὅτι ἐπέμενε νὰ διατηρῇ ὑπάλληλο μισητὸ στὸ λαὸ καὶ φατριαστή⁷, ὁ ἀδελφὸς του Γιάννης, ὁ ἐπιλεγόμενος Κατσής, συγκέντρωσε τοὺς Μανιάτες στὴν Τσίμοβα (Ἀπρίλιος 1830) καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐρέθισε λέγοντας ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἤθελε νὰ εἰσπράξῃ κι ἀπ' αὐτοὺς δεκάτη, ἔλαβε τὴν πληρεξουσιότητα νὰ ἀγωνιστῇ γιὰ τὰ δικαιώματά τους⁸. Ἐπειτα πέρασε στὴν Ἀνατολικὴ Μάνη καὶ προσπάθησε νὰ συγκροτήσῃ συνέλευση ὅλων τῶν Μανιατῶν. Ἀκούστηκαν ἡχηρὰ συνθήματα γιὰ «ἔνωση καὶ πατρίδα» καὶ δικαιώματα, στὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ συνέλευση θὰ γινό-

6. Δ/μα ἀρ. 1060, 29 Μαρτίου 1830, «Γενικὴ Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 33, 30 Ἀπρ. 1830.

7. Στὴν πραγματικότητα ὁ Πετρόμπεης φοβόταν τὶς ἱκανότητες τοῦ Ἰω. Γενοβέλη, ὁ ὁποῖος ὡς Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας στὰ 1828 - 1829 εἶχε ἀποκαλύψει τὶς καταχρήσεις τῶν Μαυρομιχαλαίων στὴ Μάνη καὶ εἶχε προσπαθήσει νὰ ἀποσπᾷ τὸ λαὸ ἀπὸ τὴν ἐπὶρροή τῶν καπετάνιων. Βλ. Κυβερνήτης πρὸς στρατηγὸ Schneider, 9 Ἰουνίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφρ., τόμ. Δ', σ. 41. Ὁ Γενοβέλης, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ στὴν προσπάθειά του, δὲν εἶχε διστάσει νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς ἀντιπάλους τῶν Μαυρομιχαλαίων στὴ Μάνη, κυρίως τὸν Δ. Μούρτζινο. Τὴν ἀποψη τῶν Μαυρομιχαλαίων γιὰ τὸν Γενοβέλη βλ. καὶ εἰς Φρ. Τίρς, Ἡ Ἑλλάδα τοῦ Καποδίστρια, μετάφραση Ἀ. Σπήλιου, ἔκδ. Ἀφῶν Τολίδη, τόμ. Α', [Ἀθῆναι 1972], σ. 63.

8. Ἀστυνόμος Τριπολιτσᾶς πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 125, 15 Ἀπριλίου 1830, πρωτ. καὶ συνημμένη κατάθεση τοῦ Δανιήλ Δανιλόπουλου, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237. Βλ. καὶ Ν. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 216· Α. Παπαδόπουλου - Βρεττοῦ, Memoires Biographiques - Historiques sur le President de la Grèce, le Comte Jean Capodistrias, τόμ. Β', Paris 1838, σ. 167· D. C. Fleming, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 154. Πρβλ. πῶς δικαιολογήθηκε ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης στὴν κατάθεσή του, 13 Μαρτίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμματεία Δικαίου, φακ. 96. Γιὰ τὴν ἀπροθυμία τῶν Μανιατῶν νὰ πληρώσουν φόρους βλ. K. Mendelssohn-Bartholdy, Geschichte Griechenlands, τόμ. 1 - 2, Leipzig 1871 - 1874, ἑλλην. μετάφραση Ἀγγ. Βλάχου, τόμ. Β', Ἀθῆναι 1876, σ. 284. Πρβλ. Γεώργιος Οἰκονόμου (Μαραθονήσι) πρὸς [Ἰω. Γενοβέλη], 14/15 Ἀπριλίου 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220 : «... Τὸ ἔναντον ἐκ τῶν δέκα τοῦ Λαοῦ τῆς Σπάρτης ἐπιθυμεῖ τὴν ἐλευθερίαν του ἀπὸ τὸ πρωτοτεριὸν Ζυγὸν τῶν μπεϊλικίων, ἐπιθυμεῖ Σύστημα Διοικητικὸν καὶ Νόμους χωρὶς ὅμως νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ δώσουν τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα ὡς ἀσυνίηστοι, καὶ οἱ περυσότεροι ἐνδεεῖς, τὸ πρῶτιστον ἀντικείμενον μὲ τὸ ὁποῖον ἐσπούδαζον νὰ ἐρεθίσουν τὸν λαὸν ἦτον τοῦτο τῆς Δεκατίας καὶ λοιπῶν τοῦ Νέου διοργανισμοῦ...».

ταν για να φανή ότι σύσσωμος ο λαός απέκρουε την εκλογή του Γενοβέλη⁹. Οί περιστάσεις ήταν ευνοϊκές για τους Μαυρομιχαλαίους, γιατί με το θάνατο του στρατηγού Δ. Μούρτζινου (Φεβρ. 1830) είχε εξασθενήσει σημαντικά στη Δυτική Μάνη ή παράταξη των πιστών στην Κυβέρνηση Μανιατών, ενώ ο στρατηγός Τζανετάκης Γρηγοράκης, ο σπουδαιότερος όπλαρχηγός στην Ανατολική Μάνη, συνεργαζόταν μαζί τους¹⁰. Παρόλα αυτά οί περισσότεροι Μανιάτες δεν ήλθαν στη συνέλευση και μόνο μερικές υπογραφές βρέθηκαν για την αναφορά πού, ανάμεσα σε ένα πλήθος από παράπονα, καλούσε τον Κυβερνήτη να στείλη άλλον, ενάρετο, διοικητή¹¹.

Ο Ίω. Καποδίστριας με κανένα τρόπο δεν θα άνεχόταν να περιέλθη ο έλεγχος της καταστάσεως στους αντιπάλους του. Φιλοδοξούσε να παραδώσει αυτός την αρχή στον ήγεμόνα και, αν ήταν δυνατό, να υπηρετήσει ως ύπουργός κάτω από τις διαταγές του. Επίμονες ήταν οί προσπάθειές του για τη διατήρηση της τάξης. Κυρίως φοβόταν μήπως οί Συμμ. Δυνάμεις, με το πρόσχημα ότι επικρατούσε ανασφάλεια, στείλουν στρατιωτικές δυνάμεις στην Ελλάδα¹². Στους διοικητικούς υπαλλήλους συνέστησε επαγρύπνηση και χρησιμοποίησε την επιρροή του Θ. Κολοκοτρώνη στους χωρικούς για να συμβουλευθή υπακοή στα κυβερνητικά ψηφίσματα¹³.

9. Αυτόθι. Βλ. και Γ. Βαλτινός (Μυστράς) προς Κυβερνήτη, 12 Ἀπριλίου 1830, πρωτ., ιδιαίτερο, ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ. φακ. 220. Γραμματέας Ἐπικρατείας προς Κυβερνήτη, ἄρ. 1894, 19 Ἀπριλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237. Για τὴ διαίρεση τῆς Μάνης σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ἐπαρχίες πού περιελάμβανε κάθε τμήμα βλ. Μιχαήλ Β. Σακελλάριου, Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν (1715 - 1821), Ἀθήναι 1939, σ. 113. Πρβλ. Νικήτα Νηφάκη, Μανιάτικα ἱστορικὰ στιχουργήματα, ἔκδ. Σωκρ. Β. Κουγέα, σ. 48. Δ. Β. Βαγιακάκου, Δύο σχέδια ἀφορῶντα εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Μάνης κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, «Λακωνικαὶ Σπουδαί», τόμ. Α' (1972), Σύμμεικτα, σ. 487 - 489.

10. Γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Τζανετάκη στὶς ἐνέργειες τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη βλ. Εὐστράτιος Ἰατροῦ καὶ Ἰωάννης Γιαννουλέας (Ναύπλιο) προς Κυβερνήτη, 24 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252. Ὁ Τζανετάκης φαίνεται ὅτι εἶχε δυσανεστηθῇ, ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνηση διόρισε τὸν Δ. Μούρτζινο Γερουσιαστή (Κυβερνήτης προς στρατηγὸ Schneider, 9 Ἰουνίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 40).

11. Κάτοικοι Σπάρτης προς Κυβερνήτη, 29 Ἀπριλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 86. Μερικὲς υπογραφὲς φαίνεται ὅτι πάρθηκαν με ἀπάτη. Βλ. Δ/τῆς Λακεδαιμόνος καὶ Μονεμβασίας (Μυστράς) προς Κυβερνήτη, ἄρ. 127, 26 Ἀπρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237.

12. Κυβερνήτης προς [Κ.] Μεταξά, Ἔκτ. Ἐπίτροπο Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, 26 Μαρτίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Γ', σ. 396.

13. Κυβερνήτης προς τοὺς Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους καὶ Προσωρινοὺς Διοικητὲς τῆς Πελοποννήσου, ἄρ. 1471, 21 Μαΐου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ.

Παράλληλα, γιά νά δείξει ὅτι ἡ Κυβέρνησή του εἶχε ἀκόμα τήν ὑποστηρίξη τῶν Δυνάμεων, δέχτηκε τή συνδρομή ποῦ πρόσφερε ὁ στρατηγός Schneider, ἀρχηγός τοῦ γαλλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος στήν Πελοπόννησο, γιά νά ἐξαναγκαστοῦν οἱ βοσκοί τῆς Μεσσηνίας στήν πληρωμή τῶν φόρων¹⁴, καί ἔστειλε στά παράλια τῆς Μάνης τόν Ρῶσο ὑποναύαρχο Ricord γιά νά ἐνισχύσει τό κύρος τοῦ διοικητῆ Γενοβέλη¹⁵.

Μόλις ὅμως ἀπέπλευσαν τά ρωσικά πλοῖα, ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης ἄρχισε νά διαδίδῃ ὅτι ὁ νέος ἡγεμόνας θά δώσῃ ἀμνηστία γιά ὅσα ἀδικήματαπραχθοῦν ὡς τήν ἀφίξή του. Μ’ αὐτό τόν τρόπο ὑποκινούσε τό «φιλάρπα-

240. Βλ. καί Κυβερνήτης πρὸς Νικ. Σπηλιάδη, 20 ‘Απρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237.

14. Οἱ βοσκοί τῆς ‘Ανω Μεσσηνίας (ἐπαρχίες ‘Αρκαδίας, Μεθώνης, Κορώνης καί Νεοκάστρου) ἀντέδρασαν πρῶτοι στήν ἀρίθμηση τῶν γιδοπροβάτων τους. Φαίνεται ὅτι παρορμήθηκαν ἀπὸ τοὺς Καρυτινοὺς βοσκούς ποὺ εἶχαν κατέβῃ στὸ τμήμα αὐτὸ γιά νά βοσκήσουν τὰ ποιμνιά τους. Μὲ ὅπλα ἐδιώξαν τὸν κυβερνητικὸ ἐπιστάτη. ‘Ἐλεγαν μάλιστα ὅτι δὲν ἀναγνώριζαν τὶς διαταγὲς τῆς Κυβερνήσεως «ἀλλὰ τοῦ Λόντου, τοῦ Δεληγιάννη καὶ λοιπῶν τοιούτων, καὶ αὐτοὶ μένουν εὐχάριστοι ὅ,τι τοὺς ἀποφασίσουν...». Βλ. ‘Επιτροπὴ τῆς Οἰκονομίας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 2182, 9 ‘Απρ. 1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 236. Γιά τὴν ἐπέμβαση τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Schneider βλ. Προσ. Δ/τῆς Μεσσηνιακῶν Φρουρίων (Μεθώνη) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1467, 19 ‘Απριλίου 1830, πρωτ., ‘Αρχ. Βλαχ. φακ. 86· Κυβερνήτης πρὸς Προσ. Δ/τῆ Μεσ. Φρουρίων, 25 ‘Απριλίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237. ‘Ορισμένες κινήσεις τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων ὑπῆρξαν ἀρκετὲς γιά νά δεχτοῦν οἱ βοσκοί τὰ κυβερνητικὰ ψηφίσματα. Βλ. Προσ. Δ/τῆς Μεσ. Φρουρίων πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1557, 7 Μαΐου 1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 238. Πρβλ. Κυβερνήτης πρὸς ‘Εὐνάρδο, 12 Μαΐου 1830, ‘Ιω. Καποδίστρια, ‘Επιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ’, σ. 26. Οἱ Καρυτινοὶ ὅμως βοσκοὶ μετέφεραν τὸ πνεῦμα τῆς ἀπειθείας καὶ στὶς ἄλλες ἐπαρχίες.

15. Κυβερνήτης πρὸς ναύαρχο Ricord, 3 Μαΐου 1830, ‘Ιω. Καποδίστρια, ‘Επιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ’, σ. 20 - 21. ‘Ο Ricord συνάντησε στὸ Μαραθονήσι τὸν Τζανατάκη, τὸν Π. Μαγγιόρο Γρηγοράκη καὶ ἄλλους καπετάνιους σὲ μιὰ προσπάθεια νά διαρρήξῃ τὴ συνεργασία τους μὲ τοὺς Μαυρομιχαλαίους. Τοὺς ὑπενθύμισε, ὅπως εἶχε ζητήσῃ ὁ Κυβερνήτης, ὅτι οἱ Δυνάμεις ἐξακολουθοῦσαν καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Λεοπόλδου νά ἀναγνωρίζουν τὴν ‘Ελληνικὴ Κυβέρνηση καὶ ἦταν ἀποφασισμένες νά τὴν ὑποστηρίξουν, ἂν χρειάζοταν, μὲ τὶς ναυτικὲς τους δυνάμεις. Βλ. ‘Εκτ. Δ/τῆς Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 37, 12 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 239. Πρβλ. K. Mendelssohn-Bartholdy, ‘Ιστορία, μετάφραση, τόμ. Β’, σ. 284. ‘Υστερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρηση τοῦ Ricord ἔφτασε στά παράλια τῆς Μάνης τὸ ρωσικὸ πλοῖο «‘Αλέξανδρος Νέφσκη». Βλ. Κυβερνήτης πρὸς ‘Εκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ., ἀρ. 1383, 11 Μαΐου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 239· ‘Εκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 74, 17 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ. φακ. 240.

γον» τῶν συμπατριωτῶν του¹⁶. Στὰ τέλη Μαΐου - ἀρχές Ἰουνίου 1830 δύο χιλιάδες περίπου Μανιάτες ξεχύθηκαν στίς ἐπαρχίες τοῦ Ἑλous καὶ τῆς Μονεμβασίας καὶ ἄρχισαν νὰ ἀρπάζουν τὰ γεννήματα, ἐθνικὰ ἢ τῶν ιδιωτῶν. Γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴ ληλασία ἔλεγαν ὅτι τοὺς ἔδωσε ἄδεια ὁ «βασιλιάς» τους, ἐννοώντας τὸν Γιάννη Μαυρομιχάλη· ἄλλοι τόνιζαν ὅτι εἶχαν κάθε δικαίωμα στὴν ἀρπαγὴ ἐωσότου ἡ Κυβέρνηση τοὺς μοιράσῃ κτήματα¹⁷. Οἱ φρουρὲς ποὺ ἔστειλαν οἱ Διοικητὲς Λακεδαίμονος καὶ Λακωνίας ἦταν πολὺ ἀδύναμες γιὰ νὰ συγκρατήσουν τοὺς Μανιάτες. Σὲ λίγο ἔφτασε στὴν περιοχὴ ὁ στρατηγὸς Νικήτας Σταματελόπουλος, Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Πολιτικῆς Φρουρᾶς στὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ ὀργανώσῃ τὶς φρουρὲς τῶν διοικητηρίων. Χρησιμοποίησε τὴν πειθὴ καὶ ἐπιρροή του, ἀλλὰ ἀπέτυχε νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ἀποφάσισε τότε νὰ καταφύγῃ στὴ βία καί, ἐπειδὴ ἡ φρουρά του ἦταν μικρή, ἄρχισε νὰ στρατολογή χωρικοὺς, κυρίως ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Μυστρά. Συγχρόνως ζήτησε ἐπίμονα ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη τὴν ἀποστολὴ ἵππικου, τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε εὐκόλα νὰ διώξῃ τοὺς Μανιάτες ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλous¹⁸.

Παράλληλα ἓνας πόλεμος ἀναφορῶν διεξαγόταν ἀνάμεσα στὴν Κυβέρνηση καὶ τοὺς ἀντιπάλους τῆς. Ἦταν τόση ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀντιπολιτευομένων γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Ἰω. Καποδίστρια ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὥστε δέχτηκαν ἀδιαμαρτύρητα καὶ τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα τοῦ

16. Αὐτόθι. Βλ. καὶ Μιχαὴλ Ξ. Πικουλᾶκης (Τσίμοβα) πρὸς Ν. Π. Μαυρομιχάλη (Ναύπλιο), 30 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Ὑποπτες ἦταν καὶ οἱ κινήσεις τῶν ἄλλων Μαυρομιχαλαίων : τοῦ Κων/νου, τοῦ Ἀναστάση καὶ τοῦ Κατσάκου. Βλ. Ἐκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 37, 12 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 239. Ζ. Μαρᾶτος [ἄστυνόμεος Καλαμάτας] πρὸς [Ἐκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ.], 30 Μαΐου 1830, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 263 τῆς 7 Ἰουνίου 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 242. Παναγιώτης Π. καὶ λοιποὶ Καπετανάκηδες (Ἀλμυρὸ) πρὸς Δ/τῆ Ἀνδρουῶς κλπ., 12 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243.

17. Δ/τῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 504, 31 Μαΐου 1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 241. Ἐκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 259, 6 Ἰουνίου 1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 242. Πρβλ. Ν. Σ π η λ ι ἄ δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 216.

18. Νικήτας Σταματελόπουλος (Λεβέτζοβα) πρὸς Κυβερνήτη, 17 Ἰουνίου 1830, πρωτ. Δ/τῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μυστράς) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 729, 18 Ἰουνίου 1830, πρωτ. Ἐκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 398, 18 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243. Ὁ Νικήτας ἔπεισε τὸν Ἐκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. Ἰω. Γενοβέλη νὰ διορίσῃ Δ/τῆ τῆς Ἀνατολικῆς Σπάρτης (= Μάνης) τὸν Ἰάκωβο Κορνήλιο, ὁ ὁποῖος καὶ γνώστης τῶν πραγμάτων τῆς Μάνης ἦταν καὶ ὡς φίλος καὶ συγγενὴς τοῦ Τζανετάκη θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τῶν Μαυρομιχαλαίων (αὐτόθι).

πρωτοκόλλου τῆς 22/3 Φεβρ. 1830 ποὺ περιόριζαν ἀσφυκτικὰ τὰ σύνορα τοῦ νέου κράτους¹⁹. Ὁ Κυβερνήτης, ἀντίθετα, ἂν καὶ ἀπέφυγε νὰ ἐκφράσῃ ὁ ἴδιος σαφῶς τὴ δυσaráσκειά του γιὰ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τῶν Συμμ. Δυνάμεων, θέλησε νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸν Λεοπόλδο καὶ τὴ Γερουσία, ποὺ ἦταν δημιούργημά του, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ διεύρυνση τῶν συνόρων²⁰. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι θεώρησαν τὶς ἐνέργειές του ὑποκριτικὰ καὶ ὅτι ἀπέβλεπαν σ' ἓνα μόνο σκοπὸ: τὸν ἐξαναγκασμὸ τοῦ ἡγεμόνα σὲ παραίτηση. Γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν τὸ ὑπόμνημα ποὺ ἡ Γερουσία, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Κυβερνήτη, ὑπέβαλε στὸν Λεοπόλδο, ἔστειλαν ἀναφορὰς ἀφοσιώσεως στὸν ἡγεμόνα καὶ ζήτησαν τὴ γρήγορὴ ἀφιξὴ του στὴν Ἑλλάδα· καμιά παρατήρηση δὲν ἔκαναν γιὰ τὰ δυσμενῆ ἄρθρα τοῦ πρωτοκόλλου. Ἦταν φανερό ὅτι οἱ ἀναφορὰς αὐτὲς εἶχαν ἀντικυβερνητικὸ χαρακτῆρα. Ὡστόσο τὶς ὑπέγραψαν καὶ πρόσωπα ποὺ παρουσιάζονταν ἀφοσιωμένα στὸν Ἰω. Καποδίστρια. Ὁ τελευταῖος κήρυξε τὶς ἀναφορὰς τῆς ἀντιπολιτεύσεως παράνομες, ἀφοῦ δὲν στάλθηκαν ἐπίσημα καὶ μὲ τὴ νόμιμη κυβερνητικὴ ὁδὸ, καὶ διέταξε τοὺς Διοικητὲς νὰ ἐπιτύχουν τὴν ὑπογραφὴ ἄλλων, σὲ ὅποιες οἱ κάτοικοι θὰ τόνιζαν ὄχι μόνον τὴ χαρὰ τους γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ ἡγεμόνα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση²¹. Τελικὰ ὁ Λεοπόλδος παραιτήθηκε ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ θρόνον (Μάιος 1830)²².

Στὴν Ἑλλάδα οἱ φῆμες γιὰ τὴν παραίτηση τοῦ πρίγκιπα ἐπιβεβαιώθηκαν στὰ μέσα Ἰουνίου 1830. Ἀπογοήτευση ἀλλὰ καὶ ὀργὴ ἦταν τὰ πρῶτα αἰσθήματα ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπολιτευομένους. Σὲ μερικοὺς κυριάρχησε ὁ φόβος, γιὰτὶ μὲ τὶς τελευταῖες ἀντικυβερνητικὰς πράξεις τοὺς βρέθηκαν περισσότερο ἐκτεθειμένοι. Ἐν τούτοις εἶχαν ἐλπίδες ὅτι οἱ Συμμ. Δυνάμεις θὰ προχωροῦσαν σύντομα στὴν ἐκλογὴ νέου ἡγεμόνα. Ὁ Κυβερνήτης, ἀντίθετα, ἐνεργοῦσε σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἐξουσία. Φαινόταν μάλιστα ἀποφασισμένος νὰ σκληρύνῃ τὴ στάση του πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του: Ἀπέλυσε ὑπαλλήλους ποὺ τόλμησαν νὰ ὑπογράψουν τὶς ἀναφορὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων πρὸς τὸν Λεοπόλδο καὶ ἀντικατέστησε, γιὰ τὸν

19. Rouen (Ναύπλιο) πρὸς Polignac, 4 Ἰουνίου (ν.ή.) καὶ Rigny (Ναύπλιο) πρὸς Ναυαρχεῖο, 4 Ἰουλίου (ν.ή.), D. C. Fleming, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 342 καὶ 349.

20. D. C. Fleming, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 133 - 136.

21. Αὐτόθι, σ. 141 - 143 καὶ 338 - 9. Πρβλ. Ν. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 194 - 6· K. Mendelssohn - Bartholdy, Ἱστορία, μετάφραση, τόμ. Β', σ. 282 - 283. Βλ. καὶ τὴν ὑπ' ἄρ. 1488 ἐγκύκλιο τοῦ Κυβερνήτη πρὸς τοὺς Ἐκτ. Ἐπιτρόπους καὶ Προσ. Δ/τές, 22 Μαΐου 1830, «Γενικὴ Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἄρ. 41, 28 Μαΐου 1830.

22. D. C. Fleming, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 137.

ίδιο λόγο, τὸν Πρόεδρο τῆς Γερουσίας Γ. Σισίνη μὲ τὸν Δ. Τσαμαδό²³. Συγχρόνως, ἐπειδὴ στὴν Πελοπόννησο ἡ τάξη εἶχε διασαλευτῇ ἐπικίνδυνα, κρίθηκε ἀναγκαία ἡ ἀποστολὴ ἐκτάκτου ἐπιτρόπου μὲ δικαιοδοσία σ' ὅλη τὴ χερσόνησο. Ὁ Κυβερνήτης ἀνέθεσε τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο στὸν Γερουσιαστὴ Ἀνδρέα Μεταξᾶ²⁴, ὁ ὁποῖος φαινόταν νὰ συγκεντρῶνῃ ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ προσόντα: εἶχε ἱκανότητες καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς Κυβερνήσεως·²⁵ διέθετε κύρος ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες, ἰδιαίτερα τοὺς Πελοποννησίους· ὡς πολιτικὸς σύμμαχος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη²⁶, θὰ μπορούσε νὰ συνεργαστῇ ἀποτελεσματικὰ μὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τοῦ Μοριά.

Λεπτομερεῖς κυβερνητικὲς ὁδηγίες χάραξαν τοὺς στόχους καὶ τὰ ὅρια τῆς ἀποστολῆς. Ὁ Ἑκτακτὸς Ἐπίτροπος Πελοποννήσου θὰ ἐπισκεπτόταν

23. Rouen (Ναυπλία) πρὸς Palignac, 1 Ἰουλίου (v. ἡ.), D. C. F l e m i n g, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 346 - 7. Γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Γ. Σισίνη βλ. καὶ διάταγμα ἀρ. 1686, 15 Ἰουνίου 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 49, 25 Ἰουνίου 1830. Γιὰ τὴν ἀπόλυση διαφόρων ὑπαλλήλων βλ. A. P r o k e s c h - O s t e n, Geschichte des Abfalls der Griechen von Türkischen Reiche, τόμοι 1-6, Βιέννη 1867, ἑλλην. μετάφραση Γ. Ἐμμ. Ἀντωνιάδη, τόμ. Β', Ἀθήναι 1869, σ. 453.

24. Δ/μα διορισμοῦ ἀρ. 1687, 15 Ἰουνίου 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 49, 25 Ἰουνίου 1830.

25. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ἡγετικὸ στέλεχος τοῦ λεγομένου «ρωσικοῦ» κόμματος, ὑποστήριξε ὅσο λίγοι τὸ καθεστὼς τοῦ Ἰω. Καποδίστρια. Μέλος τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου στὴν ἀρχή, Γερουσιαστὴς ἀργότερα, ἀποτέλεσε ἰσχυρὸ ἀντίβαρο στὶς ἐνέργειες τῶν ἀντιπολιτευομένων. Γιὰ τὰ ἀξιώματα ποὺ κατέλαβε βλ. Γ. Δ. Δημακοπούλου, Αἱ κυβερνητικαὶ ἀρχαὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας (1827-1833), «Ὁ Ἐρανιστής», τεύχ. 21/22, Ἀθήνα 1966, σ. 128, 130, 137, 141, 144, 145, 146, 148. Γιὰ τὴν ἐπιρροή του στὴ Γερουσία βλ. Rouen (Αἴγινα) πρὸς Portalis, 1 Σεπτ. 1829 (v. ἡ.), D. C. F l e m i n g, ἐνθ. ἀνωτ., σ. 256. Βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Ἀ. Μεταξᾶ βλ. Ἀ. ν. Ν. Γοῦδα, Βίοι Παράλληλοι, τόμ. Ζ', Ἀθήναι 1875, σ. 125 - 156, κυρίως σ. 147· F r a n c o i s L e n o r m a n t, Le comte André Metaxa et le parti napiste en Grèce, Paris 1861, ἑλλην. μετάφραση Ἀν. Β. Τσιμάρου, Κεφαλληνία 1867· Ἐπαμεινώνου Δ. Κ. Μεταξᾶ, Ἱστορία τῆς Οἰκογενείας Μεταξᾶ ἀπὸ τοῦ 1081 μέχρι τοῦ 1864 ἔτους, Ἀθήναι 1893· Th. Piscatory (Ἀθήναι) πρὸς Guizot, 6 Σεπτ. 1841 (7η ἀναφορά), εἰς J e a n P o u l o s, Textes et Documents, La Grèce d' Othon, «L' Hellénisme Contemporain», δευτέρη σειρά, τόμ. IX, τεύχ. 6 (1955) 444.

26. Γενναίου Θ. Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα [χειρόγραφο Α'], ἐπιμ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, στὴ σειρά «Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 21», ἔκδ. «Βιβλιοθήκη», Ἀθήναι 1955, σ. 202: «Ὁ Μεταξᾶς ἦτον στενῶς συνδεδεμένος μὲ τὸν Κολοκοτρώνη, διότι ὁ Κολοκοτρώνης ἤθελε νὰ ἔχη ἓνα κέντρον πολιτικὸν καὶ ὁ Μεταξᾶς ἤθελε ἐπιστήριξιν γυνικὰ καὶ ὡς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἦτον τὸ συμφέρον...».

μὲ τὴ σειρὰ τὴν Κάτω Μεσσηνία, Ἡλιδα καὶ Ἀχαΐα²⁷. Γενικὴ ἐπιδιώξή του θὰ ἦταν νὰ «καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα» καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξη. Εἰδικότερα στὴν Κάτω Μεσσηνία θὰ προσπαθοῦσε νὰ μειώσῃ τὴν ἐπιρροή τῶν Μαυρομιχαλαίων μὲ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ Μάνη τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη καὶ τῶν ἐπικίνδυνων συγγενῶν του· παράλληλα εἶχε ἐντολὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴ διοικητικὴ ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ τμήματος σὲ στέρεες βάσεις. Στὴν Ἡλιδα καὶ Ἀχαΐα θὰ ἔλεγε τοὺς δημόσιους ὑπαλλήλους, ἰδιαίτερα τοὺς ἀστυνόμους, τελῶνες καὶ ὕγειονόμους. Στὴ συνέχεια τῶν ὁδηγιῶν ὁ Κυβερνήτης ἐπιχειροῦσε νὰ ἐντοπίσῃ τὰ αἷτια τῆς τελευταίας πολιτικῆς διαμάχης, ποὺ τὴν ἀπέδιδε στὴ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς κυβερνητικούς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ἀντιπάλους των: οἱ πρῶτοι, στὴν προσπάθειά τους νὰ διατηρήσουν τὶς θέσεις τους, παρουσίαζαν τοὺς ἀντικυβερνητικούς ὡς συνωμότες· οἱ δεῦτεροι, μὴ ἔχοντας ποῦ νὰ στηριχθοῦν, στρέφονταν στοὺς ξένους. Ἡ σχεδὸν φυσικὴ αὐτὴ πάλι, πίστευε ὁ Κυβερνήτης, θὰ μπορούσε νὰ μὴν ἦταν ἐπιβλαβής, ἂν οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ ἀπέβλεπαν μόνο στὸ γενικὸ συμφέρον. Ἄν ὅμως ἐξακολουθοῦσαν οἱ φατριασμοί, ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος εἶχε τὴν ἐξουσιοδότηση νὰ προειδοποιήσῃ τοὺς δημόσιους ὑπαλλήλους, καθὼς καὶ τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ἡ Κυβέρνηση *«θέλει ἀναγκασθῇ μὲ λύπην τῆς νὰ διακηρύξῃ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κόσμου ὅλον, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ ἄλλως νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντά της εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰ μὴ διὰ ξένης στρατιωτικῆς δυνάμεως»*²⁸.

27. Σύμφωνα μὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 1698 Ι' ψήφισμα τῆς 13 Ἀπρ. 1828 («Γενικὴ Ἐφενερίς», ἔτος Γ', ἀρ. 27, 18 Ἀπρ. 1828, σ. 111) ἡ Πελοπόννησος διαιρέθηκε σὲ 7 τμήματα. Ἀπὸ αὐτὰ ἡ Κάτω Μεσσηνία περιέλαβε τὶς ἐπαρχίες Νησίου (Μεσσήνης), Καλαμάτας, Ἐμπλακίων, Ἀνδρούσης, Λεονταρίου, Μικρομάνης καὶ Λυτικῆς Μάνης· ἡ Ἥλις τὶς ἐπαρχίες Γαστούνης καὶ Πύργου· καὶ ἡ Ἀχαΐα τὶς ἐπαρχίες Καλαβρύτων, Βοστίτης καὶ Π. Πατρῶν. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ὅλο πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς, λέγοντας Κάτω Μεσσηνία ὁ Κυβερνήτης εἶχε ὑπ' ὄψιν του καὶ τὴ Λακωνία, ἄλλο τμῆμα, ποὺ περιελάμβανε τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης, Μονεμβασίας, Μυστρά καὶ Πραστοῦ.

28. Κυβερνήτης πρὸς Ἀ. Μεταξᾶ, Ἐκτ. Ἐπίτροπο Πελοποννήσου, ἀρ. 1753, 19 Ἰουν. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243 (βλ. παράρτημα ἀρ. 1). Στοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ τοὺς Ἀντιπρέσβεις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐπικρατοῦσε ἡ γνώμη ὅτι σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ στὴν Πελοπόννησο ἦταν ἡ προετοιμασία Ἐθνοσυνελεύσεως, στὴν ὁποία ὁ Ἰω. Καποδίστριας θὰ ἐκλεγόταν ἰσόβιος Κυβερνήτης. Ἄλλοι πίστευαν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν θὰ προσκαλοῦνταν νὰ ζητήσουν μὲ ἀναφορὰς τὴν ἰσόβια παραμονὴ τοῦ Κυβερνήτη στὴν ἐξουσία. Βλ. Dawkins (Ναύπλιο) πρὸς Aberdeen, 30 Ἰουνίου 1830 (ν. ἡ.) καὶ Rouen (Ναύπλιο) πρὸς Polignac, 1 Ἰουλίου 1830 (ν. ἡ.), D. C. Fleming, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 346 καὶ 347· Ἀλ. Μαυροκορδάτος (Ναύπλιο) πρὸς [Δ. Καρατσᾶ:], ἀρ. 4860, 27 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχεῖο Ἀλ. Μαυροκορδάτου, φακ. 17. Ὁ Κυβερνήτης ἀρνήθηκε μπροστὰ στὸν Rouen ὅτι σκέφτηκε τὴ σύγκληση Ἐθνοσυνελεύσεως. Βλ. Rouen (Ναύπλιο) πρὸς Polignac, 8 Ἰουλ. 1830 (ν. ἡ.), D. C. Fleming, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 351.

Με την απειλή αυτή ο Ίω. Καποδίστριας επιδίωκε να αμείψη τον ζήλο των υπαλλήλων του, οι οποίοι θα φοβούνταν μήπως καταργηθούν με τη χρησιμοποίηση των ξένων, και να υπενθυμίσει πάλι στους αντιπολιτευομένους ότι είχε πάντοτε τη δυνατότητα να ζητήσει στρατιωτική βοήθεια από τις Συμμ. Δυνάμεις για να ολοκληρώσει το έργο του²⁹. Πάντως ή προσπάθεια, σκόπιμη ή όχι, να αποδοθεί ή πολιτική κρίση μόνο στο φατριασμό και την ιδιοτέλεια ορισμένων ατόμων — κυβερνητικών ή μη — δεν αποτελούσε ολοκληρωμένη έρμηνεία του ελληνικού πολιτικού προβλήματος.

Παράλληλα ειδοποιήθηκαν οι διοικητικές αρχές της Πελοποννήσου να αναγνωρίσουν τον Ά. Μεταξά ως Έκτακτο Έπιτροπο όλης της χερσονήσου και να τον βοηθήσουν με κάθε τρόπο στο έργο του³⁰. Ειδικές οδηγίες έλαβε ο στρατηγός Νικήτας Σταματελόπουλος, που βρισκόταν στη Λακωνία και ή συνδρομή του ήταν απαραίτητη για την επιβολή της τάξης στη Μάνη³¹. Αντίθετα, με την άφιξη του Ά. Μεταξά σ' εκείνο το τμήμα, ο Έκτ. Διοικητής Λακωνίας και Κάτω Μεσσηνίας Ίω. Γενοβέλης θα παρέδιδε την αρχή και θα επέστρεφε στο Ναύπλιο³². Τον Έκτακτο Έπιτροπο

29. Η Γαλλική Κυβέρνηση είχε διατάξει τον στρατηγό Schneider να ενισχύσει, αν του ζητηθεί, ήθικα την Ελληνική Κυβέρνηση με την αποστολή 400 ή 500 στρατιωτών στο Άργος ή το Ναύπλιο. Ο Κυβερνήτης απέρριψε την πρόταση (προς στρατηγό Schneider, 16 Ιουλίου 1830, Ίω. Καποδίστριας, Έπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 66 - 67), αλλά χρησιμοποίησε την προσφορά για να παρακινήσει τους στρατιωτικούς υπαλλήλους του σε τολμηρότερη δράση έναντι των ληστών (προς Ά. Μεταξά, 31 Ιουλίου/12 Αυγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στο ύπ' αρ. 71 της 31 Ιουλίου 1830, ΓΑΚ, Έκτ. Έπιτροποι, φακ. 91).

30. Κυβερνήτης προς τους Έκτ. Έπιτρόπους και Δ/τές Πελοποννήσου, αρ. 1759, 22 Ιουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244. Έδω τονίζοντας ότι σκοπός της Κυβερνήσεως ήταν «να απαλλαγεί ή Πελοπόννησος από τους ληστές, εύκολυνθή ή είσπραξις των εθνικών προσόδων και να διατηρηθή παντού ή ήσυχία».

31. Κυβερνήτης προς στρατηγό Νικήτα Σταματελόπουλο, αρ. 67, 22 Ιουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244. Το έγγραφο αυτό, καθώς και το προηγούμενο, εκδόθηκε ύστερα από αίτηση του Ά. Μεταξά, ο οποίος επί πλέον ζήτησε να του χορηγηθούν τα απαραίτητα χρήματα και να του επιτραπεί να παραλάβει μαζί του μικρό έκστρατευτικό σώμα και τέσσερεις αξίους πολίτες, κατάλληλους για έκτακτες αποστολές. Βλ. Ά. Μεταξάς (Ναύπλιο) προς Κυβερνήτη, 20 Ιουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243. Πρβλ. απάντηση Κυβερνήτη (προς Ά. Μεταξά, Έκτ. Έπιτρ. Πελοποννήσου, αρ. 1781, 24 Ιουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244). Πόσους ακριβώς άντρες χρησιμοποίησε ο Ά. Μεταξάς στην περιοδεία του βλ. Γραμματέας της Έπικρατείας προς Κυβερνήτη, αρ. 3915, 11 Νοεμβρ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 255.

32. Δ/μα αρ. 1701, 15 Ιουνίου 1830, «Γεν. Έφημερίς», έτος Ε', αρ. 49, 25 Ιουνίου 1830. Πρβλ. Κυβερνήτης προς Ίω. Γενοβέλη, Έκτ. Δ/τή Λακωνίας και Κάτω Μεσσηνίας, αρ. 1708, 16 Ιουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243. Φαίνεται ότι ο Κυβερνήτης με την ανάκληση του Ίω. Γενοβέλη ήθελε να φαι-

θὰ συνόδευε μικρὸ στρατιωτικὸ σῶμα καὶ ὁ ἵππαρχος Χατζῆ Χρήστος μὲ τὸ ἐλαφρὸ ἵππικὸ, ἀναγκαῖο γιὰ τὴν καταδίωξη τῶν Μανιατῶν ποὺ εἶχαν εἰσβάλει στὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλούς.³³

Μόλις ἄφησε τὸ Ναύπλιο, στὶς 28 Ἰουνίου 1830³⁴, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἔστειλε ἐγκύκλιες διαταγές σ' ὅλους τοὺς Διοικητὲς καὶ ἀστυνόμους τῆς Πελοποννήσου. Μ' αὐτὲς γνωστοποιοῦσε τὸ διορισμὸ του καὶ ζητοῦσε πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση τῶν ἐπαρχιῶν· ἐπίσης προσκαλοῦσε τοὺς Διοικητὲς νὰ ζητήσουν, σὲ περίπτωσι ἀνάγκης, τὴ συνδρομὴ του³⁵. Στὸ μεταξὺ στὴν Κυβέρνηση ἔφτασε ἡ πληροφορία ὅτι Ὑδραῖοι ἔστειλαν ἢ ἐπιχειροῦσαν νὰ στείλουν πολεμοφόδια στοὺς Μανιάτες. Ἐπειδὴ ἡ σπουδαία αὐτὴ εἰδηση στηριζόταν σὲ προφορικὲς μόνο μαρτυρίες³⁶, εἰδοποιήθηκε ἀμέσως ὁ Ἀ. Μεταξᾶς γιὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ὁρθότητά της³⁷.

Τὴν πρώτη Ἰουλίου 1830 ὁ Ἑκτακτος Ἐπίτροπος, πορευόμενος πρὸς τὴ Λακωνία, ἔφτασε στὴν Τριπολιτσά. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως παρουσίασαν τὶς ἀναφορές τους μὲ διάφορα αἰτήματα: Οἱ φτωχότεροι διαμαρτυρήθηκαν ὅτι λίγοι πλούσιοι, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐκποίηση τῶν φθαρτῶν ἐθνικῶν κτημάτων καὶ μὲ διάφορες νομικὲς προφάσεις, ἰδιοποιοῦνταν συνεχῶς κτήματα, τὰ ὁποῖα, σύμφωνα μὲ τὴν προφορικὴ σ' αὐτοὺς ὑπόσχεση τοῦ Κυβερνήτη, θὰ μοιράζονταν ἐξ ἴσου σ' ὅλους τοὺς πολίτες³⁸. Ἄλλοι ζήτησαν ἀποζημίω-

ρὴσιν ἀπὸ τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ τὸ τελευταῖο πρόσχημα γιὰ τὶς ἀντικυβερνητικὲς τους ἐνέργειες. Βλ. Κυβερνήτης πρὸς στρατηγὸ Schneider, 9 Ἰουνίου 1830, Ἰω. Κ. ἀποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 43.

33. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Δ/τὴ Λακεδαιμόνους καὶ Μονεμβασίας, ἀρ. 2633, 23 Ἰουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244.

34. Π. Νικολαΐδης (Ναύπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 28 Ἰουνίου 1830, Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἐκδ. Κ. Διαμάντη, τόμ. 10, Ἀθήναι 1969, σ. 251.

35. Δ/τῆς Μεσσηνιακῶν Φρουρίων (Μεθώνη) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 1790, 5 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

36. Προσωρινὸς Ἀστυνόμος Μονεμβασίας πρὸς Τοποτηρητὴ Μονεμβασίας, 23 Ἰουνίου 1830, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 817 τῆς 25 Ἰουνίου 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244: «Ὁ Ἰωάννης Ἀρμυράντης πλοίαρχος... μᾶς εἶπε προφορικῶς ὅτι ὢν εἰς Ὑδραν καὶ καταγινόμενος νὰ φορτώσῃ τὸ πλοῖον του σιτάρι ἐπεχείρησαν τινὲς Ὑδραῖοι νὰ συμφωνήσουν μ' αὐτὸν διὰ νὰ φορτώσουν βαρουτόβολα καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς Μάνην, καὶ τὸ ἀπεποιήθῃ δι' ἥντινα αἰτίαν προεῖπαμεν τοῦ φορτώματός του. Ὁ Νικόλαος Μοντζάτζος ἐλθὼν προχθὲς ἀπὸ Βάτικα μᾶς παρέστησεν ὅτι ἔλεγον οἱ Μανιάται πὼς ἔχουν εἰς τὴν Μάνην μίαν καμάραν γεμάτην πολεμοφόδια προμηθευθέντα εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Ὑδραίων».

37. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2697, 29 Ἰουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244.

38. Κάτοικοι Τριπολιτσᾶς πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1007 Π' ψήφισμα τῆς

ση για τὰ 600.000 γρόσια πού δάνεισαν στὸ ἔθνος τὸ 1822· μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ ἀγοράσουν ἐθνικὰ ἐργαστήρια ³⁹. Ὅλοι τόνισαν ὅτι δὲν ζητοῦσαν παρὰ μόνο δικαιοσύνη γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κατοικήσουν ὡς ἰδιοκτῆτες τῇ γῇ τῶν προγόνων τους. Τέλος, παρακαλοῦσαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ Κυβέρνηση τὴ μισθοδοσία τοῦ δασκάλου Καλλίνικου Καστόρχη, γιατί οἱ ἴδιοι ἀδυνατοῦσαν νὰ τὸν πληρώσουν καὶ φοβοῦνταν μήπως τοὺς ἐγκαταλείψῃ ⁴⁰.

Ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνη κι ἄλλους ὁ Ἄ. Μεταξᾶς πληροφορήθηκε τὴ δυσარέσκεια τῶν Καρυτινῶν γιὰ τὸν ποιμενικὸ φόρο. Ἐν τούτοις εἶχε τὴ γνώμη ὅτι ἄξιοι ἀρχηγοὶ μὲ ἀρκετὲς δυνάμεις θὰ μπορούσαν νὰ διατηρήσουν τὴν τάξη ⁴¹. Ἀργότερα, ἐνῶ βρισκόταν στὴ Λακωνία, ἔμαθε καλύτερα τὴν ἔκταση πού ἔλαβε ἡ ἀπειθεία τῶν χωρικῶν : Στὰ περισσότερα χωριὰ τῆς Καρύταινας οἱ γεωργοὶ ἀρνήθηκαν νὰ καταβάλουν τοὺς φόρους σὲ χρήμα καὶ γιὰ νὰ ἀναγκάσουν τὴν Κυβέρνηση νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ παλιὸ σύστημα φορολογίας σὲ καρπούς, δὲν ἀλώνιζαν τὰ χωράφια τους. Συγχρόνως οἱ βοσκοὶ δὲν δέχτηκαν τὴν καταμέτρηση τῶν γιδοπροβάτων τους, ὥστε νὰ καθοριστῇ οἱ ποιμενικὸς φόρος, καὶ ἔνοπλοι ἐδιώξαν μὲ «ὀχλαγωγικὸ τρόπο» τὶς ἐπιτροπὲς πού ὀρίστηκαν γι' αὐτὸ τὸ ἔργο ⁴². Τοὺς βοσκούς

13 Μαρτίου 1830 περὶ ἐκποίησης τῶν φθαρτῶν ἐθνικῶν κτημάτων βλ. εἰς Γ. Δ. Δ η μ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Κῶδιξ Ψηφισμάτων, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Β', σ. 102 - 105: Στὰ φθαρτὰ ἐθνικὰ κτήματα ὑπάγονταν τὰ «ὀσπῆτια, ὀσπητότοποι, ἐργαστήρια, ἐργαστηρότοποι, πανδοχεῖα, μῦλοι καὶ τὰ παρόμοια... εἴτε σωζόμενα εἴτε κατητημένα εἰς ἐρελπία ἢ κατηδαφισμένα...». Παρὰ τοὺς εὐνοϊκοὺς ὅρους τῆς ἐκποίησης, ἐλάχιστοι κάτοικοι εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ λάβουν μέρος στὴ δημοπρασία.

39. Κάτοικοι Τριπολιτσᾶς πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Ἰουλίου 1830, πρωτ., καὶ συνημμένη ἀναφορὰ τῶν ἰδίων πρὸς τὸν Κυβερνήτη, Ἰούλιος 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91. Παρόμοια εἶχαν ζητήσῃ καὶ σ' ἄλλη τους ἀναφορὰ τὴν ὁποία ἔστειλε ὁ Δ/τῆς Τριπόλεως καὶ Λεονταρίου στὸν Κυβερνήτη (ἀρ. 628, 25 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244). Ἡ Γραμμ. τῆς Ἐπικρατείας ἀπάντησε ὅτι, ἐωσότου ἡ ἐπὶ τῶν ἀποζημιώσεων γερουσιαστικὴ ἐπιτροπὴ ἐπεξεργαστῇ τοὺς λογαριασμούς, δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησή τους καὶ διέταξε νὰ συνεχιστῇ ἡ ἐκποίηση τῶν ἐθνικῶν φθαρτῶν κτημάτων (πρὸς Δ/τὴ Τριπόλεως κλπ., ἀρ. 2711, 29 Ἰουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244). Γιὰ τὸ δάνειο τῶν Τριπολιτσιωτῶν στὸ ἔθνος βλ. Ἄ. Μάμ ο υ κ α, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. ΙΑ', Ἀθήναι 1852, σ. 115 - 116, 840 - 845.

40. Κάτοικοι Τριπολιτσᾶς πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτροπο Πελοποννήσου, 3 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

41. Ἄ. Μεταξᾶς (Τριπολιτσά) πρὸς Κυβερνήτη, 2 Ἰουλίου 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Πρβλ. Θ. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ῶ ν η, Ἀπομνημονεύματα, σ. 211 - 213.

42. Δ/τῆς Καρυταίνης καὶ Φαναρίου (Δάρδιζα) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 692, 7 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ., Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91· Δ/τῆς Καρυταίνης κλπ. (Ἀνδρίτσαινα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 647 καὶ 648, 28 Ἰουνίου

τῆς Καρύταινας μιμήθηκαν καί οἱ βοσκοὶ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν, ἰδιαίτερα τῆς Ἀρκαδιᾶς (σημ. Τριφυλίας)⁴³. Ὁ Ἐκτακτος Ἐπίτροπος δὲν μπορούσε ἀπὸ μακριὰ νὰ δώσῃ τίς ἀπαιτούμενες ὁδηγίες γιὰ τὰ μέτρα ποὺ ἔπρεπε νὰ παρθοῦν ἐνάντια στοὺς ἀπειθεῖς χωρικοὺς. Πάντως νόμιζε ὅτι ἐπρόκειτο ἀπλῶς γιὰ *«κίνημα ὄχλου ἀνοήτου, χωρὶς κανένα σκοπόν»*, ποὺ μπορούσε νὰ διορθωθῇ μὲ λίγη ὑπομονή⁴⁴. Μὲ ὑπόδειξη τῆς Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας προέτρεψε τὸν Διοικητὴ Ἀρκαδίας (= Ἀρκαδιᾶς) νὰ μὴ λάβῃ δραστήρια μέτρα πρὶν ὁ ἴδιος φτάσῃ ἐπὶ τόπου, ἀλλὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ καθυστερήσῃ μὲ παραινέσεις τοὺς κατοίκους. Ἐγράψε ἐπίσης στὸν Πλαπούτα καὶ Γενναῖο Κολοκοτρώνη νὰ ἐνεργήσουν κατ'ἀλληλα, ὥστε νὰ διαφυλαχθῇ στήν Καρύταινα ἡ ὑπόληψη τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Κυβερνήσεως⁴⁵.

Ὅταν, στίς 6 Ἰουλίου 1830, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἔφτασε στὸ Μυστρά, ἡ κατάστασις στὴ Λακωνία παρουσίαζε ὕφεση, ὥστε ἀπὸ τὴν ἔντασις τῶν τελευταίων μηνῶν. Ὁ στρατηγὸς Νικήτας Σταματελόπουλος μὲ διάφορες ἐνέργειες εἶχε ἀναγκάσει τοὺς Μανιάτες νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Ἔλος καὶ τὴν ἐπαρχία Μονεμβασίας· μόνο ὁ Π. Κοσονάκος, γαμπρὸς τῶν

1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244. Μὲ τὸ ὑπ' ἀρ. 819 ἰ' ψήφισμα τῆς 7 Μαρτίου 1830 περὶ ἐκμίσθσεως τῶν ἐθνικῶν προσόδων (Γ. Δ. Δ η μ α κ ο π ο ὑ λ ο υ, Κώδιξ Ψηφισμάτων, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Β', σ. 95 - 99) καταργήθηκαν τὰ τριτοδέκατα καὶ εἰσέχθη ἡ φορολογία σὲ χρήμα. Ἡ Κυβέρνησις ἤθελε μὲ τὰ νέα φορολογικὰ μέτρα νὰ ἀνακουφίσῃ τοὺς χωρικοὺς ἀπὸ τίς αὐθαίρεσις τῶν ἐνοικιαστῶν καὶ νὰ καταστήσῃ εὐκολώτερη τὴν εἰσπραξίαν τῶν φόρων. Τελικὸς σκοπὸς τῆς ἦταν νὰ ἐνοικιάσουν οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι τοῦ φόρου (Κυβερνήτης πρὸς Δ/τὴ Λακεδαίμονος κλπ., ἀρ. 1139, 7 Ἀπρ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 236· Ν. Σ π η λ ι ᾱ δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 177 - 8). Δὲν ὑπολόγισε ὅμως καλὰ ὅτι οἱ χωρικοὶ μόνο μὲ δανεισμὸ θὰ μπορούσαν νὰ συγκεντρώσουν τὰ ἀπαραίτητα χρήματα γιὰ τὴν πληρωμὴ τῶν φόρων καὶ ἀναγκάστηκε, τὸν ἐπόμενο χρόνον, νὰ ἐπαναφέρῃ τὴ φορολογία σὲ εἶδος. Βλ. Ἀ ν δ ρ. Μ. Ἀ ν δ ρ ε ᾱ δ ο υ, Ἡ Δημοσία Οἰκονομία τοῦ Κυβερνήτου, εἰς Ἔργα, τόμ. Β', Ἀθῆναι 1939, σ. 329. Γιὰ τίς ραδιουργίες τῶν προυχόντων ποὺ ἀγωνίζονταν νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοὺς ἑνα μέσο πλουτισμοῦ ὅπως ἦταν ἡ ἐκμίσθωσις τῶν φόρων, βλ. Γ. Α. Μ ᾱ ο υ ρ ε ρ, Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, μετάφρασις Χρ. Πράτσικα - Εὐστ. Καραστάθη, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1943, σ. 413 - 4· Ν. Σ π η λ ι ᾱ δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 177 - 178 καὶ σημ. 1.

43. Δ/τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 616 καὶ 618, 6 Ἰουλίου 1830 καὶ ἀρ. 628, 9 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

44. Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 65, 13 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87. Ὁ Δ/τῆς ὅμως τῆς Καρύταινας κλπ. χρησιμοποίησε στίς ἀναφορὰς του τὴ λέξιν *«συναωμοσία»* γιὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ἀντίδρασις τῶν βοσκῶν (πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 647, 28 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244).

45. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2870, 17 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

Μαυρομιχαλαίων, ἔχοντας μαζί του διακόσιους περίπου Μανιάτες, εἶχε καταλάβει στήν ὑποχώρησή του τὰ Βάτικα (Νεάπολη) τῆς Μονεμβασίας καί συνέχιζε τίς καταχρήσεις. Ὁ Ἑκτακτος Ἐπίτροπος διέταξε μέ τὸν ἐντονώτερο τρόπο τὸν Κοσονάκο νὰ ἀποσυρθῇ καί, φοβούμενος ἄρνησή του, ἔδωσε ἐντολή στὸν στρατηγὸ Νικήτα νὰ αὐξήσῃ μέ στρατολογία τοὺς ἄντρες του καί νὰ εἶναι ἔτοιμος γιὰ ἐκστρατεία. Παράλληλα πάρθηκαν μέτρα γιὰ νὰ ἀποκλειστούν οἱ ἐπιδρομεῖς κι ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἡ ἐπίδειξη δυνάμεως κρίθηκε ἀναγκαῖα γιὰ νὰ φοβηθοῦν οἱ Μανιάτες καί δεχτοῦν εὐκολώτερα τὴ σχεδιαζόμενη διοικητικὴ μεταρρύθμιση⁴⁶. Ὁ Π. Κοσονάκος, ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, δὲν τόλμησε νὰ παραμείνῃ στὰ Βάτικα καί ἀναχώρησε μέ τοὺς ἄντρες του⁴⁷.

Καὶ ἡ ἐπαρχία Μυστρά εἶχε κινδυνέψει νὰ λεηλατηθῇ ἀπὸ τοὺς Μανιάτες. Ἡ παρουσία ἐξ ἄλλου ἐκεῖ πολλῶν παροίκων Μανιατῶν διευκόλυνε τίς ἐπιδρομές, ἐνῶ δὲν ἔλειπαν οἱ ὑποπτες κινήσεις ἀνάμεσα σ' ὀρισμένους ὅπλαρχηγούς⁴⁸. Ὁ Διοικητὴς Λακεδαιμόνος καί Μονεμβασίας Ν. Μπούκουρας εἶχε ἀγωνιστῇ ὑπεράνθρωπα, μέ τίς ἐλάχιστες δυνάμεις ποὺ διέθετε, γιὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν εἰσβολὴ καί συγχρόνως νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν ληστὴ Μπόγρη, ὁ ὁποῖος ὀχυρωμένος σ' ἓνα πύργο στὸ χωριὸ Ἀσήμι εἶχε μέ τίς ἐπιδρομές του τρομοκρατήσῃ τοὺς κατοίκους. Ἡ ἡσυχία ἀποκαταστάθηκε μόνο μέ τὴ σύλληψη τοῦ Μπόγρη⁴⁹ καί τίς ἐπιτυχίες τοῦ Νικήτα στὸ Ἑλος καί τὴ Μονεμβασία. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ἀφοῦ παρατήρησε μέ προσοχὴ τὴν περιοχὴ καί ἔλαβε τίς ἀναγκαῖες πληροφορίες, εἰσηγήθηκε στὴν Κυβέρνηση τὴν καταστροφὴ ἐξήντα περίπου πολεμικῶν πύργων σκορπισμένων στοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδες τῶν Βαρδουνίων καί στὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλους. Τὸ μέτρο αὐτὸ φαινόταν ἀναγκαῖο γιατί οἱ πύργοι, ἔρημοι οἱ περισσότεροι, γίνονταν καταφύγια τῶν Μανιατῶν, ὅταν ἀποφάσιζαν νὰ λεηλατήσουν τοὺς χωρικούς. Ἡ καταστροφὴ τους θὰ ἦταν λιγότερο δαπανηρὴ ἀπὸ τὴ φύλα-

46. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 43, 6 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Γιά τὴν ἀρπαγὴ καί πώληση τῶν ἐθνικῶν προσόδων στὰ Βάτικα ἀπὸ τὸν Κοσονάκο βλ. Ἑκτ. Δ/τῆς Λακωνίας καί Κάτω Μεσσηνίας (Μαραθονήσι) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 568, 10 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ., Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Ἑκτ. Δ/τῆς Λακωνίας πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 569, 10 Ἰουλίου 1830, πρωτ. καί Τοποτηρητῆς Μονεμβασίας πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 149, 18 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτακτοὶ Ἐπίτροποι, φακ. 91.

47. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 59, 12 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220.

48. Ν. Μπούκουρας (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 6 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220.

49. Δ/τῆς Λακεδαιμόνος καί Μονεμβασίας (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 833, 27 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 244.

ξή τους μὲ στρατιῶτες, ἐνθὺ συγχρόνως θὰ φόβιζε τοὺς ἄρπαγες καὶ θὰ ἐνθάρρυνε τοὺς φιλήσυχους πολίτες ⁵⁰. Ὑστερα ἀπὸ αἴτηση τοῦ Διοικητῆ Λακεδαιμόνος, ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος δέχτηκε τὸ διορισμὸ δύο ἀστυνόμων-τοποτηρητῶν στὰ Ὀλυμποχώρια καὶ Κουνουποχώρια, καθὼς καὶ στὰ Ὀπισινὰ χωριά ⁵¹. Τὰ χωριά αὐτὰ συνόρευαν μὲ τὴ Μάνη καὶ ὁ ἄμεσος ἐλεγχὸς τους ἦταν ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς ἐπαρχίας Μυστρά· παράλληλα, χωρὶς τὴν παρουσία κυβερνητικῶν ἀντιπροσώπων, θὰ ἦταν δύσκολη ἐκεῖ ἡ εἴσπραξη τοῦ ποιμενικοῦ φόρου ⁵².

Στὴν ἐπαρχία Μονεμβασίας ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἔστειλε τὸν Ἀναστάσιο Χηνόπουλο γιὰ νὰ ἐρευνήσῃ: τὴ διαγωγὴ τῶν ἐκεῖ κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων· τὴ νομιμοφροσύνη τῶν σημαντικότερων κατοίκων· τὸ μέγεθος τῆς ζημιᾶς ποὺ προξένησαν οἱ Μανιάτες μὲ τὴν τελευταία τους εἰσβολή· ἂν ἦταν ἀληθινὴ ἡ εἰδηση ὅτι Ὑδραῖοι ἔστειλαν πολεμοφόδια στοὺς Μανιάτες. Μὲ βάση τὴν ἀναφορὰ τοῦ εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου του καὶ τὶς πληροφορίες ποὺ ὁ ἴδιος συγκέντρωσε, ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος τῆς Πελοποννήσου πρότεινε τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Τοποτηρητῆ Γ. Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος κρίθηκε ἀνάξιος καὶ ἡ συμπεριφορὰ του ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς διοικητικὲς τοῦ ὑποχρεώσεις, καὶ τὴν ἀπόλυση τοῦ φρουράρχου, καθὼς καὶ τοῦ δασμοτελῶν Μονεμβασίας. Ἐτόνισε ἐπίσης ὅτι θὰ ἦταν καλύτερο νὰ ἀποτελεσθῇ ἡ Μονεμβασία χωριστὴ διοίκηση ἀπὸ τὴ Λακεδαίμονα, γιατί καὶ μεγάλῃ ἐπαρχία ἦταν καὶ ἡ πρωτεύουσά της ἀπεῖχε τριάντα ὥρες ἀπὸ τὸ Μυστρά. Εἰδικὴ ἐπιτροπὴ θὰ ἐκτιμοῦσε τὴ φθορὰ ποὺ προκάλεσε ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Μανιατῶν στοὺς ἐνοικιαστῆς τῶν προσόδων, ὥστε νὰ καθοριστῇ ἡ ἀποζημίωσή τους. Ἄν καὶ ἔγινε ἐρευνα, τίποτα δὲν βρέθηκε ποὺ νὰ ἀποδεικνύη βάσιμες τὶς πληροφορίες ὅτι ἀπὸ τὴν Ὑδρα στάλθηκαν πολεμοφόδια στὴ Μάνη ⁵³.

50. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 44, 8 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87 (βλ. παράρτημα ἀρ. 2). Ἀντίθετα ὁ Ἀ. Μεταξᾶς δὲν νόμισε ὅτι ἦταν ἀκόμη κατάλληλη ἡ περίσταση γιὰ τὴν κατεδάφιση καὶ τῶν πύργων τῆς Μάνης. Βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Ὀκτωβρίου [τὸ σωστὸ 5 Νοεμβρίου] 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 253. «Οἱ πολεμικοὶ πύργοι εἰς τὴν Σπάρτην εἶναι ἡ μεγαλυντέρα αἰτία τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἦτον εὐχῆς ἔργον νὰ κατεδαφισθῶσι, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἀκόμη ἡ περίστασις ἀρμόδιος...».

51. Γιὰ τὴ θέση τῶν χωριῶν αὐτῶν βλ. Μ. Β. Σακελλαρίου, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 112.

52. Δ/τῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μυστράς) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 947, 8 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91· Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 176, 2 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248.

53. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 125, 27

Οί αναφορές του Ίω. Γενοβέλη, Έκτακτου Διοικητή Λακωνίας και Κάτω Μεσσηνίας, τις οποίες ο Ά. Μεταξάς έλαβε ένω ήταν ακόμη στο Μυστρά, υπήρξαν πολύτιμες για μιá πρώτη κατανόηση των προβλημάτων τής Μάνης. Συγχρόνως έφτασε και ο Ιάκ. Κορνήλιος, Διοικητής Ανατολικής Σπάρτης, για νά του δώσει προφορικά περισσότερες πληροφορίες⁵⁴. Ο Ίω. Γενοβέλης ανέφερε στον Έκτ. Επίτροπο και τις τελευταίες κινήσεις του Γιάννη Μαυρομιχάλη, ο οποίος αγωνιζόταν συνεχώς νά αυξήσει τον αριθμό των οπαδών του. Τελευταία είχε περιορίσει τή δράση του στη Δυτική Μάνη, απ' όπου με γράμμα του προσκάλεσε τον στρατηγό Τζανετάκη νά συναντήσουν μαζί τον Ά. Μεταξά και νά διεκδικήσουν τά «δικαιώματα τής πατρίδος των». Ο Τζανετάκης όμως προσπαθούσε τώρα νά αποδείξει ότι ποτέ δέν υπήρξε συνεργός στις πράξεις των Μαυρομιχαλαίων και ήταν πιθανό ότι θά άπέρριπτε τήν πρόταση αυτή⁵⁵.

Άπό τò Μυστρά ο Ά. Μεταξάς προσκάλεσε, με ειδικούς άπεσταλμένους, τούς Μαυρομιχαλαίους και τούς άλλους προκρίτους και καπετά-

Ίουλίου 1830, πρωτ. (βλ. παράρτημα άρ. 3), και συνημμένο : Άναστάσιος Χηνόπουλος (Μαραθονήσι) πρòς Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου, 19 Ίουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Άρχ. Βλαχ., φακ. 220. Ο Χηνόπουλος παρέδωσε και κατάλογο με τά ονόματα των φιλοκυβερνητικών πολιτών στην έπαρχία Μονεμβασίας. Οί δημογέροντες Μονεμβασίας είχαν ήδη κατηγορήσει τον φρούραρχο τής πόλεως, ότι έπινε, συναναστρεφόταν τούς θεωρουμένους ως άντικυβερνητικούς και δέν έλάμβανε μέτρα για τήν προστασία του φρουρίου από κακόβουλους Μανιάτες (πρòς Δ/τή Λακεδαιμόνος κλπ., 27 Άπρ. 1830, άντ., συνημμένο στο ύπ' άρ. 155 τής 30 Άπρ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 237). Για τήν άπροθυμία των ένοικιαστών, έπειτα από τή ζημιά που έπαθαν, νά πληρώσουν τά όφειλόμενα χρήματα στο Δημόσιο Ταμείο, βλ. Δ/τής Λακεδαιμόνος κλπ. (Μυστράς) πρòς Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου, άρ. 1000, 13 Ίουλίου 1830, ΓΑΚ, Έκτ. Επίτροποι, φακ. 91.

54. Έκτ. Δ/τής Λακωνίας και Κάτω Μεσσηνίας (Μαραθονήσι) πρòς Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου, άρ. 557, 9 Ίουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Έκτ. Επίτροποι, φακ. 91. Ο Ίω. Γενοβέλης διαπίστωνε ότι οί Μανιάτες ήταν φιλότιμοι και έπομένως εδάγωγοι, και ότι λίγοι ήταν οί «κακόφρονες» και αυτοί γιατί παρασύρονταν. Πίστευε ότι μέτρια στρατιωτική δύναμη, στην όποία δέν θά μετείχαν, στην άρχή τουλάχιστο, Μανιάτες, και λίγα παραδείγματα άυστηρότητας άρκοδσαν για τήν έπαναφορά τής τάξεως. Θεωρούσε όμως άπαραίτητη τήν περίθαλψη των πεινασμένων «διá νά μὴν ἀναγκάζονται ἀπὸ τὴν πενίαν ν' ἀμαρτάνουν», και ότι μόνο ή παραχώρηση γῆς θά ήταν μέτρο ούσιαστικό, γιατί και τούς Μανιάτες θά όφελούσε και τò Ταμείο, ένω συγχρόνως θά μετέτρεπε τούς άγριους πολεμιστές σέ ήμερους γεωργούς. Πρβλ. προτάσεις Πανάγου Πικουλάκη για τήν καλύτερη διοίκηση τής Μάνης (πρòς Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου, 24 Ίουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Έκτ. Επίτροποι, φακ. 91).

55. Έκτ. Δ/τής Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρòς Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου, άρ. 555 και 557, 9 Ίουλίου 1830, ΓΑΚ, Έκτ. Επίτροποι, φακ. 91.

νιους τῆς Μάνης νὰ τὸν συναντήσουν στὸ Μαραθονήσι⁵⁶. Λίγο πρὶν ξεκινήσει γιὰ τὴ Μάνη καθυσύχασε τὸν Κυβερνήτη μὲ τὴ διαβεβαίωση ὅτι ποτὲ δὲν στοχάστηκε νὰ φανῇ «μαλακὸς μὲ τοὺς πρωτεύοντας ραδιοῦργους», ἐπειδὴ πάντοτε στάθηκε «φανερὸς ἐναντίος των»· ὅτι ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης, ὁ γιὸς τοῦ Κατσάκος καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Κων/νος, ἔπρεπε ὅπωςδὴποτε νὰ ἔλθουν στὸ Ναύπλιο καὶ νὰ ζητήσουν τὸ ἔλεος τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὰ μεγάλα σφάλματα ποὺ διέπραξαν μὲ τρόπο ἀνόητο. Δὲν ἦταν ὅμως εὐκόλο νὰ τοὺς υποχρεώσῃ μὲ τὴ βία, ἀφοῦ δὲν εἶχε τὴν ἀπαραίτητη δύναμη : βρῆκε τὸν στρατηγὸ Νικήτα μὲ σαράντα μόνο στρατιῶτες Ρουμελιῶτες· παρὰλληλα τὸ ἐλαφρὸ ἱππικὸ τοῦ Χατζῆ Χρήστου, ἐνῶ ἦταν κατάλληλο γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ νέες κινήσεις τῶν Μανιατῶν στὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλους, δὲν μποροῦσε νὰ κινηθῇ στὴν ὄρεινὴ Μάνη. Προέβλεπε ὅτι θὰ ἀναγκάζοταν νὰ ξοδέψῃ μερικὰ χρήματα, γιὰτὶ οἱ Μανιάτες ὄχι μόνον εἶχαν πραγματικὴ ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ ξεχωριστοὺς τρόπους νὰ ζητοῦν μὲ ἐπιμονή. Παρακαλοῦσε συνεπῶς τὸν Κυβερνήτη νὰ στείλῃ γρήγορα τὶς 20.000 γρόσια ποὺ ζήτησε καὶ μὲ τὶς προηγούμενες ἀναφορὲς του.⁵⁷

Στὶς 16 Ἰουλίου 1830 ὁ Ἀ. Μεταξᾶς καὶ ἡ ἀκολουθία του ἔφτασαν στὸ Μαραθονήσι. Ὁ Ἰω. Γενοβέλης μὲ δυσαρέσκεια ὑπάκουσε στὴν κυβερνητικὴ διαταγὴ ποὺ τὸν καλοῦσε νὰ παραδώσῃ τὴ διοίκηση τῆς Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας στὸν Ἑκτακτὸ Ἐπίτροπο Πελοποννήσου⁵⁸. Λίγο πρὶν ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸ Ναύπλιο ὑπέβαλε στὸν ἀντικαταστάτη του κατὰλογον μὲ τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν πολιτῶν ποὺ διακρίθηκαν, στὴ Δυτικὴ καὶ

56. Στὸ ἐγγραφο ποὺ τοὺς ἔστειλε χαρακτήριζε τὶς τελευταῖες ἐνέργειες τῶν Μανιατῶν ὡς φανερὴ ἀνταρσία, ἡ ὁποία ἀξίζε νὰ τιμωρηθῇ μὲ αὐστηρότητα. Τόνιζε ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς οἱ ἀπλοὶ πολῖτες ἀπατῶνται, ἡ πατρικὴ Κυβέρνηση διόρισε τὸν ἴδιο Ἑκτ. Ἐπίτροπον Πελοποννήσου γιὰ νὰ τοὺς δῇ προσωπικὰ καὶ στηριζόμενος στὶς συμβουλές τους νὰ φέρῃ τὴν ἡσυχία στὸν τόπον καὶ τὴ δυνατὴ θεραπεία τῶν ἀναγκῶν τους. Βλ. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς προκρίτους καὶ καπεταναίους τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Σπάρτης, ἀρ. 32, 6 Ἰουλίου 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220.

57. Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 12 Ἰουλίου 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Γιὰ τὰ χρήματα ποὺ ζητοῦσε ὁ Ἀ. Μεταξᾶς βλ. καὶ Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 43, 6 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220· Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 44, 8 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87.

58. Ἀ. Μεταξᾶς (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, 22 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ἰδιαίτερον, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Δὲν φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἄποψη τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη, καταλυματία τῆς Πολιτικῆς Φρουρᾶς τῆς Πελοποννήσου, ὅτι ὁ Ἰω. Γενοβέλης προσπαθοῦσε μὲ κάθε τρόπο καὶ «πολλὰ μυστικά, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὥστε νὰ ἀποτύχῃ ὁ Κόμης [Μεταξᾶς]...» (πρὸς Γραμματέα Ἐπικρατείας, 17 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248).

Ἀνατολική Μάνη, γιὰ τὴν ἀφοσίωσή τους στὸ καθεστῶς⁵⁹. Στὸ μεταξὺ ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνωνται στὴν πόλη οἱ προσκληθέντες πρόκριτοι καὶ καπετάνιοι τῆς Μάνης. Ὁ Πετρόμπεης ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καθόρισε τὴ νέα τακτικὴ τῶν Μαυρομιχαλαίων, ὅπως τὴν ὑπαγόρευαν ἡ διαμόρφωση ἄλλης πολιτικῆς καταστάσεως, ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίτηση τοῦ Λεοπόλδου, καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἰσχύ της γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξη. Ἐνῶ ὁ ἴδιος τόνιζε καὶ πάλι ὑποκριτικὰ τὴν ἀφοσίωσή του στὸν Κυβερνήτη⁶⁰, παράλληλα εἰδοποιοῦσε τοὺς συγγενεῖς του στὴ Μάνη νὰ πράξουν τὸ ἴδιο καὶ νὰ δείξουν «*πρόθυμον ἐνέργειαν*» στὶς ἐπαφές τους μὲ τὸν Ἑκτακτὸ Ἐπίτροπο⁶¹. Πράγματι, οἱ Μαυρομιχαλαῖοι Ἀντώνιος καὶ Κων/νος, ἀδελφοὶ τοῦ Πετρόμπεη, ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνη τους στὸν Κυβερνήτη γιὰ τὴν ἀνάκληση τοῦ Γενοβέλη, ὑποσχέθηκαν πίστη στὸ καθεστῶς καὶ ζήτησαν δημόσια θέση γιὰ νὰ ἀποδείξουν ἔμπρακτα τὴν ἀφοσίωσή τους καὶ ψευδεῖς τὶς συκοφαντίες τῶν ἀντιπάλων τους⁶². Στὸ Μαραθονήσι πῆγαν μόνο ὁ Κων/νος καὶ ὁ Ἡλίας Κατσάκος· συνάντησαν τὸν Ἀ. Μεταξᾶ καὶ δέχτηκαν πρόθυμα νὰ μεταβοῦν μὲ συνοδεία στὸ Ναύπλιο, ὅπου θὰ ἀπολογοῦνταν γιὰ τὶς πράξεις τους⁶³.

Δὲν ἦταν εὐκολο νὰ βρεθῇ λύση στὰ προβλήματα τῆς Μάνης. Οἱ κάτοικοι ἦταν ἄγριοι, γεμάτοι πάθη καὶ συνηθισμένοι νὰ παίρνουν ἐκδίκηση μὲ τὰ ὅπλα τους. Περισσότερο ἀπειθαρχοὶ καὶ μὲ πολλὲς ἀπαιτήσεις φαίνονταν οἱ καπετάνιοι, γιατί εἶχαν συνηθίσει νὰ ζοῦν σὲ βάρος τοῦ λαοῦ⁶⁴. Ὑστερα ἀπὸ συνεχεῖς συσκέψεις μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Μάνης, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς τοὺς ἀνέλυσε τὸ σχέδιο ποὺ νόμιζε καταλληλότερο γιὰ τὴ διοίκηση τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους. Πρότεινε: τὴ σύσταση δύο ἐπαρχιακῶν δημογεροντιῶν γιὰ τὴν

59. Πρῶην Ἑκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 20 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

60. Π. Μαυρομιχάλης (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη, 19 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87.

61. Ἀντώνιος καὶ Κων/νος Μαυρομιχάληδες (Καλαμάτα) πρὸς Πέτρο καὶ Γεώργιο Μαυρομιχάληδες (Ναύπλιο), 12 Ἰουλίου 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ παρὰπάνω, ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87.

62. 5 Ἰουλίου 1830, ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87. Ἡ ἐπιστολὴ γράφτηκε στὴν Καλαμάτα. Δημοσιευμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τῶν παραπομπῶν 60, 61 καὶ 62 βλ. εἰς Νικ. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα Στρατιωτικά, τ. Γ', σ. 345-346 σημ. 2. Πρβλ. Δ. Κοκκίνου, Ἐπανάστασις, τόμ. 6, Ἀθήναι 1969, σ. 581, 583.

63. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 113, 23 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 247· Ἀ. Μεταξᾶς (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, 22 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272 (βλ. παράρτημα ἀρ. 4).

64. Αὐτόθι.

Ἀνατολική καί Δυτική Μάνη· τὸ σχηματισμὸ ἐνιαίου διοικητηρίου γιὰ ὅλη τὴ Μάνη μὲ τὶς ἀναγκαῖες ἀστυνομίες καὶ ὑγειονομολιμεναρχεῖα· τὴ σύσταση δικαστηρίου μὲ πρόεδρο ξένο καὶ συνδικαστὲς ντόπιους· τὴ συγκρότηση ἀπὸ ντόπιους καὶ ἀναλογικὰ ἀπὸ κάθε ἐπαρχία στρατιωτικοῦ σώματος 150 ἀνδρῶν γιὰ τὴν τήρηση τῆς τάξης· τὴν κατάταξη στὸ Ταξιαρχικὸ Σῶμα καὶ τὴν Ἐθνικὴ Φρουρὰ ἀνάλογου ἀριθμοῦ Μανιατῶν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ὑπὴρ-
ρέτησαν στρατιωτικὰ τὴν πατρίδα⁶⁵. Τὰ μέτρα αὐτὰ ἐγίναν δεκτὰ μὲ εὐγνωμο-
σύνη ἀπὸ τοὺς Μανιάτες ἀρχηγούς⁶⁶, οἱ ὅποιοι παρακάλεσαν νὰ ἰδρυθῇ
κι ἀπὸ ἓνα ἀλληλοδιδασκτικὸ σχολεῖο σὲ κάθε ἐπαρχία τῆς Μάνης, ἀφοῦ
μόνο ἡ μόρφωση θὰ μπορούσε νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴ δυστυχία τους⁶⁷.

Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ὑπέβαλε τὸ παραπάνω σχέδιο στὸν Κυβερνήτη καὶ
ζήτησε ἐπίμονα τὴν ἔγκρισή του. Παράλληλα ἀπέστειλε πίνακες μὲ τὰ
ὀνόματα τῶν Μανιατῶν ποὺ κρίνονταν κατάλληλοι γιὰ νὰ ἐπανδρώσουν
τὸ νέο διοικητικὸ μηχανισμό. Ὅπως ἀναμενόταν, διάλεξε τοὺς πιστοὺς
στὴν Κυβέρνηση Μανιάτες, ἀφοῦ βασικὸς στόχος του ἦταν νὰ μειώσῃ

65. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι) πρὸς προκριτοκαπεταναίους
τῆς Σπάρτης, ἀρ. 114, 24 Ἰουλίου 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220
(βλ. παράρτημα ἀρ. 5). Πρβλ. καὶ τὸ «Σχέδιον ἐσωτερικῆς μεταρρυθμίσεως τῆς
Μάνης» τὸ ὁποῖο ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ὑπέβαλε στὸν Κυβερνήτη (ἀρ. 139, 28 Ἰουλίου
1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 140 τῆς ἰδίας χρονολογίας, ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ.,
φακ. 220· δημοσιεύθηκε εἰς Δ. Β. Β α γ ι α κ ά κ ο υ, Δύο σχέδια ἀφορῶντα εἰς
τὴν διοίκησιν τῆς Μάνης κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, ἐνθ' ἀνωτ.,
σ. 484 - 485). Ἐκεῖ πρόσθετε ὅτι τὸ δικαστήριον, χωρισμένο σὲ δύο τμήματα,
θὰ ἔπρεπε νὰ κρίνῃ ἀνεκκλήτως τὶς πολιτικὰς καὶ ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις, γιατί
οἱ Μανιάτες δὲν εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ καταφύγουν σὲ δικαστήρια μακριὰ ἀπὸ
τὸν τόπο τους· ἐπίσης ὅτι τὸ στρατιωτικὸ σῶμα χρειάζοταν ὅπωςδήποτε δύο ὀβού-
ζια καὶ δύο πεδινὰ πυροβόλα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐμπόδιζαν τοὺς κακοὺργους νὰ προφυ-
λάσσωνται στοὺς πολεμικοὺς πύργους τῶν. Βλ. καὶ Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς
Κυβερνήτη, 2 Αὐγ. 1830, πρωτ., ἰδιαίτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Πρβλ. καὶ
τὸ σχέδιον διοικητικῆς μεταρρυθμίσεως τὸ ὁποῖο, στίς 15 Ἰαν. 1830, εἶχε προτείνει
στὸν Κυβερνήτη ὁ Α. Λυκοῦργος, Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσ-
σηνίας, εἰς Δ. Β. Β α γ ι α κ ά κ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 483 - 484. Καὶ ὁ Πετρόμπεης
ὑποστήριζε τὴν ἀνάγκη νὰ συσταθοῦν δικαστήρια στὴ Μάνη (βλ. παράρτημα ἀρ. 7).

66. Πρόκριτοι καὶ ὄπλαρχηγοὶ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Σπάρτης (Μα-
ραθονήσι) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 25 Ἰουλίου 1830, πρωτ., συνημ-
μένο στὸ ὑπ' ἀρ. 52 τῆς 28 Ἰουλίου 1830, ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

67. Πρόκριτοι καὶ ὄπλαρχηγοὶ Ἀνατ. καὶ Δυτ. Σπάρτης (Μαραθονήσι) πρὸς
Κυβερνήτη, 25 Ἰουλίου, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 141 τῆς 29 Ἰουλίου 1830,
ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 247· Πρόσθεσαν ὅτι ἂν καὶ ἐξαγριώθηκαν ἀπὸ τὶς περι-
στάσεις, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἔμειναν πάντοτε ἐλεύθεροι, ἡ τυραννία δὲν διέφθειρε
τὶς ψυχὰς τους, καὶ ὅτι τῶρα ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ εὐνομία καὶ δικαιο-
σύνη στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους. Γιὰ τὴν τότε κατάστασι τῆς παιδείας στὴ Λα-
κωνία βλ. Ἐ λ. Δ. Μ π ε λ ι ᾶ, Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Λακωνίαν καὶ τὴν
Μεσσηνίαν κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον (1828-1832), Ἀθήναι 1970, σ. 33-48.

τὴν ἐπιρροή τῶν ἀντικυβερνητικῶν Μανιατῶν καὶ ἰδιαίτερα τῶν Μαυρομιχαλαίων⁶⁸. Ὡς Διοικητὴ ὅλης τῆς Σπάρτης (= Μάνης) διόρισε τὸν Ἰάκ. Κορνῆλιο, ποῦ προτιμήθηκε γιὰ τὸν γνῶριζε καλὰ τὸν τόπο καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς Γενικὸ Ἀστυνόμο πρότεινε τὸν Παναγιῇ Βάλσαμο, ἄντρα ἄξιο γιὰ τὴ σημαντικὴ αὐτὴ ὑπηρεσία⁶⁹. Ὁ Ἑκτακτος Ἐπίτροπος εἶχε τὴν πεποίθηση ὅτι τὸ σχέδιό του θὰ ἐξασφάλιζε μονιμότερη ἡσυχία στὴ Μάνη. Στὸν Κυβερνήτη τὸ παρέστησε ὡς τὸ «*εὐδαρμοστότερον*» στὴ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ κατάσταση τῶν Μανιατῶν ὡς τὸ οἰκονομικότερο καὶ τὸ μόνο κατάλληλο γιὰ νὰ στερεωθῇ ἡ τάξη στὴν περιοχὴ αὐτή. Ἡ αἰσιοδοξία του ὀφειλόταν καὶ στὴ διαπίστωση ὅτι σχεδὸν ὅλοι οἱ Μανιάτες ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ὀλέθριο ἔθιμο τῆς προσωπικῆς ἐκδίκησης καὶ νὰ ἐμπιστευτοῦν στοὺς νόμους τὴν τιμωρία τῶν ἐνόχων. Δὲν ἦταν λιγότερο ἐνθαρρυντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡσυχία φαινόταν νὰ ἐπικρατῇ σ' ὅλη τὴ Μάνη. Ὁ Κων/νος Μαυρομιχάλης καὶ ὁ ἀνιψιὸς του Κατσάκος εἶχαν ἤδη σταλῇ στὸ Ναύπλιο. Ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης, μολονότι οἱ κινήσεις του στὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ ἦταν ὑποπτες, ἀναμενόταν νὰ συλληφθῇ σύντομα γιὰ νὰ σταλῇ κι αὐτὸς στὴν πρωτεύουσα. Ἀπέμενε ὁ Τζανετάκης. Εἶχε συνεργαστῇ μὲ τοὺς Μαυρομιχαλαίους στὰ τελευταῖα γεγονότα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἄφιξη τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ ἔσπευσε νὰ δείξῃ τὴν ἀφοσίωσή του στὸ καθεστῶς. Ἡ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴ Μάνη παρουσιαζόταν ἀναγκαία καὶ ἡ καλύτερη λύση θὰ ἦταν νὰ προσκληθῇ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση στὸ Ναύπλιο καὶ νὰ τοποθετηθῇ σὲ δημόσια θέση μακριὰ ἀπὸ τὴ ἰδιαίτερη πατρίδα του⁷⁰.

Τὰ μεταγενέστερα γεγονότα ἀπέδειξαν ὅτι ὁ Ἑκτ. Ἐπίτροπος ὑπῆρξε ὑπερβολικὰ αἰσιοδόξος γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς διοικητικῆς του μεταρρυθμίσεως. Τὰ μέτρα ποῦ εἰσηγήθηκε δὲν ἔθιγαν τὴν παραδοσιακὴ κοινωνικὴ ὀργάνωση τῆς Μάνης καὶ ἐπομένως εἶχαν κατ' ἀνάγκη προσωρινὸ χαρακτήρα. Θὰ ἦταν πολὺ δύσκολο γιὰ τὸν Ἰάκ. Κορνῆλιο, μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς μικρῆς φρουρᾶς καὶ μὲ λίγα χρήματα στὴ διάθεσή του, νὰ ἀντικαταστήσῃ γιὰ πολὺ τοὺς καπετάνιους στὸ ρόλο τοῦ προστάτη ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Μάνης. Μὲ τὴν πρώτη τους ἀπογοήτευση οἱ Μανιάτες θὰ συνωθοῦνταν καὶ πάλι γύρω ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγούς των, οἱ ὁποῖοι στηριζόμενοι στὴν ἀμάθεια καὶ τὴ φτώχεια τοῦ λαοῦ ἤξεραν νὰ ἐμφανίζουν τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν προάσπιση τῶν συμφερόντων τους ὡς ἀγῶνα

68. Βλ. πίνακες εἰς Δ. Β. Β α γ ι α κ ά κ ο υ, Δύο σχέδια διοικήσεως τῆς Μάνης, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 485 - 486.

69. Ἀ. Μεταξᾶς (Μαραθονῆσι) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φκ. 272 (βλ. παράρτημα ἀρ. 6). Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονῆσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 140, 28 Ἰουλ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Βλαχ., φκ. 220.

70. Αὐτόθι.

γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς αὐτονομίας καὶ τῶν προνομίων τῆς Μάνης. Ἐξ ἄλλου ἢ προθυμία πού ἔδειξαν οἱ καπετάνιοι γιὰ ὑπακοή δὲν μπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἐγγύηση σταθερότητας· οὔτε ἡ σύλληψη ἢ ἀπομάκρυνση ὀρισμένων ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἀποτελεσματικό μέτρο. Ἀφοῦ ἡ Κυβέρνηση δὲν ἐπιθυμοῦσε γιὰ λόγους πολιτικούς τὴ χρησιμοποίηση βίας⁷¹, μόνο ἡ διανομὴ γαιῶν καὶ ἡ βαθμιαία μετατροπὴ τῶν ἄγριων πολεμιστῶν σὲ καλλιεργητὲς θὰ ἐμπόδιζε τὴν ἐξάρτησή τους ἀπὸ τοὺς λίγους καπετάνιους. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἶχε σκεφτῇ τὴ λύση αὐτή, πού ἦταν καὶ ἡ μόνη ἀποτελεσματική, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα γιὰ τὴ γρήγορη ἐφαρμογὴ της⁷². Φαίνεται λοιπὸν πιθανὸ ὅτι ὁ Ἀ.Μεταξᾶς, γνωρίζοντας τὶς οἰκονομικὲς δυσκολίες πού ἀντιμετώπιζε ἡ Κυβέρνηση, ἀπέφυγε νὰ εἰσηγηθῇ δαπανηρὲς μεταρρυθμίσεις καὶ περιορίστηκε στὸ σχεδιασμὸ ἑνὸς διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ πού θὰ ἔδινε τὴ δυνατότητα στὸν Διοικητὴ τῆς Σπάρτης νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς πιστοὺς στὸ καθεστῶς Μανιάτες γιὰ τὴν τήρηση τῆς τάξης.

Στὰ τέλη Ἰουλίου 1830 ὁ Ἑκτακτος Ἐπίτροπος ἀναχώρησε ἀπὸ τὸ Μαραθονήσι μὲ προορισμὸ τὸ Μυστρά. Ἡ πρότασή του γιὰ τὴν κατεδάφιση τῶν πολεμικῶν πύργων τῆς Λακωνίας εἶχε ἐγκριθῇ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση καὶ τώρα μετέβαινε ἐπὶ τόπου γιὰ νὰ διατάξῃ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου⁷³. Στὸ μεταξὺ ξέσπασε ἐμφύλιος πόλεμος στὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ. Μάστιγα τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ἦταν οἱ ἀδελφοὶ Χρηστέοι, οἱ ὁποῖοι καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση καταπίεζαν τοὺς φτωχοὺς κατοίκους. Οἱ τελευταῖοι εἶχαν ἐπανειλημμένα ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ τοὺς κυβερνητικούς ὑπαλ-

71. Κυβερνήτης πρὸς γερουσιαστή Ἰω. Γενοβέλη, Ἑκτ. Δ/τῇ Λακωνίας κλπ., ἀρ. 1143, 9 Ἀπριλίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 236.

72. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἶχε διατάξει παλαιότερα τὸν Λυκοῦργο Λογοθέτη, Ἑκτ. Ἐπίτροπο Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας (ἀρ. 14584, 24 Σεπτ. 1829, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220), νὰ ὑπολογίσῃ τὰ ἐξοδα γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἐγκατάσταση 2.000 περίπου οἰκογενειῶν ἀπὸ τὴ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Μάνη στὶς εὐφορες πεδιάδες τῆς Μεσσηνίας καὶ Μονεμβασίας. Ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης ἀπάντησε ὅτι «τὸ περὶ μετοικήσεως Σπαρτιατῶν, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς δοθησομένης γῆς καὶ χρηματικῆς βοήθειας σχέδιον, διὰ νὰ ἐνεργηθῇ εἶναι χρεῖα πεντακοσίων χιλιάδων γρασιέων τοῦλάχιστον», ποσὸ ὑπέρογκο γιὰ τὸ φτωχὸ Ἐθνικὸ Ταμεῖο (Δ. Β. Βαγγιὰ καὶ κ.ο.υ., Δύο σχέδια διοικήσεως τῆς Μάνης, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 483). Ὁ Κυβερνήτης περίμενε τὸ δάνειο γιὰ νὰ προχωρήσῃ στὴ διανομὴ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν στοὺς ἀκτῆμονες. Ἡ διανομὴ θὰ ἦταν χωρὶς περιεχόμενο, ἂν στοὺς χωρικοὺς δὲν δίνονταν συγχρόνως τὰ ἀπαραίτητα χρήματα γιὰ τὰ πρῶτα ἐξοδα ἐγκαταστάσεως καὶ καλλιέργειας.

73. Ἀ. Μεταξᾶς (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Γιὰ τὴν ἐγκριση τῆς Κυβερνήσεως βλ. Κυβερνήτης πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 1912, 12 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91. Πρβλ. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, 20 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220.

λήλους στην περιοχή και όταν δέν τους δόθηκε ένεκα τών περιστάσεων, ανέλαβαν μόνοι τους την «εκδίκηση». Έγιναν συγκρούσεις τὸ Μάρτιο, Ἀπρίλιο καὶ Ἰούλιο 1830. Τὴν τελευταία φορὰ ἀφορμὴ στάθηκε οἰκογενειακὸ ζήτημα τῶν Χρηστέων : ἐνῶ εἶχαν ὑποσχεθῇ τὴν ἀδελφή τους ὡς σύζυγο στὸν ἀνιψιὸ τοῦ Π. Κυβέλου, τὴν πάντρεψαν μ' ἄλλον παραβιάζοντας ἔτσι τὸ ἔθιμο τοῦ τόπου. Ὁ Κυβέλος κινήθηκε ἐναντίον τους καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν Ζυγοῦ καὶ Μηλέας συμμάχησαν μαζί του ⁷⁴. Στὴ διαμάχη αὐτὴ ἀναμείχθηκε καὶ ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης. Ἄν καὶ ἐμφανίστηκε ὡς μεσολαβητὴς καὶ εἰρηνοποιός, φαίνεται ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀποτρέψῃ τὴ συντριβὴ τῶν Χρηστέων, ἡ ὁποία θὰ ἐξασθενοῦσε τὴν ἐπιρροή τῶν Μαυρομιχαλαίων στὴ Δυτικὴ Μάνη. Στὴν πρόσκληση τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ νὰ τὸν συναντήσουν, τὰ ἀντιμαχόμενα μέρη εἶχαν στείλει ἀντιπροσώπους, ἐνῶ οἱ ἀρχηγοὶ εἶχαν παραμείνει στὶς θέσεις τους, ἔτοιμοι γιὰ σύγκρουση. Καὶ ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης εἶχε ἀποφύγει στὴν ἀρχή, μὲ διάφορες προφάσεις, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ ⁷⁵. Ὑστερα ὁμως ἀπὸ ἐπίμονες προτροπὲς τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου φαίνεται ὅτι πείστηκε νὰ μεταβῇ στὸ Μαραθονήσι ⁷⁶, ὅπου θὰ ἔρχονταν καὶ ὁ Κυβέλος καὶ ἕνας Χρηστέας γιὰ νὰ λύσουν τίς διαφορὲς τους. Ὁ Κατσὴς τὴν τελευταία στιγμή ἀποφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ μὲ πλοῖο, ἐνῶ ἔστειλε τοὺς ἄντρες του διὰ ξηρᾶς. Αὐτοὶ καθ' ὁδὸν ἔπεσαν σὲ ἐνέδρα, πού εἶχαν στήσῃ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κυβέλου, καὶ ὅπι-

74. Ἀ. Μεταξᾶς (Ναῦπλιο) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, 7 Νοεμβρίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Πρβλ. Πανάγος Κυβέλος κλπ. (Καλαμάτα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 14 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀριθ. 323 τῆς 25 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250. Γιὰ τίς καταχρήσεις τῶν Χρηστέων βλ. γραπτὴ κατάθεση Π. Σεκούρη, 22 Δεκ. 1830, ἀντ., συνημμένη στὸ : Π. Σεκούρης πρὸς ἐξεταστικὸ κριτὴ Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, 24 Δεκ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 91 : «Ὁ [Στράτης] Χρηστέας εἶχε συνήθειαν καὶ ἀδικοῦσε τοὺς Πλατζιώτας· ἔπερνε μήλιτρα (;) λάδι, στάρι· ἔβανε ἀνθρώπους εἰς τὴν φυλακὴν ὅσοι ἐπέθεναν καὶ ἄφηναν κορίτζια ἐκληρονομοῦσε τὸ ἥμισυ τοῦ πράγματός τους· τοῦ ἐπισκόπου ὅ,τι δικαιώματα ἐσύναιεν, τοῦ ἔπερνε τὸ ἥμισυ...». Πρβλ. αὐτόθι πῶς δικαιολογήθηκε ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης στὴ δική του κατάθεση.

75. Ἰω. Μαυρομιχάλης (Ἅγιος Δημήτριος) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι), 23 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220 : «Κύριε ἡ ἐμὴ διαμονή μου εἰς τὰ ἐδῶ θέλει χρησιμεύσει πρὸς τοὺς ἐδῶ κατοίκους καὶ ὅχι τουραντιόν καθὼς μερικοὶ στοχαζόνται, ἀγκαλὰ ἡ συνέχεια θέλει ἀποδείξει ἐκάστου τὰς πράξεις...».

76. Πούλος Μαυρίκος (Σελίνιτζα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 27 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91. Ὁ Μαυρίκος περνώντας ἀπὸ τὸ Λιμένι συνάντησε τὸν Ἀναστάση Μαυρομιχάλη καὶ προσπάθησε νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν θεῖο του στὸ Μαραθονήσι. Βλ. καὶ Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 15 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

σθοχώρησαν μὲ ἀπώλειες: ἓνα νεκρὸ καὶ σοβαρὰ τραυματισμένους. Ὁ Κατσῆς ἐρμήνευσε τὸ γεγονός ὡς δολοφονικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον του· μάλιστα θεώρησε ὡς ὑποκινητὴ τῆς τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ Γ. Ἀθανασιάδης, ὁ ὁποῖος περιέπλεε πάνω σ' ἓνα ἐθνικὸ μίστικο τὰ παράλια τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ. Γεμάτος ὑποψίες ὁ Μαυρομιχάλης κλείστηκε στοὺς πύργους τῶν Χρηστέων στὸν Ἅγιο Δημήτριο· ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς του ἔπιασαν ἀσφαλεῖς θέσεις στὰ γύρω χωριά. Σὲ λίγο κυκλώθηκαν στενὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κυβέλου καὶ ὁ τουφεκισμὸς ἄρχισε ⁷⁷.

Ὁ Ἔκτ. Ἐπίτροπος, ὅταν πληροφορήθηκε τὰ συμβάντα, διέταξε τὸν στρατηγὸ Νικήτα καὶ τὸν Διοικητὴ Σπάρτης νὰ ἐπιβιβαστοῦν μὲ στρατιῶτες στὸ πολεμικὸ μπρίκι «Ὁ Ποσειδῶν» καὶ φτάνοντας στὴν περιοχὴ τῶν συγκρούσεων νὰ καταπαύσουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Τοὺς παράγγειλε ἐπίσης νὰ συλλάβουν τὸν Κατσή καὶ νὰ τὸν στείλουν στὸ Ναύπλιο. Ἄν ἀρνιόταν νὰ ὑπακούσῃ μὲ τὸ καλὸ, εἶχαν τὴν ἄδεια «νὰ τὸν ὑποχρεώσουν νὰ τὸ κάμῃ μὲ τὸ κανόνι» ⁷⁸. Εἶχαν ὅλοι ἀναχωρήσει, ὅταν στίς 31 Ἰουλίου 1830 προσάραξε στὸ Μαραθονήσι τὸ ἀτμοκίνητο «Ὁ Ἑρμῆς». Σ' αὐτὸ ἐπέβαινε ὁ Κυβερνήτης, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴ Μεθώνη στὸ Ναύπλιο θέλησε νὰ συναντήσῃ τὸν Ἔκτ. Ἐπίτροπο ⁷⁹. Κι ἐπειδὴ δὲν τὸν βρῆκε, παρέδω-

77. Μ. Καλαγκᾶς (Κουτήφαρι) πρὸς [Κων/νο Μαυρομιχάλη], 29 Ἰουλίου 1830, ἀντ., συνημμένο στὸ Κων/νος Μαυρομιχάλης (Ἄργος) πρὸς Κυβερνήτη, 6 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Ἰω. Μαυρομιχάλης (Λιμένι) πρὸς Κυβερνήτη, 17 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249: «... Διαμαρτύρομαι δὲ κατ' ἐκείνων οἵτινες δι' ἐνέδρας ἐπιβουλεύθησαν τὴν ζωὴν μου καὶ ἐφόνευσαν ἀξιώματικὸν ἀντ' ἐμοῦ καὶ στρατιώτα μου, καθὼς καὶ ὅσοι μετεῖχον εἰς τὴν ἐπιβουλὴν οἷον ὁ Κ. Γ. Ἀθανασιάδης, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχω ἀρκετὰς καταφανεῖς ἐνδείξεις οὐ μόνον τῆς ἐνοχῆς του, ἀλλὰ καὶ τῆς πρωταγίας του...». Βλ. καὶ Ἰω. Μαυρομιχάλης (Ναύπλιο) πρὸς Πρόεδρο Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου τῶν Δυτ. Σποράδων, 26 Ὀκτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, ἐσφαλμένα εἰς φακ. 105. Στὴ γραπτὴ του ὁμῶς κατὰθεση (ἄρ. 27, 23 Δεκ. 1830, ἀντ., συνημμένη στὸ Πέτρος Σεκούρης πρὸς ἔξ. δικαστὴ Πρωτ. Δικ. Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, 24 Δεκ. 1830, ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 91) ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης ἀπέφυγε νὰ ἐπαναλάβῃ εὐθέως τὴν κατηγορίαν γιὰ συννοχὴ τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου στὴ δολοφονικὴ, ὅπως ἔλεγε, ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς του. Ὁ Γ. Ἀθανασιάδης ἀπέρριψε τὶς κατηγορίες αὐτὲς (πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ: Ἔκτ. Ἐπίτροπος Πελοποννήσου πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248).

78. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἄρ. 152, 30 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 247. Ὁ Ἀναστάσης εἶχε εἰδοποιήσει τὸν Ἀ. Μεταξᾶ γιὰ τὸν κίνδυνον ποὺ διέτρεχε ὁ θεῖος του Κατσῆς. Βλ. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 15 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

79. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαραθονησιοῦ ἔσπευσαν νὰ ὑποδεχτοῦν τὸν Κυβερνήτη. Στὴν ἐκκλησίαν ψάλλθηκε παράκληση κι ἓνας μαθητὴς τὸν προσφώνησε. Ὁ ἴδιος ἐπισκέφθηκε τὰ σχολεῖα (ἀλληλοδιδασκτικὸ καὶ ἑλληνικὸ) τῆς πόλεως κι ὕστερα ἀναπαύτηκε στὸ διοικητήριον. Ἐκεῖ ἀκούσε τὰ αἰτήματα τῶν κατοίκων. Στοὺς γεωρ-

σε επιστολή γι' αὐτόν, με τὴν ὁποία ζητοῦσε καὶ πάλι τὴ σύλληψη τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη, καθὼς καὶ τοῦ Νικήτα Φλέσσα. Καὶ οἱ δύο τους συμπεριλαμβάνονταν στοὺς λίγους «ἀρχικακούργους» ποὺ τάρασσαν τὴν ἡσυχία τῶν χωρικῶν. Ὁ δεῦτερος μάλιστα χρεωστοῦσε ἀρκετὰ χρήματα στὸ Ἐθνικὸ Ταμεῖο ⁸⁰.

Ὁ Διοικητὴς Σπάρτης Ἰάκ. Κορνήλιος καὶ οἱ στρατηγοὶ Νικήτας καὶ Τζανετάκης ἔφθασαν στὸν Ἅγιο Δημήτριο τὸ πρωῒ τῆς πρώτης Αὐγούστου 1830. Μὲ ἐπανειλημμένες πρεσβεῖες προσπάθησαν νὰ πείσουν τὸν Γιάννη Μαυρομιχάλη νὰ ἔλθῃ στὸ πλοῖο τους γιὰ νὰ λάβῃ τὶς ἐντολὲς τῆς Κυβερνήσεως. Ἀρνήθηκε. Οὔτε ἡ μεσολάβηση τοῦ Τζανετάκη ἔφερε ἀποτελέσματα. Ὁ Κυβέλος, ἀντίθετα, φάνηκε πρόθυμος νὰ ὑπακούσῃ. Ὁ Κατὴς προσπάθησε νὰ κερδίσῃ χρόνον γιὰτὶ περίμενε ἐνισχύσεις. Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας

γούρς εἶπε : «... ἔχετε γῆν καλὴν καὶ μένει ἀκαλλιέργητος, ἐπειδὴ κάθεσθε μετὰ τὸ πιστόλι· τὸ πιστόλι δὲν δίδει ψωμί ἀλλὰ οἱ κόποι». Βλ. Γραμματέας Δ/τῆ Σπάρτης (Μαραθονήσι) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 71, 31 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπιτροποὶ, φακ. 91. Οἱ ἔμποροι τῆς πόλεως ἔδωσαν στὸν Κυβερνήτη ἀναφορὰ μετὰ τὴν ὁποία ζητοῦσαν δάνειο, με νόμιμο τόκο, ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Ταμεῖο. Τὰ κεφάλαιά τους εἶχαν ἐξαντληθῇ ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, τῆς πειρατείας καὶ τῶν μεγάλων ἐξόδων γιὰ τὴ συντήρηση τῶν οἰκογενειῶν τους, ποὺ γιὰ ἀσφάλεια εἶχαν στείλει στὰ Κύθηρα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὡς ἐγγύηση πρόσφεραν τὴν ἰδιοκτησίαν τους (31 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87).

80. Κυβερνήτης (Μαραθονήσι) πρὸς Ἀ. Μεταξῆ, 31 Ἰουλίου/12 Αὐγούστου 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 71 τῆς 31 Ἰουλίου 1830, ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπιτροποὶ, φακ. 91. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἶχε ἀποφασίσῃ τὴν παραπομπὴ τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη σὲ δίκη γιὰ ὅσα ἀδικήματα διέπραξε : ἀρνήθηκε νὰ πληρώσῃ δασμούς, χτύπησε τὸν δασμοτελὴν Ἀλμυροῦ, προκάλεσε τὶς τελευταῖες ταραχὰς στὴ Μάνη ποὺ ὁδήγησαν στὴ λεηλασίαν τοῦ Ἐλους καὶ τῆς Μονεμβασίας. Βλ. Κυβερνήτης πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 1926, 14 Ἰουλίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 246 : «... ἡ Κυβέρνησις ἔχει εἰς χεῖρας τῆς καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγγράφα ἀποδεικνύοντα τὴν ἀνταρσίαν τ' ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐκ τῶν πράξεων του προξενηθεῖσαν εἰς τὴν πατρίδα βλάβην, ἣτις καὶ ἐξωτερικῶς θεωρουμένη προσβάλλει οὐκ ὀλίγον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους...». Ὁ Νικήτας Φλέσσας, ποὺ εἶχε νοικιάσει τὸ 1829 τὶς ἐθνικὲς προσόδους τῶν ἐπαρχιῶν Ἀνδρούσας καὶ Ἐμπλακίων, χρεωστοῦσε στὸ Δημόσιο 40.000 φοίνικες καὶ με διάφορες προφάσεις ἀπέφυγε τὴν πληρωμὴ (Προσ. Δ/τῆς Καλαμάτας, Νησίου καὶ Ἀνδρουσίας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1009, 2 Ἀπρ. 1830, πρωτ. καὶ Κυβερνήτης πρὸς Ἰω. Γενοβέλη, Ἐκτ. Δ/τῆ Λακωνίας κλπ., ἀρ. 1144, 9 Ἀπρ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 236). Ἐπανειλημμένα προσκλήθηκε στὸ Ναύπλιο ἀλλὰ δὲν παρουσιάστηκε στὴν Ἐπιτροπὴ τῆς Οἰκονομίας. Προφασίζονταν ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ εἰσπράξῃ ὅσα τοῦ ἀνῆκαν. Βλ. Νικήτας Φλέσσας (Γαρδίκι) πρὸς Κυβερνήτη, 20 Ἀπρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 86. Γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Ν. Φλέσσα στὸ Ναύπλιο εἶχε διαταχθῇ καὶ ὁ στρατηγὸς Νικήτας (Κυβερνήτης πρὸς Νικήτα, ἀρ. 1851, 1 Ἰουλίου 1830, σχ., ΓΑΚ. Γεν. Γραμμ., φακ. 245). Ὁ Ν. Φλέσσας ἦταν πεθερὸς τοῦ Κων/νου Μαυρομιχάλη.

ἡμέρας, λίγο μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, ἔφτασαν ὁ Ἀναστάσης Μαυρομιχάλης καὶ Δημ. Χρηστέας μὲ 120 - 150 ἑνοπλους Μανιάτες· ἀνάμεσά τους ἦταν συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος στὴν ἐνέδρα, παπάδες καὶ δημογέροντες. Ὁ Κυβέλος εἶχε σκορπισμένους τοὺς ἄντρες του καὶ μόνο λίγοι πολιορκοῦσαν τὸν Κατσή. Οἱ τελευταῖοι ἀρνήθηκαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκία καὶ ἀγωνίστηκαν ἐνάντια στὶς ὑπέρτερες δυνάμεις τοῦ Ἀναστάση καὶ τῶν πολιορκουμένων ποὺ ἐπιχείρησαν ἔξοδο. Στὸ τέλος νικήθηκαν καὶ ὑποχώρησαν. Πίσω τους ἄφησαν νεκροὺς καὶ αἰχμαλώτους· μερικοὶ ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους φονεύτηκαν, ἂν καὶ ἄοπλοι, ἀπάνθρωπα. Ἡ φρουρὰ τοῦ Νικήτα δὲν μπόρεσε, μέσα στὴ νύκτα, νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τοῦ Κυβέλου. Ὁ Διοικητὴς ὅμως τῆς Σπάρτης διέταξε τὸ μπρίκι νὰ κανονιοβολήσῃ τοὺς ἐπιτιθεμένους, μήπως καὶ σταματήσουν τὸν πόλεμο. Μὲ τὸ ξημέρωμα κάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ στὰ ὅπλα καὶ εἰδοποίησε τὶς γειτονικὲς ἐπαρχίες νὰ στείλουν ὅπλοφόρους ⁸¹.

Τὴν ἐπομένη ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης ζήτησε ἐπίμονα «συνέντευξη» μὲ τὸν Ἰάκ. Κορνήλιο καὶ τὸν Νικήτα· αὐτοὶ ὅμως ἀπάντησαν ὅτι δὲν εἶχαν τίποτε νὰ προσθέσουν σ' αὐτὰ ποὺ ἤδη τοῦ ἀνακοίνωσαν ⁸². Στὸ μεταξύ, ὑπακούοντας στὴν πρόσκληση τοῦ Διοικητῆ, ἔφτασαν οἱ πρῶτοι Μανιάτες ἀπὸ τὶς γύρω ἐπαρχίες ⁸³. Ἀλλὰ σὲ λίγο οἱ περισσότεροι ζήτησαν νὰ ἀναχωρήσουν, γιατί δὲν τοὺς δόθηκαν τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ, ἐνῶ εἶχαν ὑποσχεθῇ νὰ προμηθεύσουν τουλάχιστο τὸ ἀπαραίτητο ψωμί, ἄρχισαν νὰ γογγύζουν καὶ μόνο μὲ τὴ βία ἔδωσαν λίγα τρόφιμα τὶς πρῶτες ἡμέρες. Παράλληλα οἱ στρατιῶτες τοῦ Νικήτα μὲ πρόφαση τοὺς μισθοὺς παραίτησαν τὶς θέσεις τους, ἔτοιμοι νὰ φύγουν κι αὐτοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κυβέλος, ἔχοντας διασκορπίσει τοὺς ἄντρες του σὲ διά-

81. Δ/τῆς Σπάρτης (Σελίνιτζα) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 76, 2 Αὐγ. 1830, ἀντ. καὶ Νικ. Σταματελόπουλος (Ρίγκλια) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένα καὶ τὰ δύο στὸ Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Πρβλ. Δ/τῆς Σπάρτης (Σελίνιτζα) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀριθ. 86, 7 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Βλ. μὲ προσοχὴ καὶ τὶς ἀντικρουόμενες γραπτὲς καταθέσεις τοῦ Πέτρου Σεκούρη (22 Δεκ. 1830) καὶ τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη (23 Δεκ. 1830) συνημμένες στὸ Πέτρος Σεκούρης πρὸς ἔξ. δικαστὴ Πρωτ. Δικαστηρίου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, 24 Δεκ. 1830, πρωτ., Γραμμ. Δικαίου, φακ. 91. Πρβλ. Πολίτες ἐπαρχίας Ζυγοῦ (Καλαμάτα) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 323 τῆς 25 Αὐγ. 1830.

82. Ἰάκ. Κορνήλιος (Ρίγκλια) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, πρωτ., Γεν. Γραμμ., φακ. 248.

83. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ ἤλθαν νὰ πολεμήσουν τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ Χρηστέους ἦταν ὁ Μουρτζινάκος, προφανῶς ὁ γιὸς τοῦ Δ. Μούρτζινου.

πορα χωριά και ὄχυρες τοποθεσίες, ἀδυνατοῦσε νὰ ἀποκλείσῃ ἀποτελεσματικὰ τοὺς ἀντιπάλους του. Σὲ λίγο ζητοῦσε βοήθεια ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Νικήτα, ὅταν ὁ Π. Κοσονάκος κι ὕστερα ὁ Δ. Πουλικάκος, συγγενεῖς τῶν Μαυρομιχαλαίων, ἔφτασαν μὲ περισσότερους ἀπὸ 100 ἐνόπλους γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν Κατσή. Ὅλα αὐτὰ φόβισαν τοὺς κυβερνητικοὺς Μανιάτες, πὺ ἀρχισαν νὰ ὑποπεύωνται ὅτι ἡ Κυβέρνηση δὲν ἦταν ἀποφασισμένη ἢ δὲν μποροῦσε νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ Χρηστέους, ἂν καὶ ἦταν ἐχθροὶ τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Ἀντίθετα οἱ ὁπαδοὶ τῶν τελευταίων ἐμψυχώθηκαν καὶ διέδιδαν στὸ λαὸ ὅτι ἡ Κυβέρνηση δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ τοὺς χτυπήσῃ· ὅτι προσπαθοῦσε νὰ τοὺς ρίξῃ στὸ ζυγὸ γιὰ νὰ πληρώνουν δέκατα καὶ ὅτι αὐτοὶ ἀγωνίζονταν γιὰ νὰ μὴ χάσουν οἱ Μανιάτες τὰ δικαιώματά τους ⁸⁴.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως ὁ Διοικητὴς Κορνήλιος μὲ ἐπαιλημμένες ἀναφορὲς ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἐκτακτὸ Ἐπίτροπο στρατιῶτες, πολεμοφόδια καὶ χρήματα. Τόσο αὐτός, ὅσο καὶ ὁ στρατηγὸς Νικήτας, τόνισαν τὴν ἄμεση ἀνάγκη νὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρὰ οἱ Μαυρομιχαλαῖοι, ἀφοῦ μὲ τὶς πράξεις τους ἀποδείχτηκαν «πραγματικῶς ἀντάρται». Διαφορετικά, κάθε ἐπιείκεια ἢ ἀδράνεια θὰ μπορούσε νὰ παρεξηγηθῇ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Μάνης ὡς ἀδυναμία τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἦταν ἐπόμενο νὰ καταστήσῃ εὐκόλα πιστευτὲς τὶς διαδόσεις τῶν ἀντικυβερνητικῶν. Πρότειναν ἐπίσης πρὸς ἀντιπερισπασμὸ νὰ σταλοῦν ἄντρες γιὰ νὰ πιάσουν τὴν Τσίμοβα καὶ τὸ Λιμένι. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ δὲν βρίσκονταν μόνο τὰ σπίτια τῶν Μαυρομιχαλαίων, ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι ἐχθροὶ τους καὶ πρόθυμα θὰ ἐνώνονταν μὲ τὶς κυβερνητικὲς δυνάμεις. Τὴν ἀποτελεσματικότητα αὐτοῦ τοῦ σχεδίου δέχτηκε καὶ ὁ στρατηγὸς Τζανετάκης, ὁ ὁποῖος προσπαθοῦσε μὲ τὶς ἐνέργειές του νὰ ἀποδείξῃ τὴ γνησιότητα τῶν φρονημάτων του. Τὸ σχέδιο θὰ μπορούσε νὰ ἐκτελεστῇ καλύτερα, ἂν ὁ Ἐκτ. Ἐπίτροπος ἔστελνε καὶ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα γιὰ τὴν κατασκευὴ στὴν ξηρὰ κανονοστασίων, στὰ ὁποῖα θὰ τοποθετοῦνταν κανόνια τῶν πολεμικῶν πλοίων γιὰ τὸ γκρέμισμα τῶν πύργων. Ὁ Νικήτας ἔκρινε καταλλήλοτερη τὴν ἀποστολὴ ἑνὸς ἐλαφροῦ τάγματος ἀπ' αὐτὰ πὺ βρίσκονταν τότε στὴν Τριπολιτσά. Μὲ τὸ τάγμα αὐτὸ ἡ Κυβέρνηση θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτύχῃ μόνη τοὺς ἐπιθυμητοὺς σκοποὺς τῆς στὴ Μάνη καὶ δὲν θὰ ἀναγκαζόταν νὰ στηριχθῇ σὲ Μανιάτες, οἱ ὁποῖοι θὰ κόμπαζαν ἀργότερα ὅτι μὲ τὴ βοήθειά τους μόνο εἰρήνεψε ἡ ἐπαρχία. Κοινὴ πάντως ἦταν ἡ πεποίθησις ὅτι γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰ μέτρα αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ συνδυα-

84. Δ/τῆς Σπάρτης (Σελίνιτζα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 86, 7 Αὐγ. 1830, πρωτ.· Γενικὸς Ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον Πολ. Φρουρᾶς (Σελίνιτζα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 155, 7 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

στοὺν μὲ παράλληλα μέτρα ἐναντίον τῶν Μαυρομιχαλαίων ποὺ βρίσκονταν στὸ Ναύπλιο, γιατί ἡ συμμετοχὴ τους στὰ τελευταῖα γεγονότα εἶχε πλέον ἀποδειχτῇ ⁸⁵.

Ἀπὸ τὸ Ναύπλιο ὁ Πετρόμπεης ἀνέμενε μὲ ἐκδηλῆ ἀνησυχία τὶς ἀποφάσεις ποὺ θὰ λαμβάνονταν γιὰ τὴ Μάνη. Μὲ γράμματα καὶ ἀπεσταλμένους συμβούλευε συνεχῶς τοὺς συγγενεῖς του νὰ δείξουν σύνεση καὶ διπλωματία στὶς ἐπαφές τους μὲ τὸν Ἀ. Μεταξᾶ, ὥστε νὰ διεκδικήσουν μὲ ἐπιτυχία τὰ μεγάλα δικαιώματα τῆς οἰκογενείας τους. Φαίνεται ὅτι στὸν Ἐκτακτο Ἐπίτροπο στήριζε τὶς τελευταῖες του ἐλπίδες γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Μαυρομιχαλαίων στὴν κοινωνικὴ θέση ποὺ τοὺς ἄξιζε. Δὲν ἐπέτρεπε σὲ κανένα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴ Μάνη, γιατί πίστευε ἀπόλυτα ὅτι χωρὶς αὐτοὺς δὲν μπορούσε νὰ νοηθῇ διοικητικὴ μεταρρύθμιση στὴν περιοχὴ αὐτή. Ἀντίθετα, ἀπειλοῦσε ὅτι, ἂν καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ τοὺς ἐξάπατοῦσαν, ὁ ἴδιος μὲ τὰ παιδιά του Γιώργο καὶ Δημητράκη θὰ κατέβαιναν στὸ Λιμένι· καὶ στὴν ἀνάγκη θὰ ἀναχωροῦσαν ὅλοι γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ ⁸⁶. Οἱ παραπάνω παραινέσεις ἐγίναν ἐντονώτερες, ὅταν ὁ Πετρόμπεης ἔμαθε ὅτι ὁ Κω/νος καὶ ὁ Κατσάκος πείστηκαν, πρὶν λάβουν τὶς ὁδηγίες του, νὰ ἀναχωρήσουν καὶ βρίσκονταν ἤδη στὸ Ἄργος. Τότε ἔγραψε στὸ γιό του Ἀναστάση, καθὼς καὶ στοὺς λοιποὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, προτρέποντας νὰ μὴ γελαστοῦν καὶ δεχτοῦν τυχὸν πρόταση τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου γιὰ τὴν ἀποστολὴ καὶ τοῦ Κατση στὸ Ναύπλιο ⁸⁷. Φόβος τὸν εἶχε καταλά-

85. Αὐτόθι. Γιὰ τὴν ἐπιχείρηση στὸ Λιμένι καὶ τὴν Τσίμοβα θὰ χρησιμοποιοῦνταν οἱ Ν. Βοϊδῆς, Πετρόπουλος Πετροπουλάκης καὶ Γ. Καπετανάκος. Ὁ Ν. Βοϊδῆς ἦταν ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Μαυρομιχαλαίων. Πρβλ. Ἰάκ. Κορνῆλιος (Σελίνιτζα) πρὸς [Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου], 2 Αὐγ. 1830, ἀντ., ἰδιαίτ. Γ. Ἀθανασιάδης (Κάτω Ρίγκλια) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Αὐγούστου 1830, πρωτ., συνημμένα καὶ τὰ δύο στὸ Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Ὁ Νικήτας ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἔνταση τῶν ἐμφύλιων συγκρούσεων στὴ Μάνη ὀφειλόταν στὴ *μὴ δραστηριότητα καὶ ὑπομονὴ τῆς Κυβερνήσεως...* (πρὸς Γραμματεία Ἐπικρατείας, 5 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248).

86. Π. Μαυρομιχάλης (Ναύπλιο) πρὸς Κωνσταντῖνο καὶ Ἀναστάση Π. Μαυρομιχάληδες (Μαραθονήσι καὶ Λιμένι), 26 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Γιὰ τὶς παράλογες ἐλπίδες ποὺ στήριζε ὁ Πετρόμπεης στὸν Ἀ. Μεταξᾶ βλ. δεύτερη γραπτὴ κατάθεση Πέτρου Μαυρομιχάλη, 4 Φεβρ. 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 94 : «...ὁ Μεταξᾶς μὲ ὑπέσχετο μέσον τῆς οἰκογενείας μου νὰ δώσῃ τὴν ἐννομίαν ὅχι μόνον τῆς Σπάρτης ἀλλὰ καὶ τῆς Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας, καὶ ἐπομένως νὰ δοθῇ καὶ ἕνας σταθερὸς ἀνάλογος πόρος εἰς ὅλην μου τὴν οἰκογένειαν, καὶ ταῦτα ὅλα μὲ τὰ ἐμνηοῦσε μὲ τὸν Πῆγαν Παλαμίδην καὶ μὲ τὸν Τζακάλοφ...».

87. Π. Μαυρομιχάλης (Ναύπλιο) πρὸς Ἀναστάση Π. Μαυρομιχάλη (Λιμένι), 28 Ἰουλίου 1830, πρωτ. (βλ. παράρτημα ἀρ. 7)· Π. Μαυρομιχάλης (Ναύπλιο) πρὸς Γιάννη Μαυρομιχάλη, Σιὸρ Μαγγιόρο, στρατηγὸ Τζανετάκη κλπ. (Μαραθονήσι καὶ Λιμένι),

βει μήπως, με την απομάκρυνση των συγγενών του από τη Μάνη, ο 'Α. Μεταξάς παραδώση τη διοίκησή της στην «εναντίαν φατρίαν» και χάση ή οικογένειά του την επιρροή της στους Μανιάτες⁸⁸. Μερικά από τα γράμματα του Πετρόμπεη πιάστηκαν πρὶν φτάσουν στὸν προορισμό τους⁸⁹. Εἶναι ὅμως πιθανὸ ὅτι ὁ 'Αναστάσης Μαυρομιχάλης εἶχε πληροφορηθῇ τὶς ἐντολὲς τοῦ πατέρα του, ὅταν ἔσπευσε νὰ σώσῃ τὸν πολιορκημένο θεῖο του. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ ὁ τελευταῖος εἶχε δεῖξει ἀπροθυμία νὰ συμμορφωθῇ με τὶς ἐντολὲς τοῦ Διοικητῆ Σπάρτης⁹⁰, ἰδιαίτερα τώρα ποὺ οἱ κυβερνητικὲς δυνάμεις συνεργάζονταν με τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ὁ ἴδιος φοβόταν γιὰ τὴ ζωὴ του.

Ὁ Ὑπερτακτὸς Ἐπίτροπος Πελοποννήσου ἔλαβε στὸ Μυστρά τὶς πρῶτες ἀναφορὲς τοῦ Διοικητῆ Κορινθίου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Νικήτα γιὰ τὰ γεγονότα τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ· συνημμένα στάλθηκαν καὶ τὰ συλληφθέντα γράμματα τοῦ Πετρόμπεη. Πίστεψε κι αὐτὸς ὅτι ἡ Κυβέρνηση δὲν ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ πλέον με ἐπιείκεια τοὺς Μαυρομιχαλαίους. Ἀντίθετα ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρυνθοῦν οἱ κυβερνητικοὶ Μανιάτες γιὰ νὰ κινηθοῦν ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων τους. Φαινόταν ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη νὰ παρθοῦν αὐστηρότερα μέτρα καὶ ὁ 'Α. Μεταξάς πρότεινε στὸν Ἰω. Καποδίστρια τὰ ἀκόλουθα :

- 1) Νὰ διακηρυχθῇ ἐπίσημα ὅτι ἡ Μάνη θὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ κάθε κρατικὴ προστασία, ἂν οἱ Μανιάτες δὲν σπεύσουν ὅλοι νὰ συλλάβουν τὸν Γιάννη Μαυρομιχάλη καὶ τοὺς ὁπαδοὺς του.
- 2) Νὰ ἔλθῃ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης με ἓνα ἢ δύο τάγματα Ρουμελιωτῶν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά στὴν Καλαμάτα. Τὸ μέτρο αὐτὸ καθὼς καὶ τὸ προηγούμενο θὰ τρόμαζε τοὺς ἀντικυβερνητικούς καὶ θὰ ἔκανε τολμηρότερους τοὺς κυβερνητικούς Μανιάτες.
- 3) Νὰ

28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Κυρίως βλ. στὸν ἴδιο φάκελο ἰδιόγραφη καὶ ἀχρονολόγητη ἐπιστολὴ τοῦ Πετρόμπεη πρὸς τὸν γιό του 'Αναστάση : «...προσέχοντας ἀκριβῶς καὶ ἐπαγρύπνως διὰ τὴν σύμπνοιαν προπάντων ὅτ' εἶναι φιάκα διὰ νὰ διαιρεθῇ ἡ ἀνόητος καὶ ἀχάριστος Σπάρτη ἂν δυνηθοῦν νὰ σηκώσουν καὶ τῆς οἰκογενείας μας τὴν ἐπιρροή, σέβας καὶ ὑπόληψη...». Στὰ ἔγγραφα αὐτὰ εἶναι ὀλοφάνερη ἡ σύγχυση τῶν ἰδεῶν τοῦ Πετρόμπεη.

88. «...ἀφ' οὗ με ἐγέλασεν ὁ Μεταξάς, ὅστις με εἶχε ὑποσχεθῇ διὰ τοῦ Κ. Ρήγα καὶ Τζακάλου νὰ διευθύνῃ ὅλα τὰ τῆς Σπάρτης διὰ τῶν συγγενῶν μου, καὶ εἶδα παρ' ἐλπίδα τὸν Κωνσταντῖνον καὶ Ἡλίαν ὅπου ἦλθον, ἔγραφα τότε πλέον νὰ μείνῃ ὁ Καπ. Γιάννης με τὸν 'Αναστάση καὶ τοὺς ἄλλους διὰ νὰ οἰκονομήσουν με τὸν Κ. Μεταξάν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, διότι ἐφοβούμεν μήπως φεύγοντες οἱ ἐδικοί μου ἐκεῖθεν, ἤθελε βάλῃ ὁ Μεταξάς τὴν ἐναντίαν φατρίαν...» (πρώτῃ γραπτῇ κατάθεσι Πέτρου Μαυρομιχάλη, 2 Φεβρ. 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 94).

89. Ἰάκ. Κορνήλιος (Ρίγκλια) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου καὶ Νικήτας Σταματελόπουλος (Ρίγκλια) πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 3 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένα καὶ τὰ δύο στὸ 'Α. Μεταξάς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248.

90. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 244, 13 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248.

ἀποσταλοῦν ἀκόμη ἀπὸ ἓνα πολεμικὸ μπρίκι καὶ μίστικο γιὰ νὰ εἶναι εὐκόλη ἢ μεταφορὰ στρατιωτῶν στὸ Λιμένι, Τσίμοβα καὶ Κιτριές, ὅπου οἱ Μαυρομιχαλαῖοι εἶχαν ὀχυρὲς θέσεις κοντὰ στὸ γιαλὸ. 4) Νὰ δοθῇ ἄδεια γιὰ τὴ στρατολογία διακόσιων ἢ καὶ περισσότερων Μανιατῶν γιὰ ἓνα μῆνα. Οἱ ἄντρες αὐτοὶ θὰ στρατολογοῦνταν ἀπὸ τὴ Μέσα Μάνη, πρὶν προλάβουν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν γιὰ λογαριασμό τους. 5) Νὰ σταλοῦν 40 κάσες πολεμοφόδια. 6) Νὰ τεθοῦν στὴ διάθεσή του 10.000 φοίνικες. Ἴσως νὰ μὴ χρειαζόταν ἡ ἐφαρμογὴ τῶν παραπάνω μέτρων· ἔπρεπε ὅμως νὰ εἶναι δυνατὴ, σὲ περίπτωσι ἀνάγκης, ἡ ἐκτέλεσή τους. Ἄν τελικὰ ἐφαρμόζονταν, ὁ Ἐκτ. Ἐπίτροπος διαβεβαίωνε τὸν Ἰω. Καποδίστρια ὅτι δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ προκύβουν δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Ἄν πάλι ἡ Κυβέρνησις γιὰ ἄλλους λόγους, ἄγνωστους σ' αὐτόν, δὲν τὰ ἐνέκρινε, τότε ἔπρεπε ὅπωςδὴποτε «*νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς εἰς Ναύπλιον ραδιουργοῦντας νὰ φέρωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ τὸν Ἰω. Μαυρομιχάλην μὲ τοὺς ὁπαδούς του αὐτοῦ*». Συγχρόνως εἰδοποιήθηκαν ὁ Νικήτας καὶ ὁ Ἰάκ. Κορνήλιος νὰ λάβουν τὰ κατάλληλα μέτρα, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ ὁ Κατσης⁹¹.

Στις 5 Αὐγούστου 1830, λίγο πρὶν ξεκινήσῃ ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἀπὸ τὸ Μυστρά⁹² γιὰ τὴν Καλαμάτα, ἦλθε καὶ παραδόθηκε μόνος του ὁ Νικήτας Φλέσσας, γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ ὁποίου, ὕστερα ἀπὸ ρητὴ ἐντολὴ τοῦ Κυβερνήτη⁹³, εἶχαν ἐκδοθῇ σχετικὲς διαταγές⁹⁴. Ὁ Φλέσσας ἔδειξε μεταμέλεια καὶ φάνηκε πρόθυμος νὰ φανερώσῃ πολλὰ. Ἀποκάλυψε ὅτι στὴν Πελοπόννησο εἶχε προετοιμαστῇ γενικὴ ἀποστασία κατὰ τῆς Κυβερνήσεως,

91. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 5 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248 (βλ. παράρτημα ἀρ. 8).

92. Ἐπειδὴ ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἔπρεπε νὰ συνεχίσῃ χωρὶς καθυστέρηση τὴν περιοδεία του, ἀνέθεσε τὴν κατεδάφιση τῶν πολεμικῶν πύργων τῆς Λακωνίας στὸν Διοικητὴ Λακεδαίμονος κλπ. Ν. Μπούκουρα. Ὁ τελευταῖος ὥς τὸ τέλος Σεπτεμβρίου 1830 εἶχε κατεδαφίσει 70 πύργους στὴν ἐπαρχία Μονεμβασίας. Τὸ ἔργο δὲν ἦταν εὐκόλο καὶ χρειάστηκε νὰ διαθέσῃ 1000 περίπου φοίνικες γιὰ νὰ ἀποζημιώσῃ ὅσους χρησιμοποιοῦσαν τοὺς πύργους γιὰ κατοικία καὶ εἶχαν κατὰ καιροὺς ξοδέψῃ χρήματα γιὰ τὴν ἐπισκευή τους. Βλ. Δ/τῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μονεμβασία) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1537, 6 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220· Διοικητῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μονεμβασία) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 1573, 22 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93. Ἀργότερα κατεδάφισε καὶ 24 πύργους στὴν ἐπαρχία Μυστρά. Βλ. Δ/τῆς Λακεδαίμονος κλπ. (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1855, 18 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φάκ. 254.

93. Βλ. σημ. ἀρ. 80.

94. Ἀ. Μεταξᾶς (Μυστράς) πρὸς Κυβερνήτη, 2 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Βλ. καὶ Δ/τῆς Τριπόλεως καὶ Λεονταρίου πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 861, 22 Ἰουλίου 1830 καὶ ἀρ. 977, 4 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91 καὶ 92 ἀντίστοιχα.

πού θα έκδηλωνόταν μόλις θα έφτανε ή είδηση πώς ο Λεοπόλδος αναχώρησε για την Ελλάδα. Ο Έκτ. Επίτροπος έδωσε πίστη στις αποκαλύψεις αυτές γιατί τις συνέδεσε με τα γεγονότα της Μάνης, τη ληστεία και την απείθεια των χωρικών στα κυβερνητικά ψηφίσματα. Στον Κυβερνήτη διατύπωσε τη γνώμη ότι έπρεπε να συλληφθούν οι πρωταίτιοι σε κάθε έπαρχία, οι όποιοι τώρα από φόβο υποκρίνονταν, αργότερα όμως θα έδειχναν και πάλι τα πραγματικά τους φρονήματα ⁹⁵. Τόνισε, έξ άλλου, ότι τα νέα αυτά στοιχεία καθιστούσαν ακόμη περισσότερο αναγκαία τα μέτρα που εισηγήθηκε να παρθούν κατά των Μαυρομιχαλαίων ⁹⁶. Άλλ' όταν με έντολή του Κυβερνήτη ο Ν. Φλέσσας στάλθηκε στο Ναύπλιο και ή Γραμματεία της Δικαιοσύνης ανέλαβε τη διερεύνηση της υποθέσεως ⁹⁷, δέν μπόρεσε να παρουσιάση αποδεικτικά στοιχεία για τις μαρτυρίες του αυτές ⁹⁸.

95. 'Α. Μεταξās (Μυστράς) προς Κυβερνήτη, 5 Αύγ. 1830, πρωτ.· 'Α Μεταξās (Λεοντάρι) προς Κυβερνήτη, 7 Αύγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, 'Αρχ. Βλαχ., φακ. 220 (βλ. παράρτημα αρ. 9). Βλ. και σημ. 181.

96. Βλ. αναφορές του 'Α. Μεταξά στην προηγούμενη σημείωση (αρ. 95).

97. Έκτ. Επίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) προς Κυβερνήτη, αρ. 264, 16 Αύγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 76.

98. Στον άνακριτή όμολόγησε επί πλέον ότι ό ίδιος είχε παρορμήσει τους κατοίκους της έπαρχίας Λεονταρίου να μήν αποδώσουν τον ποιμενικό φόρο (νομιστροτοπιάτικα) λέγοντας ότι «ογλήγορα έμελλε να έλθη νέος 'Ηγεμών, ύστις ήθελε χαρίσει αυτά και ύστις θέλει εξώσει από την Ελλάδα τον Κυβερνήτην, ό όποιος δια τουτο προσπαθει να συνάξη τās προσόδους, και αν δέν έμπορέση με τον λόγον να τās συνάξη, θέλει στείλει δύναμιν. Είναι δέ σχέδιον, τους έλεγε, να άντικρ<ο>ύσωσιν την δύναμιν του Κυβερνήτου ό Ζαΐμης, ό Λόντος, ό Γρηγοριάδης και ό Γιατράκος, οι όποιοι έχον έκαστος έτοιμον άνά έν σώμα στρατιωτικών και έχον απόφασιν να τρέχωσι προς βοήθειαν εκείνον τον όποιον ήθελε καταδιώκει ή Κυβέρνησις». Ο Ν. Φλέσσας, προσποιούμενος τον άφελή, προσπάθησε να επιρρίψη την ευθύνη για τη διάδοση των παραπάνω φημών σε άλλους, όπως τον Παν. Παπατσώνη. Όταν όμως αυτοί πιάστηκαν και άρνήθηκαν επίμονα την ένοχή τους, αναγκάστηκε να όμολογήση ότι τους συκοφάντησε και ότι αυτός ήταν ό «πρωταίτιος όλων των εις τό Λεοντάρι έσχάτως συμβάντων άνταρτικων κινήματων». Βλ. 'Εξεταστής του Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου 'Αργους και Ναυπλίου [Π. Α. Κυπαρίσσης] προς Πρόεδρο του Δικαστηρίου, 24 'Οκτ. 1830, άντ., συνημμένο στο ύπ' αρ. 16 της 29 'Οκτ. 1830, ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 84. Για τη σύλληψη του Παπατσώνη και λοιπών βλ. Γραμματεία 'Επικρατείας προς Δ/τή 'Ανδρούσης κλπ., αρ. 3236, 25 Αύγ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250· Δ/τής 'Ανδρούσης κλπ. (Καμάρι) προς Γραμμ. 'Επικρατείας, αρ. 575, Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 81. Ο Παπατσώνης άρνήθηκε επίμονα την κατηγορία (προς Κυβερνήτη, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 81). Ο Φλέσσας συκοφάντησε και τον 'Αρ. 'Αναγνωσταρά ως όργανο των άντικυβερνητικών. Ειδικός άπεσταλμένος της Κυβερνήσεως, ό 'Ιω. Τομπακάκης, ήλθε στην Καλαμάτα για να έρευνήση την υπόθεση. Από τα έγγραφα που βρέθηκαν στο σπίτι του 'Αναγνωσταρά, δέν επιβεβαιώθηκε ή καταγγελία. Βλ. 'Ιω. Τομπακάκης (Ναύπλιο) προς Γραμμ. Δ/σύνης 5 'Οκτ. 1830, πρωτ., και συνημμένα, ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 82.

Ὁ Κυβερνήτης πληροφορήθηκε μὲ μεγάλη λύπη τίς ἐμφύλιες συγκρούσεις στὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ. Ἐνῶ ὁ Ἔκτακτος Ἐπίτροπος τὸν εἶχε ἐπανεπιλημμένα διαβεβαιώσει ὅτι ἡ σύλληψη τοῦ Κατσῆ δὲν θὰ παρουσίαζε προβλήματα, τώρα τοῦ ζητοῦσε νὰ ἐγκρίνῃ μιὰ σειρὰ μέτρων γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Τὰ μέτρα αὐτὰ ὁ Ἰω. Καποδίστριας δὲν τὰ θεώρησε *«κατάλληλα καὶ συμφέροντα»*⁹⁹. Ἀντίθετα δέχτηκε νὰ μεσολαβήσουν οἱ συγγενεῖς τοῦ Κατσῆ γιὰ νὰ ἔλθῃ κι αὐτὸς στὸ Ναύπλιο. Ἀποφασίστηκε νὰ σταλῇ στὴ Μάνη ὁ Ἰω. Μελάς, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὁ Γιώργος Μαυρομιχάλης, ποὺ θὰ ἐνεργοῦσε ὡς μεσολαβητής¹⁰⁰. Γιὰ κάθε ὅμως ἐνδεχόμενο διατάχθηκε ἡ ἐγκατάσταση στὴν Καλαμάτα 200 περίπου στρατιωτῶν ἀπὸ τὸ τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ ποὺ βρισκόταν στὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια¹⁰¹.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Κυβερνήτη νὰ ἀποφύγῃ καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τὴ χρησιμοποίηση βίας δὲν συμφωνοῦσε μόνο μὲ τὴ συμβιβαστικὴ πολιτικὴ ποὺ εἶχε ἀκολουθήσει μέχρι τώρα¹⁰², ἀλλὰ ὑπαγορευόταν καὶ ἀπὸ τὴν

99. Κυβερνήτης πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2098, 11 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Γιὰ τίς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ, βλ. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 140, 28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220· Ἀ. Μεταξᾶς (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

100. Κυβερνήτης πρὸς Ἰω. Μελά, ἀρ. 2099, 10 Αὐγούστου 1830, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 2098 τῆς 11 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Γιὰ τὴ μεσολάβηση τῶν Μαυρομιχαλαίων τοῦ Ναυπλίου βλ. Κων/νος Μαυρομιχάλης (Ἄργος) πρὸς Κυβερνήτη, 6 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248 : *«... ὅλοι ἡμεῖς παρόντες, μετὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς εἰνoιαν τῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ὧν ἐκτελεστοὺν ἐδυνάμεθα, κατὰ διαταγὴν σας νὰ φέρωμεν, ἂν ἤδη ὑποπτεύετο διὰ τὰ παρελθόντα, καὶ αὐτὸν [τὸν Κατσῆ] καὶ κάθε ἄλλον...»* Ὁ Κων/νος Μαυρομιχάλης μόλις εἶχε πληροφορηθῇ τὴν ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του. Βλ. Κων/νος καὶ Ἡλίας Μαυρομιχάληδες (Ἄργος) πρὸς Κυβερνήτη, 4 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Δὲν ἐπιβεβαιώνεται ἡ πληροφορία τοῦ G. Finlay (History of Greek Revolution, ἑλλην. μετάφραση Τάσου Βουρνᾶ, τόμ. Β', Ἀθήνα 1954, σ. 231) ὅτι ὁ Κυβερνήτης *«ἐπεισε τὸ Γιώργη Μαυρομιχάλη ... νὰ σπεύσει ἀπὸ τὸ Ἄργος στὴ Μάνη μὲ τὴ διαβεβαίωση ὅτι ὅλες οἱ διαμάχες μεταξὺ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς οικογενείας Μαυρομιχάλη θὰ κανονιζόντανε ἀμέσως καὶ ικανοποιητικὰ, ἂν ὁ Γιάννης ἐρχότανε προσωπικὰ στὸ Ναύπλιο...»*. Ὁ Κυβερνήτης φαίνεται ὅτι δὲν δεσμεύτηκε μὲ ὑποσχέσεις. Βλ. σημ. ἀρ. 109.

101. Κυβερνήτης πρὸς Στρατοπεδάρχη, ἀρ. 12, 10 Αὐγ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248.

102. Κυβερνήτης πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας, ἀρ. 14584, 24 Σεπτ. 1829, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Πρβλ. Κυβερνήτης πρὸς ναύαρχο Ricord, 3 Μαΐου 1830 καὶ πρὸς στρατηγὸ Schneider, 9 Ἰουνίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 20 καὶ 42 - 43· Ν. Σπηλιᾶδου, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 216.

κρίσιμη διεθνή θέση του νέου κράτους. Ἀφοῦ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδας, ὕστερα ἀπὸ τὴν παραίτηση τοῦ Λεοπόλδου, θὰ ἀπασχολοῦσε καὶ πάλι τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Εὐρώπης, κάθε ἀναταραχὴ στὸ ἐσωτερικὸ θὰ μπορούσε νὰ βλάψῃ καί-ρια τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους¹⁰³. Ἡ εἶδηση ἐξ ἄλλου γιὰ τὴν Ἰουλιανὴ ἐπανάσταση στὴ Γαλλία καθιστοῦσε ἐπιτακτικὸ νὰ ἀποφευχθῇ κάθε σύγκρουση. Τέλος, νέα μετακίνηση στρατευμάτων θὰ ἐπιβάρυνε τὸ φτωχὸ Ἐθνικὸ Ταμεῖο. Φαίνεται πάντως πιθανὸ ὅτι, ἂν ἐφαρμόζονταν τὰ μέτρα ποὺ εἰσηγήθηκε ὁ Ἄ. Μεταξᾶς, ἡ Κυβέρνηση θὰ ἐπληττε τοὺς Μαυρομιχαλαίους ὑπὸ ἐννοϊκότερες περιστάσεις γι' αὐτήν. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1830 δὲν εἶχαν ὀριμάσει ἀκόμη οἱ προϋποθέσεις ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν ἀργότερα στοὺς Μαυρομιχαλαίους νὰ δώσουν κι ἄλλο περιεχόμενο στὶς ἀντικυβερνητικὲς του ἐνέργειες. Ὡς τώρα εἶχαν προσπαθῆσει νὰ ἐμφανίσουν τὴν ἀντίστασή τους στὰ συγκεντρωτικὰ μέτρα τοῦ Κυβερνήτη ὡς ἀγώνα γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς Μάνης. Ἀπὸ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1830 θὰ ἐμφανιστοῦν καὶ ὡς ὑπερασπιστὲς τῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ περισσότερες ὅμως προτάσεις τοῦ Ἄ. Μεταξᾶ γιὰ τὴ διοικητικὴ μεταρρύθμιση τῆς Μάνης ἔγιναν δεκτὲς ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση καὶ ἄρχισε ἡ διαδικασία γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τους. Ἀποφασίστηκε ἡ σύσταση δύο δικαστηρίων: ἑνὸς περιοδικοῦ πρωτοκλήτου καὶ ἑνὸς ἐκκλήτου μὲ σταθερὴ ἔδρα¹⁰⁴. Ἄν καὶ ἐγκρίθηκε ἡ κατὰταξη Μανιατῶν ἀξιοματικῶν στὸ Ταξιαρχικὸ Σῶμα καὶ τὴν Ἐθνικὴ Φρουρά, ὁ ἀριθμὸς ποὺ πρότεινε ὁ Ἔκτ. Ἐπίτροπος ὑπερέβαινε τὴν ὀρισθεῖσα ἀναλογία γιὰ κάθε ἐπαρχία. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ γίνῃ σεβαστὸ τὸ σχετικὸ διάταγμα, ὥστε νὰ μὴ προκύψουν δίκαια παράπονα. Ὅσοι ὅμως ἀξιοματικοὶ θὰ ἀποκλείονταν, θὰ θεωροῦνταν ἀναπληρωματικοί. Καμιὰ ἀντίρρηση δὲν ὑπῆρξε γιὰ τὴ συγκρότηση στρατιωτικοῦ σώματος, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν προσώπων ποὺ θὰ τὸ ἐπάνδρωναν. Ἀντίθετα ἡ Κυβέρνηση ἀρνήθηκε, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστο, νὰ στείλῃ κανόνια.¹⁰⁵ Ἐγκρίθηκε ὁ διορισμὸς τῶν δημογερόντων τῆς Ἀνατο-

103. Κυβερνήτης πρὸς γερουσιαστὴ Ἰω. Γενοβέλη, Ἔκτ. Δ/τὴ Λακωνίας καὶ Κάτω Μεσσηνίας, ἀρ. 1143, 9 Ἀπριλίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 236. Πρβλ. Ἔκτ. Δ/τῆς Λακωνίας κλπ. (Μαραθονήσι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 250, 5 Ἰουνίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 242.

104. Γραμματεία Δ/σύνης πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2740, 8 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Γραμματεία Δ/σύνης, ἀρ. 325, 25 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 78. Βλ. καὶ διάταγμα ἀρ. 184, 28 Σεπτ. 1830, «Γενικὴ Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 82, 18 Ὀκτ. 1830, σ. 391.

105. Κυβερνήτης πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 85, 7 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Ὁ Ἄ. Μεταξᾶς (πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 284, 20 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249) δικαιολόγησε τὴν καταγραφή περισσότερων ἀπὸ τὸν προβλεπόμενο ἀριθμὸ Μανιατῶν στὸ Ταξιαρχικὸ

λικῆς καὶ Δυτικῆς Μάνης σύμφωνα μὲ τοὺς καταλόγους ποὺ ὑπέβαλε ὁ Ἀ. Μεταξᾶς. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐγκρίθηκε καὶ ὁ διορισμὸς τῶν ὑγειο-νομολιμεναρχῶν. Δὲν ἐγίνε δεκτὸς ὁ διορισμὸς Γενικοῦ Ἀστυνόμου γιὰ ὅλη τὴ Μάνη. Τέλος, ὕστερα ἀπὸ ἐπανειλημμένες προτροπές τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου, ὁ Ἰω. Καποδίστριας ἀναγνώρισε τὸν Ἰάκ. Κορνῆλιο ὡς Διοικητὴ Σπάρτης καὶ τὸν προσκάλεσε νὰ ἀναφέρῃ στὴ Κυβέρνηση τὰ μέτρα ποὺ ἔπρεπε νὰ παρθοῦν γιὰ τὴν μόρφωση τῆς νεολαίας. Ὁ Κυβερνήτης εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι τελικὰ οἱ Μανιάτες, μὲ τὴν παροχὴ ἐγγυήσεων γιὰ ὁμαλὸ κοινωνικὸ βίον, θὰ ἀντιλαμβάνονταν «τὴν ἐκ τῶν νόμων ἀποπηγάζουσαν ἀληθὴ ἐλευθερίαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου»¹⁰⁶.

Στὸ μεταξύ ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ποὺ βρισκόταν στὴν Καλαμάτα, περίμενε μὲ ἀγωνία τὶς ἀπαντήσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἰδιαίτερα στὰ τελευταῖα τοῦ γράμματα. Ἐπειδὴ ὅμως καθυστεροῦσαν, ἄρχισε νὰ ἀνησυχεῖ μήπως τὰ μέτρα ποὺ πρότεινε «διὰ νὰ ταπεινωθῶσι μίαν φορὰν διὰ πάντα» οἱ Μαυρομιχαλαῖοι δυσαρέστησαν τὸν Κυβερνήτη. Συγχρόνως πληροφορήθηκε τὴν

Σῶμα καὶ τὴν Ἑθνικὴ Φρουρὰ μὲ τὰ ἀκόλουθα : «...οἱ Σπαρτιάται ὑπάρχουσι οἱ δυστυχέστεροι μεταξύ τῶν Πελοποννησίων καὶ ὅλοι ἐν γένει εἰς τὰ ὅπλα μόνον γυμνασμένοι· ἔπειτα τὰ ἐπικρατοῦντα μεταξύ των πεπαλαιωμένα πάθη μ' ὑπεχρέωσαν νὰ λάβω τοιοῦτον ἀριθμὸν ὥστε νὰ δυνήθω διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ μειριάσω αὐτὰ κατὰ τὸ δυνατόν...». Ὁ Κυβερνήτης ὅμως ἐπέμεινε νὰ τηρηθῇ πιστὰ ἡ ἀναλογία (πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 94, 26 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92). Γι' αὐτὸ ὁ Δ/τῆς Σπάρτης πρότεινε νὰ δοθοῦν τὰ στρατιωτικὰ διπλώματα μὲ τὸν «πλέον μυστικὸν τρόπον» γιὰ νὰ μὴ προκύψουν παράπονα καὶ δυσἀρέσκειες, οἱ ὁποῖες θὰ μπορούσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐπιβολὴ τῆς τάξης στὴ Μάνη (πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 151, 4 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93).

106. Κυβερνήτης πρὸς Δ/τὴ Σπάρτης, ἀρ. 2193, 22 Αὐγ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250. Ἀφοῦ ἡ Κυβέρνηση δὲν ἐνέκρινε τὸ διορισμὸ Γενικοῦ Ἀστυνόμου, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς διόρισε ὑπαστυνόμον, γιατί ἦταν ἀπαραίτητος στὸν Δ/τὴ Κορνῆλιο. Βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 391, 5 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. Φαίνεται ὅτι ὁ Κυβερνήτης εἶχε σκεφτῇ καὶ τὸ ἐνδεχόμενο νὰ διοριστῇ ὁ Ἰω. Μελάς στὴ διοίκηση τῆς Μάνης. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ὑποστήριξε ἔντονα τὸν δικὸν του ὑποψήφιο καὶ τόνισε ὅτι ὁ Ἰ. Κορνῆλιος μὲ τὴν πείρα του ἦταν ὁ μόνος ποὺ ἐγγυόταν ἐλπίδες ἐπιτυχίας στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νέου διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Μάνης. Ἀντιθετὰ, ἂν διοριζόταν ἄλλος ὥς διοικητής, θὰ ἀναγκαζόταν, μὴ γνωρίζοντας οὔτε τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τὰ πράγματα τῆς Μάνης, νὰ στηριχθῇ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς φατρίες καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ ἀνέτρεπε ὅλες τὶς ἐλπίδες γιὰ τὴν εἰρήνευση τῆς περιοχῆς. Ἐξ ἄλλου ὁ Ἐκτ. Ἐπίτροπος κινδύνευε νὰ χάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Μανιατῶν, ἂν ὁ διορισμὸς τοῦ Ἰ. Κορνηλίου, ποὺ εἶχε ἤδη μὲ προκηρύξεις γνωστοποιηθῇ σὲ ὅλη τὴ Μάνη, δὲν γινόταν δεκτὸς ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση. Βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Γιὰ τὸ διορισμὸ τοῦ Ἰ. Κορνηλίου βλ. διάταγμα ἀρ. 2184, 20 Αὐγ. 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 70, 30 Αὐγ. 1830.

Ίουλιανή ἐπανάσταση καὶ κατάλαβε ὅτι οἱ περιστάσεις δὲν θὰ ἐπέτρεπαν, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστο, τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν. Ἔδωσε τότε νέες ὁδηγίες στὸν Διοικητὴ Κορνήλιο καὶ τὸν στρατηγὸ Νικήτα γιὰ νὰ ἐπιδιώξουν ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν διαμαχομένων στὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ. Τελικὰ συμφωνήθηκε νὰ διαλύσουν καὶ τὰ δύο μέρη τοὺς ὅπλοφόρους των, νὰ ἀποδώσουν τοὺς αἰχμαλώτους καὶ νὰ μεταβοῦν οἱ πρωταῖτιοι τῆς συγκρούσεως στὸν Ἐκτ. Ἐπίτροπο. Ὁ Στρ. Χρηστέας καὶ ὁ Παν. Κυβέλος ἀκολούθησαν ἀμέσως τὸν Νικήτα καὶ τὸν Ἰ. Κορνήλιο στὴν Καλαμάτα. Ἀντίθετα, ὁ Γιάννης Μαυρομιχάλης πέτυχε μὲ συνθήκη νὰ ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸ Λιμένι, ἀφοῦ ὑποσχέθηκε νὰ ἔλθῃ κι αὐτὸς στὴν Καλαμάτα σὲ λίγες ἡμέρες¹⁰⁷. Παράλληλα ὁ Ἐκτακτος Ἐπίτροπος, ὅταν ἔφθασαν οἱ ἀπαντήσεις τοῦ Κυβερνήτη, προσπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πολιτικὴ ποὺ ἀκολούθησε στὰ τελευταῖα γεγονότα¹⁰⁸.

Ἡ σκηνὴ ἐπομένως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἶχε διαλυθῇ, ὅταν στὶς 15

107. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 244 καὶ 245, 13 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248. Κατὰ τὸν Ἀ. Μεταξᾶ ἡ ὑπόσχεση τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη, ὅτι θὰ ἔλθῃ κι αὐτὸς στὴν Καλαμάτα, δὲν ἦταν παρὰ προσπάθεια γιὰ νὰ κερδίσῃ χρόνο ἐωσότου φτάσουν νέες ὁδηγίες ἀπὸ τὸν Πετρόμπεη (αὐτόθι). Στὴν Καλαμάτα ὁ Ἐκτ. Ἐπίτροπος δὲν μπόρεσε νὰ συμβιβάσῃ τὸν Στρ. Χρηστέα μὲ τοὺς ἀντιπάλους του ποὺ ἦταν ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν Μηλέας καὶ Ζυγοῦ. Γι' αὐτὸ διέταξε τοὺς τελευταίους νὰ ἐκλέξουν ἀντιπροσώπους καὶ μαζί μὲ τὸν Χρηστέα τοὺς ἔστειλε στὸ Ναύπλιο. Στὴν Κυβέρνηση πρότεινε νὰ διορίσῃ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ ἐξετάσῃ τίς διαφορὰς τους ἢ νὰ τοὺς ὑποχρέωσῃ νὰ περιμένουν τὴ σύσταση τῶν δικαστηρίων στὴ Μάνη. Βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 263, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 76. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 323, 25 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250. βλ. καὶ συνημμένα ἔγγραφα ὅπου οἱ διεκδικήσεις τῶν δύο ἐπαρχιῶν. Ἀντιπρόσωποι ἐκλέχτηκαν οἱ Πέτρος Σεκούρης, Εὐστράτιος Ἰατροῦ καὶ Ἰ. Γιαννουλέας.

108. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἀπέδωσε τὴν εὐθύνη γιὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον στὸν Πετρόμπεη, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ γράμματά του ὁδήγησε τὸν γιό του Ἀναστάση νὰ σπεύσῃ σὲ βοήθεια τοῦ Κατση. Ἰσχυρίστηκε ὅτι προτείνοντας αὐστηρότερα μέτρα ἐναντίον τοῦ τελευταίου δὲν σκόπευε νὰ κάμῃ πόλεμον, ἀλλὰ νὰ ἀποδείξῃ στοὺς Μανιάτες ὅτι ἦταν ψέμματα ὅσα διέδιδαν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε τὴ δύναμη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀπειθαρχοὺς στὶς διαταγὰς τῆς. Ἐξ ἄλλου ὁ Αὐγουστίνος Καποδίστριας τοῦ εἶχε γράψῃ τελευταῖα ὅτι ἡ Κυβέρνηση μπορούσε εὐκόλα νὰ τοῦ στείλῃ τρία ἢ τέσσερα ἀπὸ τὰ ρουμελιώτικα τάγματα ποὺ βρίσκονταν τότε στὴν Πελοπόννησο, φτάνει μόνο νὰ ἔλειπε τὸ «σκάνδαλον» ἀπὸ τὴ Μάνη ὀριστικά. Βλ. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 15 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272 (βλ. παράρτημα ἀρ. 10). Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 262, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Πρβλ. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Αὐγ. Καποδίστρια (Ναύπλιο), 16 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Πληρεξούσιος Τοποτηρητῆς, φακ. 17.

Αὐγούστου τὸ πρωῒ ἔφτασε στὸ Λιμένι τὸ ἐθνικὸ πλοῖο «Ὁ Ἄργος», ποὺ μετέφερε τὸν Ἰω. Μελᾶ καὶ τὸν Γ. Μαυρομιχάλη. Μαζί τους ἦταν καὶ ὁ Κατσαῖος, στὸν ὁποῖο δόθηκε ἡ ἄδεια νὰ ἀκολουθήσῃ, μόνο ἀφοῦ ὀρκίστηκε ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ πάλι στὸ Ναύπλιο. Ὄταν ἀποβιβάστηκαν, πλῆθος λαοῦ ἔτρεξε ἀπὸ τὴν Τσίμοβα καὶ τὰ περίχωρα γιὰ νὰ τοὺς προὔπαντήσουν. Τοὺς μίλησε ὁ Γιώργος Μαυρομιχάλης καὶ μὲ θέρμη ἐπαίνεσε τὴν Κυβέρνηση. Ἀπὸ τὸν Μελᾶ ζήτησε νὰ μὴ γνωστοποιήσῃ ἀμέσως τὴ διαταγὴ τοῦ Κυβερνήτη: Θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἀπομακρυνθῇ πρῶτα τὸ συγκεντρωμένο πλῆθος καὶ νὰ δοθῇ χρόνος γιὰ συνομιλία μὲ τὸν θεῖο του, στὸν ὁποῖο, ὅπως φαίνεται, ἤθελε νὰ κοινοποιήσῃ τὶς νέες ἐντολές τοῦ Πετρόμπεη. Τὴν ἐπομένη ὁ Κατσαῖος ἔλαβε τὴ διαταγὴ καὶ ἀφοῦ τὴ διάβασε φάνηκε πρόθυμος νὰ ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸ Ναύπλιο¹⁰⁹. Στὸν Κυβερνήτη ἔγραψε ὅτι πάντοτε ἦταν ὑπάκουος, αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του, στίς «ἄμεσες» διαταγές του, ἀλλὰ συκοφάντες διαστρέβλωσαν τοὺς ἀγῶνες τοὺς γιὰ τὴν κατάπαυση τῶν ἐμφύλιων πολέμων στὴ Μάνη. Διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴ δολοφονικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον του καὶ κατηγορήσε εὐθέως τὸν Γ. Ἀθανασιάδη ὡς πρωταίτιο¹¹⁰. Στίς 20 Αὐγ. ὁ Γιώργος Μαυρομιχάλης καὶ ὁ θεῖος του ἀναχώρησαν μὲ τὸ πλοῖο, ἐνῶ, σύμφωνα μὲ ἐντολὴ τοῦ Κυβερνήτη, παρέμεινε ὁ Μελᾶς. Ὁ Κατσαῖος, κρυφὰ ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἐπέστρεψε στὸ Ναύπλιο διὰ ξηρᾶς¹¹¹.

Ὁ Ἰω. Μελᾶς εἶδε μὲ συμπάθεια τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ πίστεψε ὅτι ἡ ἀφοσίωσή τους στὴν Κυβέρνηση ἦταν τώρα εἰλικρινής. Ἰδιαίτερη

109. Ἰω. Μελᾶς (Λιμένι) πρὸς Κυβερνήτη, 17 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249. Βλ. καὶ τὴ διαταγὴ τοῦ Κυβερνήτη (πρὸς καπετὰν Ἰω. Μαυρομιχάλη, ἀρ. 2100, 11 Αὐγ. 1830, σχ., συνημμένη στὸ ὑπ' ἀρ. 2099 τῆς 10 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248): «... Συμμορφούμενος ἀνεὺ ἀναβολῆς μὲ τὴν κατὰ τοῦτο εὐχὴν τῆς οἰκογενείας σου [νὰ ἔλθῃ δηλ. στὸ Ναύπλιο] θέλεις προλάβει τὰ κατὰ σοῦ καθὼς καὶ τὰ κατ' αὐτῆς μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ λάβῃ εἰς πᾶσαν ἐναντίαν περιστάσει...». Ποιὲς θὰ ἦταν οἱ ἐντολές τοῦ Πετρόμπεη φαίνεται ἀπὸ τὴν καθυστερημένη γιὰ νὰ ἔχῃ ἄμεση ἐνέργεια ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Γιάννη Μαυρομιχάλη κλπ. (18 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220). Ἐκεῖ, στὸ περιθώριο τῆς πρώτης σελίδας, σημείωσε τὰ ἀκόλουθα: «Φίλτατα παιδιὰ μου Γιωργάκη καὶ Ἡλία, νὰ ἐκτελέσετε προθύμως μὲ ὅλη τὴν φρόνισιν τὰς πατρικὰς μοι ὁδηγίας καὶ τοῦ Ἐ. Κυβερνήτου μας, καὶ νὰ ἔρχεστε. Φθάνει τὴν παρακοὴν ἀδελφε Β. Π. [=Γιάννη Μαυρομιχάλη]· εἶναι καὶ ἀνώτεροί σου διὰ νὰ [ν] τοὺς ἀκούγῃς. Καὶ ἐλπίζω τώρα νὰ γυρίσῃ δεξιὰ ἢ εἰσαρμένῃ· ἀλλέως καὶ τρέχομε εἰς τὰ ἴδια, ὃ μὴ γένοιτο, ἀμέσως κατεβαίνομε ὅλοι εἰς τὴν ξεχωριστὴν μας πατρίδαν καὶ ἂν δὲν μᾶς σεχωρῇ, ἀναχωρῶμεν ὅλοι εἰς ξένην γῆν καὶ ἂς ἀποθάνωμε ἐκεῖ».

110. Ἰω. Μαυρομιχάλης (Λιμένι) πρὸς Κυβερνήτη, 17 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249.

111. Ἰω. Μελᾶς (Λιμένι) πρὸς Κυβερνήτη, 20 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249.

ἐντύπωση τοῦ ἔκαναν οἱ θερμοὶ φιλοκυβερνητικοὶ λόγοι τοῦ Γ. Μαυρομιχάλη, καθὼς καὶ ἡ πρόθυμη ὁμολογία του ὅτι γιὰ ὅλα ἦταν ὑπεύθυνη ἡ οἰκογένειά του. Δὲν δίστασε μάλιστα νὰ προτείνει ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μπετζαντέ θὰ συντελοῦσε στὴν εἰρήνευση τῆς Μάνης· ἐπαίνεσε ἐπίσης καὶ τὴ γενναιότητα τοῦ Κατσάκου. Συγχρόνως ἔγραψε γιὰ τὴ φτώχεια τῶν Μαυρομιχαλαίων, τὴν ὁποία πολὺ σωστὰ ἀπέδωσε στοὺς «*κηφῆνας ὁποῦ ἦσαν βιασμένοι νὰ θρέφουν καὶ νὰ πληρώνουν*», καὶ παρόρμησε τὴν Κυβέρνηση νὰ φροντίσῃ τουλάχιστον γιὰ τὴν ὀρφανὴ οἰκογένεια τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Ἀναφερόμενος στὰ γεγονότα τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ ὁ Ἰω. Μελάς καταλόγισε εὐθύνη στὸν Διοικητὴ Κορνῆλιο, γιατί χωρὶς νὰ διαθέτῃ ὑπέρτερες δυνάμεις πολέμησε τοὺς Μαυρομιχαλαίους σὰν νὰ ἦταν ἐχθροὶ τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποία τελικὰ δυσφήμησε μὲ τὴν ἀποτυχία του. Ἐμμεσα κατηγοροῦσε καὶ τὸν Ἀ. Μεταξᾶ, γιατί θέλησε ἀπὸ μακριὰ νὰ διοικήσῃ καὶ ἀντὶ νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος νὰ ἐξομαλύνῃ τὶς διαφορὰς τῶν Μανιατῶν ἔστειλε ἄλλους ποὺ ἀπέτυχαν. Ὁ Μελάς ἐξ ἄλλου θεώρησε ὑποπτη καὶ σχεδὸν ἐνοχοποιητικὴ τὴν ἐντολὴ ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Ἐκτ. Ἐπίτροπο νὰ μὴ πράξῃ ἢ ἀκούσῃ τίποτε, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπιβιβάσῃ τοὺς Μαυρομιχαλαίους στὸ πλοῖο, νὰ ἔλθῃ γρήγορα σὲ ἀντάμωσή του¹¹².

Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ἀντίθετα, δὲν πίστευε ὅτι οἱ Μαυρομιχαλαῖοι εἶχαν πράγματι μεταμεληθῇ καὶ ἀποροῦσε πῶς ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε νὰ δείξῃ πρὸς αὐτοὺς «*μαλακότητα, ἐν ᾗ ἡ ἀχρειότης των εἶναι ἀπερίγραπτος καὶ ἡ ἀδυναμία των ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν της*»¹¹³. Φοβόταν μάλιστα μήπως ἐξαπατήσουν τὸν Ἰω. Μελά, γιατί ἦταν βέβαιο ὅτι θὰ προσπαθοῦσαν νὰ παραστήσουν μεγάλη τὴν ἐπιρροή τους στὴ Μάνη, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπαραίτητη ἡ συνεργασία μαζί τους γιὰ τὴν εἰρήνευσή της. Κινδύνευε ἐξ ἄλλου καὶ τὸ σχέδιό

112. Ἰω. Μελάς (Λιμένι) πρὸς Αὐγ. Καποδίστρια, 17 καὶ 20 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Πληρ. Τοποτηρητής, φακ. 17. Βλ. συνημμένη τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ (Καλαμάτα) πρὸς τὸν Ἰω. Μελά, ἀρ. 257, 15 Αὐγ. 1830, ἀντ. Πρβλ. ἀπάντησις Ἰω. Μελά πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 17 καὶ 19 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Ὑστερα ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις τοῦ Ἰω. Μελά ἡ Κυβέρνησις ἀποφάσισε νὰ περιθάλψῃ τὴν οἰκογένεια τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Βλ. Κυβερνήτης πρὸς γερουσιαστὴ Ἀ. Μεταξᾶ, 26 Αὐγ. 1830, Ἰω. Κ α π ο δ ῖ σ τ ρ ι α, Ἐπιστολαί, μετάφρασις, τόμ. Δ', σ. 96. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 377, 4 Σεπτ. 1830, πρωτ. καὶ Κυβερνήτης πρὸς Δ/τὴ Σπάρτης, ἀρ. 3180, 11 Σεπτ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. Πρβλ. τὴν ἀπάντησις τῆς Αἰκατερίνης Π. Μαυρομιχάλη, μητέρας τοῦ Πετρόμπεη (πρὸς Δ/τὴ Σπάρτης, 16 Σεπτ. 1830, ἀντ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 206 τῆς 26 Σεπτ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252), ἡ ὁποία ζήτησε νὰ ἐπεκταθῇ ἡ πρόνοια τῆς Κυβερνήσεως καὶ στὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς μαυρομιχαλικῆς οἰκογένειας ποὺ δυστυχοῦσε.

113. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Αὐγ. Καποδίστρια, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Πληρ. Τοποτηρητής, φακ. 17.

του γιὰ τὴ μεταρρύθμιση τῆς Μάνης, ἀφοῦ οἱ Μανιάτες ἐβλεπαν ὅτι καθυστεροῦσε ἡ ἐγκρισή του — οἱ σχετικὲς κυβερνητικὲς διαταγὲς δὲν εἶχαν φτάσει ἀκόμα — καὶ συγχρόνως ἄκουγαν τοὺς Μαυρομιχαλαίους νὰ λέγουν ὅτι θὰ τοὺς ἀνατεθῇ κυβερνητικὴ ἐξουσία στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους ¹¹⁴. Φαίνεται δικαιολογημένη ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πολιτικὴ του, ἀφοῦ μὲ τὴν τελευταία της πρωτοβουλία ἡ Κυβέρνηση ἔδειξε ὅτι ἀποδοκίμαζε ὁρισμένες ἐνέργειές του καὶ κατὰ κάποιον τρόπο τοῦ ἀφαιροῦσε τὴ δυνατότητα, συλλαμβάνοντας τὸν Γιάννη Μαυρομιχάλη, νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν ἀποστολὴ του στὴ Μάνη. Γνωρίζοντας ὅτι ὁ Ἰω. Μελλάς θὰ κατατόπιζε τὸν Κυβερνήτη πάνω στὰ γεγονότα τῆς ἐπαρχίας Ζυγοῦ, προσπάθησε νὰ μειώσῃ τὴ σημασία τοῦ τελευταίου ἐμφύλιου πολέμου καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι μὲ τὰ μέτρα ποὺ αὐτὸς εἶχε λάβει ὄχι μόνο κατέπαυσε ἡ σύγκρουση, ἀλλὰ καὶ ὁ Κατστής θὰ ἀναγκάζοταν τελικὰ νὰ ἔλθῃ στὴν Καλαμάτα ¹¹⁵. Προσκάλεσε μάλιστα τὸν Ἰω. Μελλά νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος στὴν ἐπαρχία Ζυγοῦ γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἴδια ἀντίληψη τῶν γεγονότων. Ὁ τελευταῖος ὅμως μάθαινε ὅτι στὴν Πλάτζα βρίσκονταν ἀκόμη στρατιῶτες τῆς Διοικήσεως καὶ «κατερήμαζαν» τὸν τόπο· συγχρόνως φοβόταν ὅτι στὴν Τσίμοβα οἱ ἀντιθέσεις θὰ ὀδηγοῦσαν σύντομα σὲ ἔνοπλο ἀγώνα ¹¹⁶. Ὅταν ἦλθε στὴν Καλαμάτα, ὑποστήριξε ὅτι ὁ Διοικητὴς Κορνήλιος δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ μὲ προκατάληψη ἐχθρὸς τῶν Μαυρομιχαλαίων, ἂν ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ στὸ ἔργο του ¹¹⁷. Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἔκαναν τὸν Μεταξᾶ νὰ γράψῃ στὸν Κυβερνήτη ὅτι ὁ Μελλάς «παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἐφάνη ἀναφανδὸν ὑπὲρ <τῶν> Μαυρομιχάληδων μεροληπτότερος» ¹¹⁸. Σὲ δύο ἡμέρες ὅμως πρόσθεσε ὅτι κατόρθωσε νὰ τὸν πείσῃ γιὰ τὸν πραγματικὸ χαρακτῆρα αὐτῆς τῆς οἰκογένειας ¹¹⁹.

Οἱ φόβοι ὅμως τοῦ Μελλά ἐπαληθεύτηκαν: στὴν Τσίμοβα μὲ ἀφορμὴ τὴν ἄρπαγὴ μιᾶς κόρης συγκρούστηκαν δύο συγγενικὲς οἰκογένειες. Τὸ γεγονὸς ἀνέφερε ἡ δημογεροντία Μαΐνης, ἡ ὁποία ζήτησε τὴν ἐπέμβαση

114. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 20 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249.

115. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Ἰω. Μελλά, ἀρ. 257, 15 Αὐγ. 1830, ἀντ., συνημμένο στό: Ἰω. Μελλάς (Λιμένι) πρὸς Αὐγ. Καποδίστρια, 17 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Πληρ. Τοποτηρητής, φακ. 17.

116. Ἰω. Μελλάς (Λιμένι) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 17 καὶ 19 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

117. Ἰω. Μελλάς (Καλαμάτα) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 26 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

118. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 331, 26 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250.

119. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

του Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου γιὰ νὰ παύση ἡ ἀναταραχή, πρὶν ἐξαπλωθῇ καὶ σὲ ἄλλα χωριά ¹²⁰. Στάλθηκε ὁ Διοικητὴς Κορνήλιος στὸ Λιμένι, ὅπου ἐγίνε εὐνοϊκὰ δεκτὸς ἀπὸ τὸν Ἀναστάση Μαυρομιχάλη καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς δημογεροντίας. Ἡ ἐπιθυμία γιὰ συνεργασία ποὺ ἔδειξαν καὶ τὰ δύο μέρη φανέρωνε τὴν ἀλλαγὴ τῶν διαθέσεων καὶ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ἔχη θετικὰ ἀποτελέσματα ¹²¹. Πράγματι ἡ ἀναταραχὴ καθυσχύασε, ὕστερα ἀπὸ τὴ μετάβαση τοῦ Διοικητῆ καὶ τῆς δημογεροντίας στὴν Τσίμοβα ¹²². Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ θεωρήθηκε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση ὡς καλὸς οἰωνὸς ποὺ ἐπέτρεπε αἰσιόδοξες προβλέψεις γιὰ τὶς μελλοντικὲς δραστηριότητες τοῦ Κορνηλίου ¹²³. Περισσότερο ἐνθουσιασμένος ἦταν ὁ Ἄ. Μεταξᾶς, ὁ ὁποῖος νόμιζε ὅτι δικαιωνόταν ἡ πολιτικὴ του. Συνέχιζε νὰ εἶναι υπερβολικὰ αἰσιόδοξος, ἀφοῦ πίστευε ὅτι μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς μεταρρυθμίσεως του, τὸν Κορνήλιο Διοικητὴ, τοὺς Μαυρομιχαλαίους καὶ τὸν Τζανετάκη μακριὰ ἀπὸ τὴ γενέτειρά τους, θὰ ἐξασφαλιζόταν ἡ ποθητὴ ἡσυχία στὴ Μάνη ¹²⁴. Ἀλλὰ ἡ πρώτη ἐπιτυχία τοῦ Διοικητῆ τῆς Σπάρτης ὀφειλόταν σὲ μεγάλο βαθμὸ στὴν προθυμία ποὺ ἔδειξε ὁ Ἀναστάσης Μαυρομιχάλης γιὰ συνεργασία. Δὲν ἄργησαν ὅμως νὰ φτάσουν ἀντίθετες ὁδηγίες ἀπὸ τὸν Πετρόμπεη, ὅταν ὁ Κυβερνήτης διάψευσε καὶ πάλι τὶς προσδοκίες τῶν Μαυρομιχαλαίων γιὰ εὐνοϊκὴ ἀντιμετώπιση τῶν ὑπέρογκων αἰτημάτων τους ¹²⁵. Τὴν

120. Δημογεροντία τῆς ἐπαρχίας Μαΐνης (Λιμένι) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 24 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Πρβλ. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 331, 26 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250. Ἡ ὑπόψια τοῦ Ἄ. Μεταξᾶ, ὅτι ἡ ἀναταραχὴ αὐτὴ ἦταν «ἐνα ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῆς διαθήκης τοῦ Καπ(ετὰν) Γιάννη [Μαυρομιχάλη] πρὸς τοὺς συμπολίτας του Τζιμοβιώτας . . .» (αὐτόθι), ἀποδείχθηκε ἀνυπόστατη.

121. Δημογεροντία Μαΐνης (Λιμένι) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 27 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Δ/τῆς Σπάρτης (Λιμένι) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 126, 27 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 352 τῆς 29 Αὐγ. 1830. Διαλλακτικὸς ἦταν καὶ ὁ Ἄ. Μεταξᾶς ποὺ κατεύθυνε τὸν Κορνήλιο.

122. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 352, 29 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250.

123. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 3328, 7 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93.

124. Ἄ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272: Πρότεινε νὰ διοριστῇ ὁ Τζανετάκης στὴ Γερουσία, ὁ Μαγγιόρος Γρηγοράκης Τοποτηρητὴς Μονεμβασίας καὶ ὁ Γ. Ἀντωνάκος μέλος τοῦ δικαστηρίου. Γιὰ τὸ διορισμὸ τοῦ Τζανετάκη στὴ Γερουσία βλ. δ/μα ἀρ. 2448, 29 Σεπτ. 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 82, 18 Ὀκτ. 1830, σ. 394.

125. Ὁ Ἰω. Καποδίστριας θὰ ἦταν διατεθειμένος νὰ συγχωρήσῃ τοὺς πρωταίτιους τῆς ἀναταραχῆς στὴ Μάνη, ἀλλὰ μόνο ἂν μὲ τὴ συμπεριφορὰ τους ἀποδείκνυαν τὴ μεταμέλειά τους. Οἱ Μαυρομιχαλαῖοι ὅμως ἐπέμεναν ὅτι τὰ κινή-

ἐπιθυμία γιὰ συνεργασία διαδέχτηκε ἡ δυσπιστία καὶ ἀργότερα, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1830, ὀρισμένες ἄστοχες ἐνέργειες τοῦ Διοικητῆ¹²⁶ θὰ δώσουν τὴ δυνατότητα στὸν Ἀναστάση νὰ ὑποκινήσῃ τοὺς Μανιάτες σὲ φανερὴ ἀνταρσία.

Στὴν Καλαμάτα ἔμεινε ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος Πελοποννήσου περισσότερο ἀπὸ ἓνα μῆνα. Ἀπ' ἐκεῖ κατεύθυνε τὶς τελευταῖες ἐνέργειες γιὰ τὴν εἰρήνευση τῶν Μανιατῶν. Παράλληλα τὸν ἀπασχόλησαν τὰ προβλήματα τῆς Μεσσηνίας. Οἱ σχετικὲς μὲ τὴ ληστεία πληροφορίες κίνησαν περισσότερο τὴν προσοχή του, γιατί διακυβεύονταν ἡ ὑπόληψη τοῦ ἔθνους. Ἐξ ἄλλου βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Καλαμάτας ἦταν ἡ ἀσφάλεια στὴ διακίνηση προσώπων καὶ ἀγαθῶν¹²⁷. Ὅπως

ματὰ τοὺς ἦταν ἄθωα καὶ ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις τοὺς πῆγαν ἀπὸ δικαιώματα ἀναφαίρετά. Ἡ διαλλακτικότητα τοῦ Κυβερνήτη εἶχε δημιουργήσει σ' αὐτοὺς ὑπεβολικὲς προσδοκίες ποὺ διαψεύστηκαν ἀπότομα, ὅταν ἀποφασίστηκε ἡ παραπομπὴ σὲ δίκη τοῦ Γιάννη Μαυρομιχάλη, Στράτη Χρηστέα καὶ τῶν συνεργατῶν τοὺς μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ὑπῆρξαν ὑπεύθυνοι γιὰ τοὺς φόνους, ληστεῖες κλπ. ποὺ συνέβησαν στὴ Μάνη τὸ Μάρτιο, Ἀπρίλιο καὶ Ἰούλιο - Αὐγούστο 1830. Βλ. δ/μα ἀρ. 175, 18 Σεπτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 80. Πρβλ. Πέτρος Σεκούρης (Σπέτσες) πρὸς Πρωτόκλητο Δικαστῆριο Δυτ. Σποράδων, 22 Ὀκτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 84. Ἀργότερα ἡ Κυβέρνηση δέχτηκε εὐνοϊκὰ τὴ μεταμέλεια τῶν Χρηστέων. Βλ. Χρηστέοι (Ἅγιος Δημήτριος) πρὸς Κυβερνήτη, 23 Ὀκτ. 1830, πρωτ., συνημμένο μαζί μὲ ἄλλα συνοδευτικὰ ἐγγραφα στοῖς : Ἀ. Μεταξᾶς (Ναύπλιο) πρὸς Γραμματεία Ἐπικρατείας, 7 Νοεμβρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Δ/τὴ Σπάρτης, ἀρ. 3875, 9 Νοεμβρ. 1830, σχ. καὶ Δ/τῆς Σπάρτης (Κουτήφαρι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 564, 17 Νοεμβρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 255.

126. Ὁ Κορνῆλιος θέλησε, ἐνῶ δὲν εἶχε τὶς ἀπαιτούμενες δυνάμεις, νὰ ἀκολουθήσῃ πολιτικὴ πυγμὴς (Δ/τῆς Σπάρτης πρὸς Κυβερνήτη, 3 Νοεμβρ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ. 220 καὶ 11 Νοεμβρ. 1830, πρωτ., καὶ συνημμένα, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 255). Οὔτε μπόρεσε νὰ σταθῇ ὑπεράνω φατριῶν. Τὰ αὐστηρά του μέτρα ἔδωσαν τὸ πρόσχημα στοὺς ἀντικυβερνητικοὺς γιὰ νὰ ξεσηκώσουν τὸ λαό. Βλ. καὶ Ν. Κ α σ σ ο υ ὀ λ η, Ἐνθυμήματα Στρατιωτικά, τόμ. Γ', σ. 361 - 2 καὶ σημ. 5.

127. Πρόσφατα, ἐξ ἄλλου, εἶχε δολοφονηθῇ στὴν Καλαμάτα ὁ Ἰταλὸς ἐμπορος Μοντελάτσος. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, στὴν προσπάθειά του νὰ δημιουργήσῃ κλίμα ἀσφαλείας ποὺ θὰ ἐνθάρρυνε περισσότερους ἐμπόρους νὰ ἐγκατασταθοῦν μόνιμα στὴν Καλαμάτα, πρότεινε στὸν Κυβερνήτη νὰ διατάξῃ τὴν κατασκευὴ τῶν κατάλληλων καταλυμάτων, ὥστε νὰ παραμείνῃ στὴν πόλη τὸ Δ' τάγμα, ποὺ μόλις εἶχε ἔλθει, καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὴ φρουρά της. Τὰ περισσότερα ἐξοδα θὰ καλύπτονταν ἀπὸ συνεισφορὰς τῶν ἐμπόρων (ἀρ. 388, 5 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251). Παρά τὶς ὑποσχέσεις τοὺς οἱ ἔμποροι ἔδωσαν ἐλάχιστα : 1.600 γρόσια, ἐνῶ ἡ οἰκοδομὴ θὰ κόστιζε τουλάχιστο 30.000 φοίνικες (Δ/τῆς Καλαμάτας κλπ. πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 619, 4 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 253). Ἡ Κυβέρνηση δὲν μπορούσε νὰ ἀναλάβῃ μόνη τὰ ἐξοδα καὶ γι' αὐτὸ διέταξε τὴν ἀναχώρηση τοῦ τάγματος ἀπὸ τὴν Καλαμάτα (Γραμμ. Ἐπικρατείας πρὸς Δ/τὴ Καλαμάτας κλπ., ἀρ. 3653, 16 Ὀκτ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 253).

ἀνέφερε ὁ Διοικητὴς Ἀνδρούσης, Ἐμπλακίκων καὶ Μικρομάνης Γαλάνης Κουμουνδουράκης, στὶς πηγὲς τοῦ Παμίσου ποταμοῦ, κοντὰ στὴν τοποθεσία Ἁγίος Φλώρος, εἶχαν πάντοτε τὴ φωλιά τους ληστὲς καὶ ἐπὶ βενετοκρατίας καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἡ τοποθεσία ἦταν σταυροδρόμι καὶ ἀναγκαστικὰ περνοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ ὅσοι πηγαιναν ἀπὸ τὴν Καλαμάτα καὶ τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια στὴν Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Πελοπόννησο. Μὲ τὴν ἄφιξη τοῦ Κυβερνήτη ἡ ληστεία περιορίστηκε, ἀλλὰ τοὺς τελευταίους μῆνες «διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ σπερμολόγων τινῶν» οἱ ληστὲς ἐνθαρρύνθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ γυμνώνουν τοὺς διαβάτες¹²⁸. Παράλληλα ἡ κλοπὴ τῶν ζώων εἶχε λάβει μεγάλες διαστάσεις. Ἄν καὶ ἀποφασίστηκε, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2663 ἐγκύκλιο τῆς Κυβερνήσεως, οἱ κάτοικοι κάθε χωριοῦ νὰ ἐγγυῶνται γιὰ τὶς ληστείες ποὺ θὰ συνέβαιναν στὴν περιοχὴ τους, τὸ κακὸ δὲν ἔπαυσε, γιατί οἱ ληστὲς ἔρχονταν κι ἀπὸ τὶς γειτονικὲς ἐπαρχίες. Ἐξ ἄλλου σὲ κάθε χωριὸ ὑπῆρχαν κλέφτες καὶ κλεπταποδόχοι, οἱ ὁποῖοι συνεννοούμενοι μὲ τοὺς ὁμοίους των σὲ ἄλλες περιοχὲς ἀντάλασσαν τὰ κλοπιμαῖα (ζῶα ἢ πράγματα). Γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ζωοκλοπῆς ὁ Διοικητὴς Ἀνδρούσης πρότεινε νὰ ἐφαρμοστῇ ἡ διάταξη τῶν εξαμηνιαίων διαβατηρίων, στὰ ὁποῖα νὰ ἀναφέρονται καὶ τὰ ζῶα ποὺ μεταφέρονταν· νὰ καταγραφοῦν ὅλα τὰ ζῶα καὶ νὰ δημεύεται τὸ ζῶο, ἂν ὁ κάτοχός του δὲν ἔχῃ ἀποδεικτικὸ καταγραφῆς· ἢ πώληση χωρὶς ἀποδεικτικὸ νὰ θεωρεῖται ἄκυρη. Γιὰ τὴν πάταξη τῆς ληστείας στοὺς δημόσιους δρόμους πρότεινε τὴν τοποθέτηση μόνιμης φρουρᾶς στὰ ἐπικαίρια σημεῖα¹²⁹. Τέλος, γιὰ τὸν ἐκφοβισμὸ γενικὰ τῶν κακούργων, εἰσηγήθηκε τὴ μεταρρύθμιση τῆς ἐγκληματικῆς διαδικασίας καὶ τὴ συγκρότηση πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία θὰ ἔκρινε

128. Δ/τῆς Ἀνδρούσης κλπ. (Καμάρι) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 391, Αὐγ. 1830, πρωτ. ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπιτρόποι, φακ. 92. Ὁ Γαλάνης Κουμουνδουράκης ζήτησε ἐπίμονα τὴ μεσολάβηση τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρόπου γιὰ τὴν αὔξηση τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τοῦ διοικητηρίου καὶ γιὰ τὴ διοικητικὴ ἀναδιοργάνωση τῶν τριῶν ἐπαρχιῶν ποὺ διεύθυνε (ἀρ. 390 καὶ 392, 5 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπιτρόποι, φακ. 92).

129. Αὐτόθι. Βλ. καὶ Δ/τῆς Ἀνδρούσης κλπ. (Καμάρι) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 404, 6 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπιτρόποι, φακ. 92. Γιὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 2663 ἐγκύκλιο τῆς Κυβερνήσεως βλ. σημείωση ἀρ. 171. Ἡ κλοπὴ ζώων, ἰδιαίτερα ἀλόγων, εἶχε γίνεи μάλιστα σὲ πολλὰς ἐπαρχίες καὶ παρὰ τὶς προσπάθειες τῶν Διοικητῶν δὲν εἶχε ἐπιτευχθῇ ἡ ἐξάλειψή της. Βλ. Δ/τῆς Καρυσταίνης καὶ Φαναρίου πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1129, 7 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251 : «... ὅστις κλέπτει ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας ταύτας ζῶν τι, τὸ μεταφέρει διὰ νυκτὸς εἰς μεμακρυσμένας ἄλλας ἐπαρχίας, δίδει αὐτὸ εἰς ὁμοίους του κακούργους καὶ λαμβάνει ἐκεῖθεν ἄλλο· ὅποταν δὲ συλληφθῇ ὡς τοιοῦτός τις, ἕως ὅτου νὰ πορισθῇ τὰς ἀπαιτούμενας ἀποδείξεις ὁ ἐνάγων ἐξοδεύεται τριπλασίως ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ ζῶον, καὶ ἡ ληστεία τῶν ζώων καταντᾷ ἀνεξάλειπτος ἀποκατασταθεῖσα ἐν εἶδος ἐμπορίου...». Βλ. αὐτόθι καὶ τὰ μέτρα ποὺ προτείνονται γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ.

σύντομα καὶ αὐστηρὰ τὴν κλοπὴ, τὸ φόνο, τὴν ἀπειθεία στοὺς Διοικητές, τὶς ἀρπαγὲς παρθένων καὶ ἄλλα ἀδικήματα. Τὰ τακτικὰ δικαστήρια, πρόσθεσε, τιμωροῦσαν μὲ καθυστέρηση καὶ ἐπιεικῶς τὰ διάφορα κακουργήματα, γι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι δίσταζαν νὰ μαρτυρήσουν τοὺς ἐνόχους ἀπὸ φόβο μήπως γίνουν σὲ λίγο θύματα ἐκδικήσεως¹³⁰.

Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ἀντίθετα, εἶχε τὴ γνώμη ὅτι ἡ ληστεία θὰ μπορούσε νὰ σβῆση ἀπὸ τὴ Μεσσηνία καὶ λοιπὴ Πελοπόννησο, ἂν οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στοὺς δημόσιους δρόμους ὑποχρεώνονταν νὰ φανερῶσουν «τοὺς ἀποδεδειγμένους κακίστης διαγωγῆς συμπολίτας των» καὶ αὐτοὶ συλλαμβάνονταν καὶ «παιδεύονταν» γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα¹³¹. Γι' αὐτὸ ἔστειλε τὸν Ἀριστείδη Ἀναγνωσταρᾶ¹³² μὲ δέκα ἄντρες καὶ μιὰ δεκαρχία ἱππέων στὰ χωριὰ Βρωμόβρυση, Σκάλα, Κατσαροῦ, Ἀρφαρά, Πολιανή, Ἀκοβο¹³³, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχαν ὑπόνοιες ὅτι προ-έρχονταν οἱ ληστές. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς συγκέντρωσε ποὺ προκρίτους τῶν παραπάνω χωριῶν καὶ τοὺς κοινοποίησε διαταγὴ τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία προσκαλοῦνταν νὰ συλλάβουν οἱ ἴδιοι τοὺς ὑποπτους γιὰ ληστεία συμπολίτες των καὶ νὰ τοὺς παραδώσουν στὶς ἀρχές· διαφορετικὰ ἡ Κυβέρνηση θὰ ἀναγκαζόταν νὰ ἀποστείλῃ ἐπὶ τόπου ἰσχυρὲς δυνάμεις, ποὺ ὄχι μόνο θὰ συνελάμβαναν τοὺς ληστές ἀλλὰ θὰ ἐβλαπταν καὶ τοὺς ἄλλους κατοίκους, γιατί θὰ τοὺς θεωροῦσαν συνενόχους τῶν κα-

130. Δ/τῆς Ἀνδρούσης κλπ. (Καμάρι) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 403, 6 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Ὁ Ἐκτ. Ἐπίτροπος δὲν θεώρησε δυνατὴ τὴ συγκρότηση εἰδικοῦ δικαστηρίου «ὡς ἀντιβαίνουσαν τὴν τάξιν», παραδέχτηκε ὅμως ὅτι ἡ πρόταση ἦταν σύμφωνη μὲ τὶς περιστάσεις. Βλ. τὰ ὅσα σημείωσε ὁ Ἀ. Μεταξᾶς στὸ νῶτο τοῦ παραπάνω ὑπ' ἀρ. 403 ἐγγράφου.

131. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 266, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249 (βλ. παράρτημα ἀρ. 11).

132. Ὁ Ἀριστείδης Ἀναγνωσταρᾶς ἦταν γιὸς τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ποὺ ἔπese στὴ Σφακτηρία. Στὴν Καλαμάτα ὁ Ἀ. Μεταξᾶς βρῆκε τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀγωνιστῆ σὲ ἄθλια κατάσταση. Εἰσηγήθηκε στὸν Κυβερνήτη νὰ διορίσῃ τὸν Ἀριστείδη στὴ θέση τοῦ ἄστυνομικοῦ τοποτηρητῆ Λεονταρίου. Χρειαζόταν ἓνας τοποτηρητῆς στὸ Λεοντάρι γιατί ὁ Δ/τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅσο κι ἂν ἦταν ἱκανός, δὲν μπορούσε νὰ ἐλέγχει ἀποτελεσματικὰ κι αὐτὴ τὴν ἐπαρχία. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὴν ὁμολογία τοῦ Ν. Φλέσσα ἀποδείχτηκε ὅτι στὴν ἐπαρχία αὐτὴ «ἀνεφύσαν αἱ μεγαλύτεραι ραδιουργαίαι»· συγχρόνως βρισκόταν πάνω στοὺς δημόσιους δρόμους ποὺ ὀδηγοῦσαν σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου (ἀρ. 388, 5 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251). Ὁ Κυβερνήτης προτίμησε νὰ διορίσῃ τὸν Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶ στὴ θέση τοῦ Τοποτηρητῆ Μενεμβασίας. Βλ. δ/μα ἀρ. 2622, 8 Νοεμβρ. 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 91, 19 Νοεμβρίου 1830, σ. 428.

133. Τὰ χωριὰ αὐτὰ βρίσκονταν στὴ Β. Μεσσηνία, στὶς ἐπαρχίες Ἐμπλακίκων καὶ Λεονταρίου.

κούργων¹³⁴. Οί κάτοικοι δὲν ἔδειξαν μεγάλη προθυμία νὰ μαρτυρήσουν τοὺς συγχωριανοὺς των. Ἐν τούτοις ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μπόρεσε νὰ ἀνακαλύψῃ μερικοὺς κλέφτες ἀπὸ τὴ Βρωμόβρυση, ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθηκε ὅτι δὲν θὰ πάθουν τίποτε, ἂν φανερῶσουν τὰ κλοπιμαῖα¹³⁵. Συγχρόνως, γιὰ νὰ δεσμεύσῃ τοὺς κατοίκους, τοὺς ὑποχρέωσε νὰ δώσουν γραπτὴ ἐγγύηση ὅτι θὰ ἦταν συνυπεύθυνοι, ἂν ἀποδειχθῇ ὅτι συγχωριανὸς τους ἔκλεψε ἢ ὑπερασπίστηκε κλέφτη ἀπὸ ἄλλη περιοχὴ κι αὐτοὶ δὲν ἀνέφεραν τίποτε¹³⁶. Ὁ φόβος ἔκανε τοὺς κατοίκους νὰ ἀρνηθοῦν ἐγγύηση γιὰ ὀρισμένους συμπολίτες των, οἱ ὁποῖοι, ὡς ὑποπτοι, πιάστηκαν¹³⁷. Δὲν ἔλλειψαν καὶ ἄδικες συλλήψεις πού ὑπῆρξαν ἀποτέλεσμα συκοφαντίας¹³⁸. Εἶναι ἀμφίβολο ὅμως ἂν τὰ μέτρα αὐτὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν μόνιμα ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος ἀπέδιδε τὸ πάθος τῆς ληστείας μόνο στὴν ἑλληνικὴ «κακοήθεια» καὶ στὴ «ραδιοσυγία» πού τὸ ὑποκινού-

134. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Ἀριστείδη Ἀναγνωσταρᾶ, ἀρ. 221, 11 Αὐγ. 1830, ἀντ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς τοὺς προκριτοδημογέροντες τῶν χωριῶν Πολιανῆς, Ἀρφαρῶν, Ἀκόβου, Κατσαροῦ, Βρωμόβρυσης καὶ Σκάλας, ἀρ. 215, 11 Αὐγ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

135. Ὁ Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶς ἔστειλε τοὺς κλέφτες αὐτοὺς στὴν Καλαμάτα καὶ παρακάλεσε τὸν Ἀ. Μεταξᾶ νὰ μὴ «παιδευθοῦν» γιὰ νὰ γίνῃ δυνατὴ καὶ ἡ σύλληψη τῶν ἄλλων. Μὲ τὸ ἄγριο, πρόσθεσε, δὲν γινόταν τίποτε. Ζήτησε ἐπίσης τὴν ἄδεια νὰ συλλαμβάνῃ ὅσους νόμιζε ἐνόχους καὶ τόνισε τὴν ἀνάγκη ἀποστολῆς ἐνισχύσεων. Βλ. Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶς (Ἅγιος Φλώρος) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτροπο, 14 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

136. Κάτοικοι Σκάλας πρὸς [Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου], 15 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

137. Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶς (Κατσαροῦ) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου· κάτοικοι Κατσαροῦ πρὸς [Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου], πρωτ., 17 Αὐγ. 1830, ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Πρβλ. Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶς (Πήδημα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 20 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92.

138. Δημήτριος Λάσκαρις (Καλαμάτα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 18 Αὐγ. 1830, πρωτ. Ἀρ. Ἀναγνωσταρᾶς (Χασάν πασᾶ) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 26 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92. Τὴ σύλληψη ἀθῶων φοβήθηκε ὁ Κυβερνήτης καὶ δὲν συμφώνησε μὲ τὰ μέτρα τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ γιὰ τὴν καταδίωξη τῆς ληστείας. Ἀντίθετα θεώρησε καλύτερο νὰ ἐφαρμοστῇ ἡ ὑπ' ἀρ. 2663 ἐγκύκλιος τῆς Γραμμ. τῆς Ἐπικρατείας. Παρόλα αὐτὰ δέχτηκε νὰ γίνουν συλλήψεις, μόνο ἂν οἱ δημογέροντες τῶν χωριῶν μὲ ἀποδείξεις φανέρωναν τοὺς ἐνόχους (πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2196, 22 Αὐγ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 250). Εἶχε πάντως ἀρχίσει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῆς ληστείας, ὅταν ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ζήτησε ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη οδηγίες γιὰ τὴν καταλληλότητά τους.

σε¹³⁹, καὶ πίστευε ὅτι ἡ ἐπίμονη καταδρομὴ τῶν ληστῶν καὶ μερικὰ παραδείγματα αὐστηρότητας ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ ἐξαλείψουν τὴ μάστιγα αὐτὴ¹⁴⁰. Δὲν ἀναζήτησε καθόλου τὰ κοινωνικὰ αἷτια τῆς ληστείας¹⁴¹.

Εἰδικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ, ὁ Ἰω. Δόβας, πῆγε στὶς ἐπαρχίες Μεθώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου γιὰ νὰ ἐξετάσῃ μὲ μυστικὸ τρόπο τὴ διαγωγὴ τοῦ Διοικητῆ τῶν Μεσσηνιακῶν Φρουρίων Κ. Ράμφου, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Στὴν Καλαμάτα εἶχαν φθάσει πολλὲς ἀναφορὲς μὲ τίς ὁποῖες καταγγέλονταν οἱ αὐθαιρεσίες, ὁ σατραπισμὸς ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνηθικότητα τοῦ Διοικητῆ. Μερικοὶ κάτοικοι ἤλθαν οἱ ἴδιοι γιὰ νὰ παραστήσουν προφορικὰ τὰ δεινὰ τους. Ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος ὑποψιάστηκε ὅτι τὸ περιεχόμενο τῶν ἀναφορῶν, τὸ ὁποῖο ὀνόμασε «*φρικτὸν*», ἦταν ἀληθινὸ καὶ πρότεινε στὸν Κυβερνήτη νὰ παύσῃ τὸν Ράμφο καὶ στὴ θέση του νὰ διορίσῃ τὸν Ἰω. Μελᾶ¹⁴². Οἱ πληροφορίες τοῦ Ἰω. Δόβα ἐπιβεβαίωσαν τὴν ὀρθότητα τῶν καταγγελιῶν¹⁴³. Παρόλα αὐτὰ ὁ Κυβερνήτης δὲν φαίνεται νὰ πίστεψε στὶς κατηγορίες αὐτέες¹⁴⁴ καὶ ἀντι-

139. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 266, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249.

140. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 392, 5 Σεπτ. 1830, ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251.

141. Στὰ ΓΑΚ (Γραμμ. Δικαίου, φακ. 93) βρίσκεται ἓνα ἀχρονολόγητο καὶ ἀνυπόγραφο ἔγγραφο ποὺ δείχνει πῶς τρεῖς στρατιῶτες ὀδηγήθηκαν στὴ ληστεία ἀπὸ τὴ φτώχεια τους καὶ τὴν αὐθαίρετη διαγωγὴ τῶν ἀνωτέρων τους.

142. Ἀ. Μεταξᾶς (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 28 Αὐγ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Βλ. τίς ἀναφορὲς πολιτῶν κατὰ τοῦ Δ/τῆ : Χαράλαμπος Διοδάτος (φυλακὴ Μεθώνης) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοπ., 8 Αὐγ. 1830, πρωτ.· Μενέλαος Γεωργίου (Καλαμάτα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοπ., 18 Αὐγ. 1830, πρωτ.· Γεώργιος Λάμπρος (Καλαμάτα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοπ., 22 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 92· Δημ. Νικολαΐδης (Νεόκαστρο) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοπ., 16 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93 : «... ἀνεπιśτως πάλιν βλέπομεν σήμερον νέους τυράννους, νέους Ἀλῆ - πασάδες...». Ἰω. Κ. Κυριακὸς (Καλαμάτα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοπ., 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 462 τῆς 13 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. Πρβλ. πῶς ὁ Δ/τῆς Μεσσηνιακῶν Φρουρίων προσπάθησε νὰ ἀποδείξῃ συκοφάντες δύο ἄλλους κατηγοροῦς του (πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἰδιαίτερο, 19 Σεπτ. 1830, ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93).

143. Ἀ. Μεταξᾶς (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272 : Οἱ πληροφορίες τοῦ Ἰω. Δόβα ἦταν «κατὰ πάντα σύμφωνοι μὲ τὰς ἀναφορὰς καὶ τὰ προφορικὰ παράπονα τῶν πολιτῶν κατὰ τοῦ Διοικητοῦ...». Πρβλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 462, 13 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251 : «... σήμερον κατηγορεῖται [ὁ Ράμφος] ἀπὸ ὅλων σχεδὸν τὴν Μεσσηνίαν...».

144. Κυβερνήτης πρὸς Δ/τῆ Μεσσηνιακῶν Φρουρίων, ἀρ. 2300, 11 Σεπτ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. Ὁ Ράμφος εἶχε σπεῦσει νὰ παρουσιάσῃ τοὺς κατηγοροῦς του ὡς «ἀναίσχυντους συκοφάντες» (πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 2011, 6 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251).

κατέστησε τὸν ὑπάλληλό του μόλις τὸν ἐπόμενο χρόνο γιὰ νὰ τὸν διορίση στὴ συνέχεια Διοικητὴ Πόρου.¹⁴⁵ Ἡ εὐνοια αὐτὴ ἴσως ὀφειλόταν στὴ μεσολάβηση τοῦ Βιάρου, κοντὰ στὸν ὁποῖο ὁ Ράμφος εἶχε ὑπηρετήσει ὡς γραμματέας, καὶ στὴν ἀπόλυτη ἀφοσίωση τοῦ τελευταίου στὴν οἰκογένεια Καποδίστρια. Ἡ ἰδιαίτερη καὶ συνεχὴς, ἐξ ἄλλου, ἀλληλογραφία Ἰω. Καποδίστρια - Ράμφου δείχνει κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴν τυπικὴ σχέση Κυβερνήτη καὶ διοικητικοῦ ὑπαλλήλου¹⁴⁶. Ἀντίθετα, ὁ Ἔκτ. Ἐπίτροπος φαίνεται ὅτι ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ ἐκτελοῦσε τὰ καθήκοντά του ὁ Διοικητὴς Καλαμάτας καὶ Νησίου Δημ. Ταγκόπουλος¹⁴⁷. Ἐνθουσιάστηκε συγχρόνως ἀπὸ τὸν ζήλο, τὴν ἀξιότητα καὶ κυρίως τὴ μεγάλη ἀφοσίωση πρὸς τὸ καθεστῶς τοῦ ἀστυνόμου Καλαμάτας Ζαφείρη Μαραῦτου· ἀφοσιωμένο βρῆκε καὶ τὸν ἀστυνόμο Νησίου (Μεσσήνης)¹⁴⁸.

Ἀπὸ τὴν Καλαμάτα θὰ ἀναχώρησε ὁ Ἀ. Μεταξᾶς στὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1830 καὶ στίς 18 ἔφτασε στὴν Ἀρκαδιὰ (Κυπαρισσία), πρωτεύουσα τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας¹⁴⁹. Ἐκρίνε ἰκανὸ καὶ τίμιο τὸν Διοικητὴ Κ. Πεταλᾶ, ἀλλὰ πρότεινε τὴν ἀντικατάστασίν τοῦ δασκάλου τοῦ ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου τῆς πόλεως, γιὰτὶ ἔλειπε δύο ὁλόκληρους μῆνες ἀπὸ τὴ θέση του. Ἀφοῦ, σύμφωνα μὲ κυβερνητικὴ ἀπόφαση, θὰ ἰδρύνονταν καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐπαρχία πρωτόκλητο δικαστήριον, εἰσηγήθηκε, μὲ πρόταση τοῦ Διοικητῆ, τὴν ἐπισκευὴ ἑνὸς παλίου διώροφου πύργου, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ στεγάσῃ τὸ δικαστήριον, τὸ εἰρηνοδικεῖο καὶ συγχρόνως νὰ χρησιμεύσῃ

145. Δ/μα ἀρ. 3755, 31 Μαΐου 1831, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος ΣΤ', ἀρ. 42, 6 Ἰουνίου 1831, σ. 240.

146. Ἀντίγραφα τῶν ἰδιαίτερων ἐπιστολῶν τοῦ Ἰω. Καποδίστρια πρὸς Κ. Ράμφο βλ. εἰς ΓΑΚ, Ἀρχεῖο Ἀ. Μάμουκα, Κ 80, φακ. 108. Ὁ Ράμφος διατέλεσε γραμματέας τοῦ Βιάρου, ὅταν ὁ τελευταῖος ἦταν Ἔκτ. Ἐπίτροπος Δυτ. Σποράδων (1828 - 1829).

147. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Δ/τὴ Καλαμάτας κλπ., ἀρ. 387, 7 Σεπτ. 1830, ἀντ., συνημμένο στὴ γραπτὴ κατάθεση τοῦ Διονυσίου Τζάνε, 20 Δεκ. 1830, ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 90.

148. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 461, 13 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 88. Ὁ Δ/τὴς ὅμως Καλαμάτας σχημάτισε τελειῶς διαφορετικὴ γνώμη γιὰ τὸν ἀστυνόμον καὶ ζήτησε τὴν παύση του. Βλ. Δ/τὴς Καλαμάτας κλπ. πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 750, 22 Ὀκτ. 1830, πρωτ., καὶ συνημμένο : Δημ. Ταγκόπουλος (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, 22 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 254.

149. Αὐτὴ τὴ φορά ὁ Ἀ. Μεταξᾶς δὲν εἶχε μαζί του τὸ ἐλαφρὸ ἵππικόν, ποὺ διατάχθηκε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Τριπολιτά. Κράτησε μόνο 20 ἵππεις, ἕνα ἀξιωματικὸ καὶ ἕνα ὑποφροντιστὴ. Μὲ τὸν ἵππαρχο Χατζῆ Χρήστο ἔστειλε στὴν Κυβέρνηση τοὺς φονεῖς τοῦ Μοντελάτση καὶ τοὺς ἐνόχους γιὰ ληστρικὰς πράξεις. Βλ. Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Καλαμάτα) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 392, 5 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251, Τὸν Ἀ. Μεταξᾶ ἀκολουθοῦσε πάντα ὁ στρατηγὸς Νικήτας,

γιά φυλακὴ τῶν ὑποδίκων.¹⁵⁰ Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρκαδιᾶς τοῦ παραπονέθηκαν, ὅτι ἐνῶ προσέφεραν κι αὐτοὶ πολλὰ στὸν Ἀγώνα, τώρα δὲν ἐκπροσωποῦνταν στὴ διοίκηση ἢ τὸ στρατὸ μὲ συμπολίτες τους, οἱ ὁποῖοι θὰ μπορούσαν νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους¹⁵¹. Τέλος, μερικὲς Ὀθωμανίδες, ποὺ εἶχαν δεχτῇ τὸ χριστιανισμό καὶ παντρετῇ Ἕλληνες, ζήτησαν τὴ μεσολάβησή του γιὰ νὰ δοθῇ καὶ σ' αὐτὲς ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ πατρικά τους κτήματα σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως¹⁵².

Τὰ γεγονότα τῆς Μάνης καθυστέρησαν τὸν Ἑκτακτὸ Ἐπίτροπο στὴν περιοδεία του καὶ τὸν ἐμπόδισαν νὰ φτάσῃ ἐγκαίρως στὶς ἐπαρχίες τῆς Κεντρικῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἡ ἄρνηση τῶν βοσκῶν νὰ πληρώσουν τοὺς νέους φόρους εἶχε δημιουργήσει σημαντικὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Κυβέρνηση¹⁵³. Ἡ τελευταία ἀποφάσισε νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα: ὅταν οἱ ἐπίμονες προειδοποιήσεις της δὲν εἰσακούστηκαν¹⁵⁴, τὸν Αὐγούστο 1830 μετέφερε στὴν Πελοπόννησο τάγματα Ρουμελιωτῶν καὶ τὴν γενικὴ διοίκησή τους ἀνέθεσε στὸν Θ. Κολοκοτρώνη¹⁵⁵. Ἡ παρουσία τῶν στρατευμά-

150. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 486, 20 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252.

151. Κάτοικοι Ἀρκαδιᾶς πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93.

152. Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 485, 19 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252. Περὶ νεοφωτίστων βλ. ἐγκύκλιο ἀρ. 4803 τῆς 3 Ἰουνίου 1829 καὶ ἐγκύκλιο ἀρ. 2392 τῆς 23 Σεπτ. 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 79, 1 Ὀκτ. 1830.

153. Ὁ Ἀ. Μεταξᾶς εἶχε περιοριστῇ στὴν ἐκδοση διαταγῶν καὶ ἐγκυκλίων πρὸς τοὺς βοσκούς. Βλ. Δ/τῆς Ἀγ. Πέτρου καὶ Πραστοῦ πρὸς Ἑκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 644, 5 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93.

154. Στὰ τέλη Ἰουλίου 1830 ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης, γιὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν τελευταία στιγμή τὴ χρησιμοποίησι βίας, πῆγε στὴ Μεθώνη, ὅπου εἶχαν προσκληθῇ οἱ πρόκριτοι καὶ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀρκαδιᾶς καὶ Καρύταινας. Βλ. Κυβερνήτης (Μαραθωνήσι) πρὸς Ἀ. Μεταξᾶ, 31 Ἰουλίου/12 Αὐγ. 1830, πρωτ., συνημμένο στὸ ὑπ' ἀρ. 71 τῆς 31 Ἰουλίου 1830, ΓΑΚ, Ἑκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91. Πρβλ. Κυβερνήτης πρὸς στρατηγὸ Schneider, 21 Ἰουλίου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, μετάφραση, τόμ. Δ', σ. 74 - 75. Πολλοὶ πρόκριτοι παρωθοῦσαν τοὺς βοσκούς νὰ μὴ πληρῶνουν φόρους, γιατί εἶχαν κι αὐτοὶ πολλὰ πρόβατα δοσμένα γιὰ βοσκὴ. Βλ. Τοποτηρητῆς Πραστοῦ πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, 7 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251.

155. Κυβερνήτης πρὸς Γεν. Ἀρχηγὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀρ. 805, 20 Ἰουλίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 247. Ἡ ἀποφασιστικότητα τοῦ Ἰω. Καποδίστρια νὰ ἀντιμετωπίσῃ δυναμικὰ τοὺς βοσκούς πῆγαζε κι ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι εἶχαν ὑποκινηθῇ στὴν ἀπειθεία τους ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τῆς Κυβερνήσεως. Βλ. Κυβερνήτης πρὸς Εὐνάρδο (Παρίσι), 12 Μαΐου 1830 καὶ Κυβερνήτης πρὸς πρίγκιπα Λεοπόλδο, 30 Μαΐου 1830, Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, τόμ. Δ', σ. 26 καὶ 37. Πρβλ. Κ. Mendelssohn - Bartholdy, Ἱστορία, τόμ. Β', σ. 284 καὶ

των φόβισε τούς κατοίκους που δεν τόλμησαν να προβάλουν αντίσταση. Μὲ ὑπέρμετρο ζήλο που ἔφτανε τὴ σκληρότητα ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ἀνάγκασε πρῶτα τούς βοσκούς τῆς Καρύταινας καὶ τοῦ Λεονταρίου νὰ δεχτοῦν τὴν καταμέτρηση τῶν ποιμνίων τους καὶ τὴν πληρωμὴ τῶν φόρων που τοὺς ἀναλογοῦσαν¹⁵⁶. Παράλληλα ἀνακάλυπτε καὶ τιμωροῦσε ἐπὶ τόπου τοὺς ἀλογοκλέφτες καὶ τοὺς λοιποὺς κακούργους¹⁵⁷. Ἀπὸ τὴν Καρύταινα ἔστειλε στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα στοὺς Διοικητὲς που συναντοῦσαν δυσκολία στὴ συλλογὴ τῶν φόρων. Ὑστερα πέρασε, στὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου 1830, στὴν Ἀρκαδιὰ. Ἐκεῖ τὸν συνάντησε, περιστοιχισμένο ἀπὸ ἀξιωματικούς καὶ στρατιῶτες, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς καὶ πληροφορήθηκε ὅτι καὶ στὴν ἐπαρχία αὐτὴ, καθὼς καὶ στὶς ἄλλες τῆς Πελοποννήσου, ἡ εἰσπραξὴ τῶν φόρων τελείωνε καὶ ὅτι εἰσῆχθη ἡ «εὐταξία καὶ ἡσυχία» σύμφωνα μὲ τὶς εὐχὲς τοῦ Κυβερνήτη. Τὰ τάγματα δὲν χρειάζονταν πλέον καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα¹⁵⁸. Μόλις ἦλθε ἡ διαταγὴ γιὰ τὴν ἀναχώρησή τους, ὁ Ἀ. Μεταξᾶς ἔδωσε αὐστηρὲς ἐντολὲς νὰ ἀποφύγουν καταχρήσεις σὲ βάρος τῶν κατοίκων· φοβόταν ὅμως ὅτι μικρὲς θὰ συνέβαιναν¹⁵⁹.

Στὸ μεταξύ ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Κυβερνήτη ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος

304· Θ. Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα, σ. 213 : «...οἱ Δελιγιανναῖοι καὶ ἄλλοι [πρόκριτοι] ἔστειλαν ἀνθρώπους εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ τοὺς ἐσήκωσαν τὸ μυαλό, καὶ εἶπαν ὅλοι ὅτι δὲν πληρώνομε...». Τὴν πεποιθήση αὐτὴ τοῦ Κυβερνήτη ἐνίσχυσαν καὶ οἱ ἀποκαλύψεις τοῦ Ν. Φλέσσα.

156. Θ. Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα, σ. 213-214. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι διέδιδαν φοβερὰ γιὰ τὴ σκληρότητα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Βλ. Π. Νικολαΐδης (Ναύπλιο) πρὸς Γ. Κουντουριώτη, 8 Ὀκτ. 1830, Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τόμ. 10, σ. 298. Πρβλ. Κ. Mendelssohn-Bartholdy, Ἱστορία, τόμ. Β', σ. 309.

157. Κυβερνήτης πρὸς Γεν. Ἀρχηγὸ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ Ν. Σταματελόπουλο, ἀρ. 2298, 11 Σεπτ. 1830, πρωτ.· Θ. Κολοκοτρώνης (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, 13 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. : «... Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τῆς Ἀρκαδίας, ὁλοὲν ἐξακολουθεῖται ἀκαλύτως ἡ εἰσπραξὶς τῶν νομιστροποπιάτικων, συγχρόνως γίνεται καὶ ἡ παιδεία τῶν ἀνακαλυπτομένων διὰ κακουργήματα...». Βλ. καὶ Θ. Κολοκοτρώνης (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, 10 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 88. Πρβλ. Νικήτας Σταματελόπουλος (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 221, 20 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252.

158. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 486, 20 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252.

159. Ἀ. Μεταξᾶς (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε νὰ παραμείνῃ περισσότερο στὴν Πελοπόννησο τὸ ΙΘ' τάγμα. Σάν ἐδρα του προσωρινὴ διάλεξε ὁ Θ. Κολοκοτρώνης τὸν Πύργο. Βλ. Θ. Κολοκοτρώνης (Καρύταινα) πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Ἡλίδος, 24 Σεπτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 128.

πληροφορήθηκε τὶς ἐναντίον του συκοφαντίες τῶν ἀντιπολιτευομένων : διέδιδαν ὅτι ἀπὸ τὴν περιοδεία κέρδιζε χρήματα σὲ βάρος τοῦ Ταμείου. Τὸ γεγονὸς δὲν τοῦ φάνηκε παράδοξο γιατί, ὅπως ἔγραψε, πάντοτε εἶχε συκοφαντηθῇ γιὰ τὸν πατριωτισμὸ του, τὴ σταθερότητα τοῦ χαρακτήρα του καὶ τὴν ἀπόλυτη ἀφοσίωσή του στὸ καθεστῶς. Λυπήθηκε ὅμως πολὺ ἀπὸ μιὰ φράση τοῦ Ἰω. Καποδίστρια ποὺ τὸν καλοῦσε νὰ διπλασιάσῃ τὴν προσοχή του· ἦταν σὰν νὰ ἔμενε ἀκόμη στὴν Κυβέρνηση κάποια ὑποψία γιὰ τὴν ἀκεραιότητά του. Ἐπιθυμώντας νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς περιοδείας του, προσπάθησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ νὰ ἤθελε, δὲν θὰ μπορούσε νὰ κερδίσῃ. Ἐξ ἄλλου ἡ προηγούμενη διαγωγή του καὶ ἡ φτώχεια του μαρτυροῦσαν καλύτερα τὴν ἄρνησή του νὰ πλουτίσῃ μὲ ὑποπτα μέσα. Τὰ ἔξοδα τῆς περιοδείας του φαίνονταν γιὰ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους σημαντικά, ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ξοδέψῃ λιγότερα ¹⁶⁰.

Ἀπὸ τὴν Ἀρκαδιὰ ἀναχώρησε ὁ Ἔκτ. Ἐπίτροπος στὶς 22 Σεπτ. 1830. Θὰ ἀκολούθησε τὸν παραλιακὸ δρόμο καὶ τὴν ἐπομένη τὸ βράδυ ἔφτασε στὸν Πύργο. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγουλινίτσας ζήτησαν τὴν μεσολάβησή του γιὰ νὰ ἰδρυθῇ ἀλληλοδιδασκτικὸ σχολεῖο στὴν κωμόπολή τους. Ὑποσχέθηκαν νὰ ἀναλάβουν αὐτοί, ἀπὸ τὸ ὑστέρημά τους, τὴ συντήρησή του· τὸ μόνο ποὺ ἤθελαν ἦταν νὰ πληρώνῃ ἡ Κυβέρνηση τὸ δάσκαλο καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ σχολεῖο μὲ τὰ ἀπαραίτητα ὄργανα γιὰ τὴ λειτουργία του ¹⁶¹. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Πύργου πρότειναν τὴ διεύρυνση τοῦ μοναδικοῦ τους λιμανιοῦ, τοῦ Κατακώλου. Ὅπως ἦταν, χωροῦσε πλοιάρια τὸ πολὺ 30 τόννων. Μὲ τὴν κατασκευὴ βραχίονα ἑκατὸ ὀργιῶν καὶ μὲ τὸ καθάρισμα τοῦ ἐσωτερικοῦ του, θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ προστατεύσῃ ἀπὸ τὴν τρικυμία, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μικρὰ σκάφη, καὶ τριάντα πλοῖα 300 τόννων καὶ ἄνω. Ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς θὰ ἦταν μικρὴ σὲ ἀναλογία μὲ τὰ ὀφέλη ποὺ θὰ προέκυπταν, γιὰ τὸ ταμεῖο καὶ τοὺς κατοίκους, ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου στὴν περιοχὴ ¹⁶². Ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος ἀνέλαβε καὶ τὴ διεύ-

160. Ἀ. Μεταξᾶς (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272. Οἱ ἀντιπολιτευόμενοι διέδιδαν ἐπίσης ὅτι ὁ Ἀ. Μεταξᾶς, ὅπως καὶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ἀδικοῦσε καὶ καταπίεζε τοὺς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου. Βλ. Π. Νικολαΐδης (Ναύπλιο) πρὸς Γ. Κουντουριώτη, 8 καὶ 26 Ὀκτωβρίου 1830, Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τόμ. 10, σ. 298 καὶ 312 - 313 : «...ἐβγήκεν [ὁ Μεταξᾶς] ὡς λύκος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀρπάξῃ καὶ νὰ ἐκδικηθῇ, καθὼς ὁ παραφέντης του Κολοκοτρώνης...».

161. Κάτοικοι Ἀγουλινίτσας πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 26 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93.

162. Κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Πύργου πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 28 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93.

θέτηση συνοριακής διαφορᾶς ἀνάμεσα στίς ἐπαρχίες Γαστούνης καὶ Καρύταινας¹⁶³.

Ὁ Ἰω. Καποδίστριας εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Ἀ. Μεταξᾶ νὰ ἐρευνήσῃ μὲ προσοχὴ τὴ διαγωγὴ τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων ποὺ ὑπηρετοῦσαν στίς ἐπαρχίες Ἡλίδος καὶ Γαστούνης καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθεια γιὰ ὅσα συνέβησαν ἐκεῖ τελευταῖα¹⁶⁴. Προφανῶς ὁ Κυβερνήτης ἐννοοῦσε τὴ σύγκρουση τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου Ἡλίδος Παν. Ἀναγνωστόπουλου μὲ τὸν Λυκοῦργο Κρεστενίτη. Ὁ πατριωτικὸς ζήλος τοῦ Ἀναγνωστόπουλου εἶχε συνδεθῇ ἄρρηκτα μὲ τὴν ἀφοσίωσή του στὸν Κυβερνήτη. Δὲν ἀνεχόταν ἀντίθετη γνώμη καὶ μὲ ἄγρυπνο βλέμμα παρακολουθοῦσε τίς κινήσεις τῶν ἀντικυβερνητικῶν. Τελευταῖα, σὲ μιὰ ἐκρηξὴ θυμοῦ, εἶχε διατάξει τὴ σύλληψη τοῦ Κρεστενίτη καὶ τὴν παραπομπή του σὲ δίκη. Ὁ Λυκοῦργος ἦταν γιὸς προεστοῦ, τοῦ Ἰωάννη Κρεστενίτη, καὶ οἱ ἀγῶνες του γιὰ τὰ παραβιαζόμενα, ὅπως ἔλεγε, δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ἴσως φαίνονταν ὑποκριτικοὶ καὶ ὑστερόβουλοι. Ἐν τούτοις ἡ σύλληψή του γιὰ ἐνέργειες ποὺ ἐπιτρέπονταν ἀπὸ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ κράτους δὲν ἦταν ἀναμφίβολα ὁ καλῦτερος τρόπος γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς δυνάμεως τῶν προκρίτων¹⁶⁵. Ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος ἔκανε τίς παρατηρήσεις του πάνω στὴ συμπεριφορὰ τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἀλλὰ τίς κρίσεις του καὶ μερικὲς ἀμφιβολίες του ἄφησε νὰ τίς ἀναφέρῃ προφορικὰ στὸν Κυβερνήτη, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ του στὸ Ναῦπλιο¹⁶⁶.

163. Κυβερνήτης πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 2293, 10 Σεπτ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251· Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου (Πύργος) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 495, 24 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252.

164. Ἀ. Μεταξᾶς (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Κυβερνήτη, 21 Σεπτ. 1830, πρωτ., Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

165. Γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ Λυκ. Κρεστενίτη βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Ἡλίδος πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 1935, 6 Σεπτ. 1830, πρωτ. καὶ συνημμένο : Ἐκτ. Ἐπίτρ. Ἡλίδος πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1909, 3 Σεπτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93. Ὁ Λυκοῦργος εἶχε πρωτοστατήσει στίς διαμαρτυρίες τῶν πολιτῶν γιὰ τὰ αὐστηρά μέτρα τοῦ Δ/τῆ καὶ τελευταῖα ἦταν ὁ ἐμπνευστὴς μιᾶς ἀναφορᾶς μὲ τὴν ὁποία οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Πύργου διαμαρτύρονταν γιὰ τοὺς νέους φόρους στὰ ἀμπέλια τους. Ὁ Ἀναγ. Χρηστόπουλος, ποὺ εἶχε συνοδεύσει τὸν Λυκοῦργο ὡς τὸ Ναῦπλιο καὶ τὸν εἶχε παραδώσει στὴν ἐκεῖ ἀστυνομία, ἀνέφερε στὸν Ἀ. Μεταξᾶ (27 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 93) ὅτι καθ' ὁδὸν ρώτησε τὸν Κρεστενίτη «*διατὶ εἶχον σκοπὸν νὰ διώξουν τοὺς διοικητὰς ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ ἄλλους ἀπὸ αὐτοὺς νὰ φονεύσουν, καθὼς ὁ Νικήτας Φλέσσας ὡμολόγησε*». Καὶ αὐτὸς ἀπάντησε ὅτι ἦταν «*βλος Ζαήμης*» καὶ ὅτι γνώριζε «*ὅλα τὰ τοῦ Ζαήμη, ἀλλὰ τοιοῦτον σχέδιον δὲν ἦτο γενομένον ἀπὸ μέρος αὐτοῦ, καὶ ἴσως τὸ ἔκαμεν ὁ Φλέσσας καὶ ὁ Παπατζιόνης*».

166. Ἀ. Μεταξᾶς (Π. Πάτρα) πρὸς Κυβερνήτη, 8 Ὀκτωβρίου 1830, πρωτ., ἰδιαιτέρο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

Ἡ Ἀχαΐα ¹⁶⁷ ἦταν τὸ τελευταῖο τμήμα τῆς Πελοποννήσου τὸ ὁποῖο ἐπισκέφθηκε ὁ Ἀ. Μεταξᾶς. Στις 6 Ὀκτωβρίου βρισκόταν στὴν Πάτρα. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως παραπονέθηκαν γιὰ τὴν κερδοσκοπία τῶν ἐμπόρων, οἱ ὁποῖοι ἀγόραζαν ὅλα τὰ σιτηρὰ ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς, πρὶν αὐτοὶ τὰ διαθέσουν στὴν ἀγορά, καὶ τὰ ἀποθήκευαν γιὰ ἐξαγωγή. Ἔτσι τὸ ψωμί ἦταν δυσεῦρετο καὶ ἐπομένως ἀκριβό. Οἱ Πατρινοὶ ζήτησαν νὰ ἐμποδιστῇ ἡ ἐξαγωγή τῶν σιτηρῶν, ἀφοῦ μάλιστα δὲν προορίζονταν, ὅπως οἱ ἔμποροι ἔλεγαν, γιὰ τὴν Κέρκυρα, ἀλλὰ γιὰ τὴν Ἀλβανία ¹⁶⁸.

Τὰ κρούσματα τῆς ληστείας ὑπῆρξαν στὴν Ἀχαΐα συχνότερα ἀπὸ τις ἄλλες ἐπαρχίες. Ἰδιαίτερα ἡ δράση τοῦ ἀρχιληστῆ Καραχάλιου καὶ τῶν συντρόφων του, ποὺ περιφέρονταν ἀπὸ ἐπαρχία σὲ ἐπαρχία, εἶχε βλάψει καίρια τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς βόρειας Πελοποννήσου ¹⁶⁹. Μόλις τὸν Ἰούλιο τοῦ 1830, ὅταν γυνώθηκε κοντὰ στὸ χωριὸ Μάξι ὁ Ἰω. Φεῖζόπουλος, τροφодότης τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολ. Στερεᾶς ¹⁷⁰, ἀποφάσισε ἡ Κυβέρνηση νὰ λάβῃ αὐστηρότερα μέτρα: ἐξέδωσε τις ὑπ' ἀρ. 2663 καὶ 2664 ἐγκυκλίου ¹⁷¹ καὶ διέταξε τὸν Θ. Κολοκοτρώνη νὰ ἐπιδιώξῃ τὴ σύλληψη τῶν ληστῶν καὶ τὴν τιμωρία τῶν συνεργατῶν τους. Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ἀνέθεσε τὴν καταδίωξη τῶν ληστῶν τῆς Ἀχαΐας στὸ Βασ. Πετιμεζᾶ,

167. Ἐπαρχίες Π. Πατρῶν, Βοστίσης καὶ Καλαβρύτων.

168. Πολίτες Π. Πατρῶν πρὸς Ἐκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 8 Ὀκτ. 1830, πρωτ., καὶ συνημμένο: Πολίτες Π. Πατρῶν πρὸς Δ/τὴ Π. Πατρῶν καὶ Βοστίσης, 23 Σεπτ. 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 94. Καὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι καὶ τὴν Καλαμάτα παρατηρήθηκε ἀθρόα ἐξαγωγή σιτηρῶν καὶ ζώων μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνοδο τῆς τιμῆς τους. Σύμφωνα μὲ πληροφορίες ὑπῆρχε μεγάλη ἔλλειψη τῶν προϊόντων αὐτῶν στὰ Ἐπτάνησα καὶ τὴν Ἀλβανία, καὶ οἱ ἔμποροι ἔσπευσαν νὰ ἐπωφεληθοῦν. Βλ. Ἐκτ. Ἐπίτρ. Δυτ. Ἑλλάδος (Μεσολόγγι) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 1930, 26 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252. Δ/τῆς Καλαμάτας κλπ. πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 706, 15 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 253. Ἡ Κυβέρνηση μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2551 ἐγκύκλιο τῆς 18 Ὀκτ. 1830 («Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 83, 22 Ὀκτ. 1830, σ. 394-5) ἀπαγόρευσε τὴν ἐξαγωγή τῶν σιτηρῶν καὶ κάθε εἶδους ζώων. Βλ. καὶ Δ/τῆς Π. Πατρῶν πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 3143, 25 Ὀκτ. 1830, πρωτ. Δ/τῆς Καλαμάτας κλπ. πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 771, 25 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 254.

169. Πολίτες Βοστίτζανοὶ (Ναύπλιο) πρὸς Κυβερνήτη, 3 Μαΐου 1830, πρωτ., ΓΑΚ Γεν. Γραμμ., φακ. 238.

170. Ἰω. Φεῖζόπουλος (Τριπολιτσά) πρὸς Δ/τὴ Τριπόλεως κλπ., 24 Ἰουλίου 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 91.

171. Σύμφωνα μὲ τις ἐγκυκλίους αὐτὲς θὰ ἦταν «ἀπεύθυνα εἰς τὴν ἀποξημίωσιν τῶν ληστευθέντων τὰ χωρία ἐκεῖνα εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν ὁποίων ἤθελε πραγθῇ ἡ ληστεία». Βλ. ἔκθεση τῶν διατρεξάντων, ΓΑΚ, Γραμμ. Δικαίου, φακ. 91, ἀχρονολόγητα 1830.

ό όποιος ἐπὶ κεφαλῆς στρατιωτικοῦ λόχου εἶχε ἐπιτυχίης¹⁷². Παράλληλα, γιὰ τὴν ταχύτερη ἐκδίκαση τῶν ὑποθέσεων ληστείας, ἡ Κυβέρνηση συνέστησε εἰδικὸ δικαστήριον¹⁷³. Στὸ μεταξύ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀπὸ τοὺς συλληφθέντες κακούργους δραπέτευσαν ἀπὸ τὸ θαλάσσιο φρούριον τοῦ Ναυπλίου (τὸ Μπούρτζι) καὶ περιφέρονταν στὶς ἐπαρχίες τοῦ κράτους. Γιὰ τὴ σύλληψή τους ἐκδόθηκαν διάφορες διαταγές¹⁷⁴, τὶς ὁποῖες ὁ Ἄ. Μεταξᾶς θεώρησε ἀντικρουόμενες. Ὁ ἴδιος πρότεινε στὸν Κυβερνήτη τὰ μέτρα ποὺ κατὰ τὴ γνώμη του ἦταν κατάλληλα γιὰ τὴ σύλληψη τῶν δραπέτων· μὲ ἐγκύκλιον νὰ ἀπειληθοῦν τὰ χωριά ποὺ θὰ ἀπέκρυπταν τοὺς δραπέτες ὅτι θὰ πληρώσουν 4 - 5000 γρόσια γιὰ κάθε ἄτομον· νὰ ὀριστῇ ἀμοιβὴ γιὰ αὐτοὺς ποὺ θὰ μαρτυροῦσαν τὴν κρυψώνα τῶν φυγάδων¹⁷⁵.

Ἐπειδὴ ἡ περιοδεία ἦταν στὸ τέλος της, φαίνεται ὅτι ὁ Ἔκτ. Ἐπιτροπος δὲν ἀνέφερε γραπτῶς τὶς κρίσεις του γιὰ τοὺς δημόσιους λειτουργοὺς τῆς Ἀχαΐας¹⁷⁶. Στὶς 14 Ὀκτωβρίου 1830 ἔφθασε στὴ Βοστίτσα (Αἶγιο) καὶ λίγες μέρες ἀργότερα στὰ Καλάβρυτα. Ἐκεῖ πληροφορήθηκε ὅτι στὰ Μαῦρα Λιθάρια ἐμφανίστηκαν 11 ληστὲς καὶ ἀμέσως ἔδωσε ἐντολὲς γιὰ τὴν καταδίωξή τους¹⁷⁷. Στὸ Ναῦπλιο ἐπέστρεψε λίγο μετὰ τὶς 20 Ὀκτωβρίου¹⁷⁸. Στὶς 6 Νοεμβρίου παρέδωσε τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐκτάκτου Ἐπιτροπείας στὴν Κυβέρνηση¹⁷⁹. Ἡ Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας ἔλεγε τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐξόδων του, τοὺς βρῆκε σωστοὺς καὶ ὁ Κυβερνήτης ἔδωσε τὴν ἔγκρισή

172. Βασίλειος Πετιμεζᾶς (Μάζι) πρὸς Κυβερνήτη, 6 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 251. Πρβλ. Θ. Κολοκοτρώνης (Ἀρκαδιὰ) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, 10 Σεπτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 88· Κυβερνήτης πρὸς Θ. Κολοκοτρώνη, ἀρ. 2330, 14 Σεπτ. 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 252.

173. Ψήφισμα ἀρ. 168, 8 Σεπτ. 1830, «Γεν. Ἐφημερίς», ἔτος Ε', ἀρ. 76, 20 Σεπτ. 1830, σ. 345.

174. Γραμμ. Δ/σύνης πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, ἀρ. 3299, ἐγκύκλιος, 1 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 94.

175. Ἄ. Μεταξᾶς (Π. Πάτρα) πρὸς Κυβερνήτη, 8 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272.

176. Δ/τῆς Πατρῶν ἦταν ὁ Α. Ἀξιῶτης· Προσ. Δ/τῆς Καλαβρύτων ὁ Κ. Πελοπίδας· Τοποτηρητὴς Βοστίτσης ὁ Δημ. Νικολόπουλος.

177. Τοποτηρητὴς Βοστίτσης (Διακοπτὸ) πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 832, 19 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 254. Βλ. καὶ Τοποτ. Βοστίτσης (Διακοπτὸ) πρὸς Ἔκτ. Ἐπίτρ. Πελοποννήσου, 19 Ὀκτ. 1830, πρωτ., καὶ συνημμένο, ΓΑΚ, Ἔκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 94. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ληστὲς αὐτοὺς πιάστηκαν, ἐνῶ πῆγαιναν πρὸς τὴν Πάτρα, ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ Ζήρεια· ἄλλοι πιάστηκαν ἀπὸ τοὺς Πατρινούς. Βλ. Τοποτ. Βοστίτσης πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 837, 21 Ὀκτ. 1830, πρωτ., καὶ πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, ἀρ. 861, 27 Ὀκτ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 254.

178. Π. Νικολαΐδης (Ναῦπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 26 Ὀκτ. 1830, Ἀρχεῖα Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τόμ. 10, σ. 313.

179. Ἄ. Μεταξᾶς (Ναῦπλιο) πρὸς Γραμμ. Ἐπικρατείας, 7 Νοεμβρίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220.

του. Ξοδεύτηκαν συνολικά, μαζί με τοὺς μισθοὺς τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρόπου, φοίνικες 13.923 : 5¹⁸⁰.

Ἡ περιοδεία τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ, ἡ μεταφορὰ ρουμελιωτικῶν ταγμάτων στήν Πελοπόννησο, καθὼς καὶ ἡ δραστηριότητα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν συνεργατῶν του, ἔδωσαν τὴ δυνατότητα στὸν Ἰω. Καποδίστρια νὰ ἀποκρούσῃ μὲ ἐπιτυχία τὴν πρώτη ἀξιόλογη πρόκληση κατὰ τῆς κυβερνήσεώς του. Ὁ ἴδιος εἶχε δώσει ὑπερβολικὴ πίστη στὶς ἀποκαλύψεις τοῦ Ν. Φλέσσας καὶ μολονότι δὲν βρέθηκαν ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα, ἐξακολουθοῦσε νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ ἀντίπαλοί του, κυρίως οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, εἶχαν προετοιμάσει ἐξέγερση ἐναντίον του, ποὺ δὲν ἐκδηλώθηκε γιατί ἡ Κυβέρνηση ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ ὁ Λεοπόλδος παραιτήθηκε ἀπὸ τὸ θρόνο τῆς Ἑλλάδας¹⁸¹. Φαίνεται ὅμως πιθανότερο ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου, ὅπως ὁ Ν. Φλέσσας καὶ οἱ Δεληγιανναῖοι, εἶχαν περιοριστῇ μόνον στὴ διασπορὰ ψευδῶν εἰδήσεων ποὺ ὤθησαν τοὺς χωρικοὺς νὰ ἀρνηθοῦν τὴν καταβολὴ φόρων¹⁸². Δὲν εἶχαν ἐξ ἄλλου καμιά ὑπόληψη στὸ λαό¹⁸³ γιὰ νὰ τολμήσουν κάτι σπουδαιότερο καὶ περίμεναν τὸ διορισμὸ ἑνὸς ἡγεμόνα γιὰ νὰ διεκδικήσουν μὲ τὴν ἀφοσίωσή τους τὴν κοινωνικὴ θέση ποὺ ἔχασαν μὲ τὴν Ἐπανάσταση. Οἱ Μαυρομιχαλαῖοι, ἂν καὶ κινητοποιήσαν μερικὲς ἑκατοντάδες Μανιατῶν, δὲν κατόρθωσαν νὰ δώσουν τὴν ἐπιθυμητὴ ἔκταση στὸ ἐγγεῖρημά τους : ἡ ἐπιρροή τους περιορίστηκε σὲ ἓνα μικρὸ τμῆμα τῆς Μάνης. Τὴν Κυβέρνηση θὰ κλόνιζε μιὰ ἀντιπολίτευση ποὺ θὰ ἀπλωνόταν σὲ ὅλες, ὅσο τὸ δυνατό, τὶς κοινωνικὲς τάξεις καὶ θὰ ἀποκοῦσε ἔτσι χαρακτῆρα ἐθνικό. Πρὸς αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν κατεύθυνση συγκέντρωσαν τὶς προσπάθειές τους οἱ ἀντικυβερνητικοὶ παράγοντες τοῦ Ναυπλίου καὶ μὲ ἔμβλημα τὸ «σύνταγμα» ἐπέτυχαν τὴν ἔνωση ἐτερόκλητων ὁμάδων ποὺ γιὰ διαφορετικοὺς λόγους ἐπιθυμοῦσαν τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καθεστώτος. Ἦταν σφάλμα ἡ ἄρνηση τοῦ Κυβερνήτη νὰ προβῇ σὲ ἐγκαιρες παραχωρήσεις ποὺ θὰ διασποῦσαν τὴν ἐνότητα τῶν ἀντιπάλων του καὶ θὰ στεροῦσαν ἀπὸ ἰσχυρὰ ἰδεολογικὰ ὅπλα τὸν ἀντικυβερνητικὸν τους ἀγῶνα.

180. Γραμματεία Ἐπικρατείας πρὸς Κυβερνήτη, ἀρ. 3915, 11 Νοεμβρίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 255.

181. Δ. Ἀ. Μιαούλης (Ναῦπλιο) πρὸς Γ. Κουντουριώτη, 7 Ὀκτ. 1830, Ἀρχεῖα Δ. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τόμ. 10, σ. 296 - 297. Βλ. καὶ Ν. Γ. Παγκαλάκης (Μαραθονήσι) πρὸς Αὐγ. Καποδίστρια, 31 Μαρτίου 1831, πρωτ., ΓΑΚ, Ἐκτ. Ἐπίτροποι, φακ. 95. Πρβλ. Ν. Σ π η λ ι ἄ δ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Δ', σ. 192 - 193.

182. Βλ. σημ. ἀρ. 98, 155.

183. Π. Νικολαΐδης (Ναῦπλιο) πρὸς [Γ. Κουντουριώτη], 26 Ὀκτ. 1830, Ἀρχεῖα Δ. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τόμ. 10, σ. 311 : « . . . Ὅσον δὲ διὰ τοὺς Πελοποννησίους προκρίτους . . . αὐτοὶ δὲν ἔχουν σχεδὸν καμμίαν ἐπιρροὴν σήμερον, διότι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀντὶ νὰ γίνωνται αἴτιοι ὠφελείας πρὸς τοὺς συμπολίτας των, ἐγίνοντο αἴτιοι τῆς συμφορᾶς των . . . ».

Ε Γ Γ Ρ Α Φ Α *

Ἀρ. 1

Ὁδηγίαι τοῦ Κυβερνήτη πρὸς τὸν Ἐκτ. Ἐπίτρο. Πελοποννήσου

(ἀρ. 1753, 19 Ἰουνίου 1830, σχ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 243)

Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις σὲ διαπιστεῦει εἶναι οὐσιωδέστατον. Πρόκειται νὰ καθησυχάσῃς τὰ πνεύματα καὶ νὰ συστήσῃς τὴν εὐταξίαν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου· εἰς δὲ τὰς παρούσας περιστάσεις ὁ σωτήριος σκοπὸς οὗτος δὲν κατορθοῦται εἰ μὴ δι' ὑπουργοῦ ἔχοντος μὲν τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεως, ἐμπνέοντος δὲ δικαίως πεποιθήσιν εἰς τοὺς σημαντικωτέρους τῶν κατοίκων.

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἀποδεικνύει τὸ πόσον ἡ Κυβέρνησις ἐκτιμᾷ τὴν ἱκανότητα καὶ τὸν ζήλον σου, καὶ ὁποίας ἐκδουλεύσεις ἐλπίζει καὶ ἤδη ἀπὸ σέ.

Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Πελοποννήσου τῶν ὁποίων ἡ ἐπιρροή ἐκτείνεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς ὅλην τὴν χερσόνησον ταύτην καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ, εἶναι αἱ τῆς Κ. Μεσσηνίας, τῆς Ἡλίδος καὶ τῆς Ἀχαΐας. Αὐτὰς λοιπὸν τὰς ἐπαρχίας ἀξιούμεν νὰ περιέλθῃς, διευθυνόμενος κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Κ. Μεσσηνίαν.

Καὶ ὁ μὲν Γερουσιαστὴς Κ. Γενοβέλης, ἑκτακτος ἐπίτροπος τοῦ τελευταίου τούτου Τμήματος, ἐναποτιθέμενος εἰς σέ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων θέλει σέ δώσει ὅσας ἔλαβε μέχρι τοῦδε πληροφορίας περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖ ἐπαρχιῶν, ὁ δὲ Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ὅσας ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν, καὶ ἐξ ὅλων τούτων τῶν διδομένων θέλεις ἐννοήσῃ, ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ διασωθῇ, εἰ δυνατόν, ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρομιχάληδων καὶ τινες τῶν περὶ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ μῖσος τῶν συμπατριωτῶν των, καὶ ἀπὸ τὸν ἄφρευκτον ὄλεθρον.

Ὁ τρόπος τῆς ἐπιτυχίας συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑποχρεώσῃς τὸν Καπ(ετὰν) Γιάννην καὶ τοὺς ἀδελφούς του νὰ ἔλθουν εἰς Ναύπλιον διὰ νὰ ἀπολογηθοῦν, ἢ νὰ μοιωθοῦν εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ κατασταθῶσιν ἀβλαβεῖς.

Ἐκτὸς τούτου θέλεις ἀσχοληθῇ καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμόν τοῦ τόπου, συσταίνων τοὺς δύο διοικητὰς τοὺς ὁποίους ἡ Κυβερν(ησις) διώρισεν εἰς τὴν Καλαμάταν καὶ Μαραθονήσι.

Ἡ σύστασις τῶν δημογεροντιῶν καὶ ὁ προκείμενος διοργανισμὸς τῆς

* Διατηρήθηκε ἡ στίξις καὶ ἡ ὀρθογραφία τῶν κειμένων. Γράφτηκαν μόνο με κεφαλαῖο γράμμα ὅλα τὰ κύρια ὀνόματα.

πολιτικῆς φρουρᾶς θέλουν σέ δώσει τὰ μέσα τοῦ νά προσκολλήσης εἰς τὰ συμφέροντα τῆς δημοσίου υπηρεσίας ὅσους τῶν κατοίκων ἤμπορεῖς νά μεταχειρισθῇς ὠφελίμως.

Ὁ ἤδη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα εὐρισκόμενος στρατ(ηγός) Νικήτας διετάχθη νά ἀγωνίζεται πρὸς τὸ ἴδιον τέλος, καθ' ὅσον ἀνάγεται εἰς αὐτόν, ὅθεν καὶ θέλει σέ συνδράμει, ὥστε νά ἐπιτύχουν αἱ προσπάθειαί σου.

Ἡ Κυβέρνησις εἶναι προθυμοτάτη νά ἀφοσιώσῃ μέγα μέρος τῶν εἰσοδημάτων τῆς Σπάρτης εἰς τὰς διὰ τὴν τοπικὴν διοίκησιν καὶ τὴν πολιτ(ικὴν) φρουρὰν ἀναγκαίας δαπάνας, ἐὰν λάβῃ τὴν βεβαίωσιν ὅτι ἡ θυσία αὕτη δύναται νά συντελέσῃ εἰς μόνιμον συντήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας, καὶ δὲν θέλει ὑποτρέφῃ τὸ πνεῦμα τῆς φατρίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Ὁ Γερουσιαστὴς Κ. Γενοβέλης προσεκλήθη ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἐπιτροπὴν νά παραλάβῃ τὰ τελωνικὰ εἰσοδήματα, ἔλαβε προσέτι καὶ παρ' ἡμῶν ἀπ' εὐθείας 7 χιλ. γρ. διατάσσεται δὲ ἤδη νά σ' ἐγχειρίσῃ ὅσα χρήματα εἶναι ἀκόμῃ εἰς χεῖρας του, καὶ νά δώσῃ λόγον τῆς χρήσεως τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἐπάνοδόν του.

Ἐκτελεσθέντος τοῦ ἔργου σου εἰς Μάνην, θέλεις ἀπέλθῃ εἰς Πύργον καὶ Γαστούνην, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀχαΐας, ἐντεῦθεν δὲ θέλεις ἐπιστρέφῃ κατ' εὐθείαν εἰς Ναύπλιον.

Εἰς τὰς ἄνω εἰρημένους ἐπαρχίας πρέπει νά ἐφορεύσῃς τὰ τῆς ἐσωτ(ερικῆς) διοικήσεως καὶ προπάντων τὴν διαγωγὴν τῶν Ἀστυνόμων, τελωνῶν καὶ ὑγειονόμων, ἥτις ἐν γένει δὲν ἐπαινεῖται, καθ' ὅς πληροφορίας ἐλάβομεν περὶ τούτου.

Ἴδου δὲ πῶς πρέπει νά θεωρήσῃς τὴν ἐσωτερ(ικὴν) τῆς Πελοποννήσου κατάστασιν ὀρμώμενος ἀπὸ γενικὴν τινα ἀρχήν.

Δὲν ἀγνοεῖς τὴν κρίσιμον θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ Ἑλλάς καὶ ἀπολύτως μὲν διὰ τὰς πολιτικὰς περιστάσεις, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τὴν παρ(αίτησιν) τοῦ Πρ(ίγκιπος) Λεοπόλδου.

Ἡ κενοδοξία, ἡ φιλαυτία καὶ ἡ ἰδιοτέλεια τῶν σπουδαρχούντων εἶναι ἤδη εἰς βρασμόν. Οἱ σήμερον ἐν πράγμασι, φοβούμενοι τοὺς ἀντιζήλους τῶν δηλ. τοὺς μὴ ἐν ὑπουργήμασι, τοὺς παριστῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὡς συνομότας, οὗτοι δὲ βλέποντες οὕτως ἑαυτοὺς μεμονωμένους, προσπαθοῦν νά ἐπιστηριχθῶσιν εἰς τοὺς ξένους.

Ἡ πάλῃ αὕτη, ἥτις εἶναι φυσικὴ τρόπον τινά, δὲν ἤμπορεῖ νά κατασταθῇ ἐπιβλαβής, ἂν οἱ ὑπηρετοῦντες τὴν Κυβέρνησιν πολῖται ἐκτελῶσι τὰ χρέη των, ἀφορῶντες εἰς μόνον τὸ γενικὸν συμφέρον. ἀλλ' ἂν τοῦτο δὲν κατορθοῦται ἐξ αἰτίας τοῦ χαρακτηρίζοντος τὴν διαγωγὴν των φατριαστικοῦ πνεύματος ἡ Κυβέρνησις θέλει ἀναγκασθῇ μὲ λύπην τῆς νά διακηρύξῃ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ κόσμου ὅλου, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ ἄλλως νά ἐκπλη-

ρώση τὰ καθήκοντά της εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰ μὴ διὰ ξένης στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Κατὰ τοῦτο ἀξιοῦμεν νὰ ἐξηγηθῇ σαφῶς μὲ τοὺς δημοσίους ὑπουργοὺς, τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς, τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν.

Διὰ νὰ ἀποδειχθῇ πραγματικῶς, ὅτι καὶ ἡ ἐκλογή τῶν ὑπαλλήλων τῆς Κυβερν(ήσεως) ἦτον εὐλογος καὶ τὸ διοικητικόν της σύστημα εἶναι ὀρθόν, ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν τόπον ἡσυχία, ἀσφάλεια καὶ εὐπειθεια. ὅθεν περιμένομεν τὰς περὶ τούτων ἀναφοράς σου, διὰ νὰ σὲ δώσωμεν ἀναλόγως τὰς περαιτέρω ὁδηγίας, καὶ νὰ διατάξωμεν τὰ πρακτέα.

Σὲ δίδομεν τὴν ἄδειαν νὰ συμπαραλάβῃς μετὰ σοῦ ὀλίγους στρατιώτας καὶ δύο Γραμματεῖς, περιστέλλον ὅμως κατὰ τὸ δυνατόν τὸν ἀριθμὸν τῶν πρώτων, διὰ τε τὴν ἀπορίαν τοῦ ταμείου, καὶ διότι εἶναι εὐκολώτερον νὰ συνοδεύεσαι, ὅταν θέλῃς ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τὸν στρατ(ηγόν) Νικ(ήταν) διατελοῦντας.

Θέλεις λαμβάνει εἰς τὸ διάστημα τῆς περιοδείας σου, ἐκτὸς τοῦ Γερουσιαστικοῦ μισθοῦ σου, ἑξακοσίους φοίνικας κατὰ μῆνα δι' ἑκτακτα ἑξοδα.

Ἀξιοῦμεν δὲ νὰ μὴ συγχωρῇς ὥστε οἱ συνακολουθοῦντές σε νὰ ἐπιβαρύνουν τὸν τόπον, ὅπου ὑπάγεις. Ἐπὶ τούτῳ θέλεις τοὺς δίδεις τὸν μισθὸν τοῦ στρατιώτου, συμπεριλαμβανομένων τῆς τε μερίδος καὶ τοῦ σιτηρεσίου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 19 Ἰουνίου 1830

Ὁ Κυβερνήτης

I.A.K.

Ὁ Γρ. τῆς Ἐπικρ.

N. Σπηλ.

Ἀρ. 2

Ἀναφορὰ τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρ. Πελοποννήσου πρὸς τὸν Κυβερνήτη

(ἀρ. 44, 8 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 87)

Ἐξοχώτατε!

Λαβὼν δύο ἡμέρας καιρὸν νὰ παρατηρήσω καὶ νὰ σκεφθῶ καλλίτερα τὰ ἐδῶ διατρέχοντα πράγματα, δέχομαι τὰς εἰς τὴν προχθεσινὴν ἀναφοράν μου παρατηρήσεις ὡς ὀρθάς, μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν στιγμὴν σχεδιασθεῖσαν ἐπάνω εἰς ὅσας ἠδυνήθην ἐκ τοῦ προχείρου νὰ συνάξω πληροφορίας, προσθέτω εὐχαρίστως, ὅτι ἐκ τῶν ὁποίων ἄρχισα νὰ λαμβάνω προκαταρκτικῶν μέτρων πρὸς διόρθωσιν τῶν διατρεχόντων, λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ ἐλπίσω καρπὸν ἀνάλογον· ἡ ἀμερόληπτος καὶ φρόνιμος διεύθυνσις συνοδευομένη μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς εἶναι ἀχώριστα καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖα μέσα εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν διατρεχόντων. ἡ φρόνιμος ἐφαρμογὴ παντὸς μέτρου τείνοντος εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην ἀρχήν, ἥτις φέρει τὴν ἀληθεῖς εὐδαιμονίαν εἰς τοὺς λαούς, ἐν ᾧ εἶναι ἔργον πολλὰ ἐπίμοχθον, ἀπαιτεῖ καὶ ἑξοδὰ τινα, τὰ ὅποια οὔτε ἡ Κυβέρνησις, οὔτε ὁ ἐπιφορτισμένος ἀνθρωπὸς της δύναν-

ται βεβαίως ἀπὸ μακρόθεν νὰ προΐδωσι καὶ νὰ προσδιορίσωσι. ἡ θέσις μου, μὲ τοὺς ὁποίους ἔχω μάλιστα νὰ κάμω ἀνθρώπους μ' ὑποχρεώνει νὰ μὴ φανῶ πολλὰ φειδωλὸς τοιούτων μέσων. τοιαύτη πρόχειρος σκέψις μ' ὑπεχρέωσε νὰ σᾶς ζητήσω διὰ τῆς προλαβούσης ἀναφορᾶς μου τὴν ποσότητα εἴκοσι χιλ(ιά)δ(ων) γροσίων. αὐτὸ τοῦτο παρακαλῶ καὶ αὐθις, ὑποσχόμενος νὰ μεταχειρισθῶ τὴν μεγαλητέραν οἰκονομίαν καὶ νὰ δώσω ἐν καιρῷ τοὺς πλέον πειστικούς λόγους καὶ τὰς ἀποχρώσας ἀποδείξεις περὶ τῆς χρήσεως πάσης χρηματικῆς ποσότητος, ὅπου ἤθελα εὐρεθῇ ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξοδεύσω· ἀλλ' ἐπειδὴ καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας τὰ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας δασμοτελώνεια, δὲν εἶναι δυνατὸν ἔνεκα τῶν περιστάσεων νὰ μοι χορηγήσωσι τοιαύτην ποσότητα, παρακαλεῖται ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης νὰ διατάξῃ τὴν ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Ἐπιτροπὴν νὰ τὰ παραδώσῃ μετρητὰ εἰς τὸν ἐπίτηδες στελλόμενον ἄνθρωπόν μου συντροφευμένον μὲ δύναμιν ἐκτελεστικὴν ἀνάλογον πρὸς ἀσφάλειαν.

Αἱ ἐπὶ τόπου εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Τμήματος τούτου ἀκριβεῖς παρατηρήσεις μου, καὶ αἱ ἀκριβεῖς πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἠδυνήθην νὰ συνάξω ἀπὸ τοὺς πλέον φρονίμους, ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου τούτου, μ' ὑποχρεώνουν νὰ καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅτι ἡ ἀνέκαθεν τῶν μερῶν τούτων μεγαλητέρα δυστυχία ἐστάθη ἡ κατὰ καιρὸν ἀνέγερσις πολλῶν πολεμικῶν πύργων ἀπὸ τοὺς πλέον ἀχρεῖους τυραννίσκους τοῦ τόπου τούτου· ἡ ρίζα τῶνβουνῶν, τὰ ὁποῖα διαχωρίζουσι τὴν Λακεδαιμονίαν ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, κοινῶς λεγομένων Μπαρδούνια, καὶ ὁ εὐρύχωρος κάμπος τοῦ Ἑλούς, ἐμπεριέχουσι περίπου τῶν ἐξήκοντα τοιούτων πύργων· μερικοὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πλέον πλησίον εἰς τὸν Μιστράν κατέχονται ἀπὸ τινες στρατιωτικούς, εἰς τοὺς ὁποίους μάλιστα ἔκαμον καὶ ἱκανὰς ἐπισκευὰς ἔνεκα τῶν παρελθουσῶν περιστάσεων, οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι ἔρημοι. ἀλλ' ὅσάκις τινὲς ἐκ τῶν ἀχρείων Μανιατῶν ἐπιθυμήσωσι ν' ἀρπάξουν τῶν πτωχῶν γεωργῶν τοὺς καρπούς, ἢ νὰ δεῖξωσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς δυνατότερον, πράττοντες καταχρήσεις, μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ἄσυλον τῶν κακουργιῶν τῶν. ἡ κατεδάφισις τῶν πύργων τούτων, κατ' ἐμέ, φαίνεται ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἐν ᾧ μάλιστα δὲν εἶναι καμμιᾶς χρήσεως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἂν θέλήσῃ νὰ τοὺς φυλάξῃ ὑποχρεοῦται εἰς ἔξοδα ὄχι ὀλίγα, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἔχῃ τρεῖς στρατιώτας εἰς τὸν καθένα, τοῦλάχιστον, ὡς φύλακας· ἡ ρῆξις τῶν κτιρίων τούτων δὲν πιστεύω νὰ ἀπαιτῇ μεγάλα ἔξοδα, ἐπειδὴ σήμερον μάλιστα ὅπου εὐρίσκεται ἐνταῦθα ἔνεκα τῶν περιστάσεων ἱκανὴ ἐκτελεστικὴ δύναμις, μόνον τινες τεχνίται διὰ νὰ κάμωσι τὰς ὑπονόμους, καὶ ἡ ἀναγκαῖα πυρίτις χρειάζονται. ἡ πρᾶξις αὕτη, ἐν ᾧ κατατρομάζει καὶ ἀπελπίζει τοὺς ἀχρεῖους, ἐμψυχώνει μεγάλως τοὺς φιλησύχους καὶ ἀπαλάττει τὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τὰ συνεχῆ ἔξοδα, ὅπου φυσικὰ θέλει

είναι υποχρεωμένη να κάμει προς αντίκρουσιν των κακούργων ἐμφωλευόντων κατὰ τὴν ἀνάγκην εἰς τὰ ἄσυλα ταῦτα. ἡ πρᾶξις τοῦ Μπόγγρη τῇ εἶναι πρόσφατον παράδειγμα· ἐκεῖνο ὅπου χρεωστῶ να προσθέσω εἶναι ὅτι δὲν πρέπει ἡ Κυβέρνησις να ὑπονοήσῃ κἀνὲν ἀπευκταῖον ἀποτέλεσμα, ὡς ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ μέτρου τούτου, ἀρκεῖ μόνον να ὑποσχεθῇ τὴν δικαίαν καὶ νόμιμον ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς πολίτας ἐκείνους, ὅπου εἰς τινὰς τῶν πύργων τούτων ἔκαμον ἐπισκευάς, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ δίκαιον, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀνάγκη φαίνεται τοὺς ὑπεχρέωσεν εἰς τὰς παρελθούσας κρίσιμους περιστάσεις τῆς Πατρίδος να κατοικῶσιν εἰς ὄχυρά μέρη. ἂν αἱ παρατηρήσεις μου αὗται φανῶσιν ὀρθαί, ἅς ἐκδοθῶσιν αἱ περὶ τούτων ἀναγκαῖαι διαταγαί, καὶ ἅς σταλῶσι συγχρόνως διὰ θαλάσσης καὶ 1000 οκ(ά)δ(ε)ς πυρίτιδος ἀπὸ τὴν εὐρισκομένην εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ναυπλίου ἄχρηστον διὰ πόλεμον.

Περὶ τῶν διατρεχόντων εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν να δώσω εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰς πληροφορίας ὅπου ἀπαιτῶνται ἀπὸ τὰ χρεῖ μου, ἐπειδὴ καὶ εἰσέτι δὲν ἔλαβον αὐτὰς ἀπὸ τὰ διάφορα Διοικητήρια καὶ τὰς ἀστυνομίας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐξέδωκα ἐγκυκλίους διαταγὰς μου, μόλις ἐξηλθον τοῦ Ναυπλίου· στοχάζομαι ὁμως ὅτι ἡ προσωρινὴ παρουσία μου εἰς τὰ σημαντικώτερα μέρη εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ να ἐξομαλύνῃ πᾶσαν διατρέχουσαν ἀνωμαλίαν, καὶ να εὐκολύνῃ τὰς ὑπαλλήλους τῆς Κυβερνήσεως ἀρχὰς εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν χρεῶν τῶν ἐκτέλεσιν.

Περὶ τῆς καταπαύσεως τῆς ληστείας εἰς τοὺς δημοσίους δρόμους ἐσκέφθην ἀρκετά, καὶ ὠμίλησα τὰ χρειώδη πρὸς τὸν Στρ(ατηγὸν) Νικήταν. ἀλλὰ θεωρῶ δύσκολον να κατορθωθῇ κατὰ τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἡ παῦσις τῆς ὀλεθρίου ταύτης Νόσου πρότου δώσω τέλος εἰς τὰ ἐδῶ διατρέχοντα, καὶ ν' ἀρχήσω τὴν εἰς τὴν λοιπὴν Πελοπόννησον περιοδίαν μου· ἐπειδὴ καὶ ὁ Στρ(ατηγὸς) Νικήτας ὑποχρεωμένος να συνδράμῃ τὰς ἐδῶ ἐργασίας μου, δὲν ἐμπορεῖ να τρέξῃ ὁ ἴδιος εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας, Κορίνθου καὶ Ἀργολίδος ὅπου συνεχῶς πράττονται τοιαῦτα κακουργήματα, διότι εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου οἱ δρόμοι εἶναι κατὰ πάντα ἀσφαλεῖς καὶ ἡσυχοί.

Χθὲς ἔπεμψα ἀνθρώπους μου φρονίμους εἰς τὴν Μάνην μὲ προσκλητικὰ ἐπίσημα ἐγγραφά μου πρὸς τοὺς προκρίτους καὶ Καπεταναίους διὰ να συνέλθωσιν ἄνευ τινος ἀναβολῆς εἰς τὸ Μαραθονῆσι, να μὲ συνδράμωσιν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας τοῦ τόπου τῶν, καὶ να συμβουλευθῶ μὲ τὰς γνώσεις τῶν, ὁποῖαν εἶναι δυνατόν να ἐπιφέρῃ θεραπείαν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἡ Κυβέρνησις· ἔπεμψα καὶ ἕτερον φρόνιμον καὶ ἐπιτήδειον ἄνθρωπόν μου εἰς τὴν Μονεμβασίαν διὰ να λάβῃ πληροφορίας περὶ τῆς διαδοθείσης φήμης ὅτι ἀπεστάλησαν ἐξ Ὑδρας πολεμοφόδια εἰς τὴν Μάνην.

Δὲν ἔχω τι ἄλλο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ προσθέσω, ἀλλ' ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ πλεόν βαθύτατον σέβας.

Ἐν Μιστρᾷ τῇ 8 Ἰουλίου 1830

τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος

εὐπειθέστατος καὶ προθυμότατος δοῦλος

ὁ κατὰ τὴν Πελ. Ἔκτ. Ἐπίτροπος

Α. Μεταξᾶς

Ἀρ. 3

Ἀναφορὰ τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρ. Πελοποννήσου πρὸς τὸν Κυβερνήτην

(ἀρ. 125, 27 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ. Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220)

ἐξοχώτατε !

Ἀπὸ τὴν ἐσώκλειστον ἀναφορὰν τοῦ Κυρίου Ἀναστασίου Χηνοπούλου ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου μου κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Μονεμβασίας, πληροφορεῖται καταλεπτῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ὅσα οὗτος, ἐκπληρώσας κατ' ἀκρίβειαν τὰ χρέη τῆς ἀποστολῆς του, ἠδυνήθη νὰ ἐξιχνιάσῃ περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐκεῖ ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως, περὶ τῆς τῶν σημαντικότερων πολιτῶν ὡς πρὸς τὰ καθεστῶτα, περὶ τῶν καταχρήσεων, τὰς ὁποίας ἔκαμαν οἱ κατ' ἐκείνην τὴν ἐπαρχίαν εἰσβαλόντες Μανιᾶται, καὶ τελευταῖον περὶ τοῦ ἂν ἐπέμψθησαν πολεμοφόδια ἐξ Ὑδρας εἰς Μάνην. Ὡστε εἰς ἐμὲ δὲν μένει ἄλλο νὰ προσθέσω, εἰ μὴ τὸ νὰ καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις μου, ἐπειδὴ καὶ θεωρῶ αὐτὰς ὡς μόνας ὅπου δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς εἰσάξεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας εἰς τὴν παρημελημένην ἄρχι τοῦδε ἔνεκα τῶν περιστάσεων σημαντικὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν.

Α'. Νὰ σηκωθῇ ὁ νῦν τοποτηρητῆς τῆς ἐπαρχίας Μονεμβασίας Γ. Οἰκονόμου· διότι οὗτος ἐκτὸς ὅτι ὡς θέλει πληροφορηθῇ ἡ Ὑ.Ε. ἀπὸ τὴν περιγραφὴν, τὴν ὁποίαν κάμνει περὶ αὐτοῦ ὁ Κ. Χηνόπουλος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἃς ἠδυνήθη νὰ λάβω ἐγὼ ἐνταῦθα ἀπὸ διαφόρους ἀξιοπίστους καὶ ἀμερολήπτους πληροφορίας, εἶναι ἄνθρωπος ἀνάξιος, ἔχων φερσίματα καὶ τρόπους ὅλως διόλου ἀσυμβιβάστους μὲ διοικητικὸν χαρακτήρα, ὥστε ὅπου δὲν συμφέρει κατ' οὐδένα λόγον νὰ μένῃ ἐπὶ πλεόν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τῶρα θέσιν, ἐν ᾧ μάλιστα ἡ Κυβέρνησις, ὅταν θέλῃ, ἐμπορεῖ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ εἰς ἄλλην.

Β'. Νὰ διορισθῇ ἀντὶ τοῦ Γ. Οἰκονόμου ὁ κ. Ἰωάννης Δόβας (ὄχι ὅμως ὡς τοποτηρητῆς, διότι ἴσως δὲν θέλῃ τὸ δεχθῇ, ἀλλ' ὡς Προσωρινὸς Διοικητής), ἀνὴρ συνέτος, πιστὸς καὶ ἄξιος νὰ ἐκπληρώσῃ καθ' ὅλην τὴν ἀκρίβειαν τὸ χρέος τοῦτο, θέλει δὲ συναγροικεῖται πάντοτε μετὰ τοῦ Διοικητοῦ Λακεδαιμόνος καὶ Μονεμβασίας Κ. Ν. Μπούκουρα, μ' ὅλον ὅτι διὰ τὴν

τριακοντάωρον σχεδὸν ἀπόστασιν τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐπαρχίαν, καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς ἐπαρχίας Μονεμβασίας θεωρῶ ὡς ἀπολύτως ἀναγκαῖον τὸ νὰ διορισθῇ χωριστὸς ὁ Διοικητὴς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην.

Γ'. Ὁ νῦν φρουράρχος τοῦ φρουρίου Μονεμβασίας, ὡς ἄνθρωπος κακοήθης νὰ ἐξωσθῇ καὶ νὰ διορισθῇ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀνὴρ ἄξιος νὰ φρουρῇ ἓν τόσον σημαντικὸν φρούριον, καὶ νὰ ἐκπληροῖ τὰ χρέη του μὲ τελείαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ καθεστῶτα.

Δ' Νὰ ἐξωσθῇ καὶ ὁ δασμοτελώνης ὡς ὅμοιος τοῦ φρουράρχου, νὰ λάβῃ δὲ τὰ χρέη του ὁ Κύριος Στεκούλης, ὅστις ἐκτὸς ὅτι εἶναι νέος ἄξιος, τίμιος καὶ πιστός, δὲν ἔχει καὶ ἀνάγκην γραμματέως, ὡς ἔχων ἀρκετὴν γνώσιν καὶ πείραν τῆς γλώσσης του.

Διὰ τὰς καταχρήσεις τὰς ὁποίας ἔκαμαν οἱ Μανιάται εἰς τὴν ἐκεῖ εἰσβολὴν των, ὁ Διοικητὴς Λακεδαιμόνος καὶ Μονεμβασίας διώρισε, κατὰ πρόσκλησίν μου, ἐπιτροπὴν, ἥτις θέλει ἀπέλθῃ νὰ κάμῃ τὰς ἐξετάσεις τῆς ἐπιτοπίως, καὶ θέλει δώσῃ ἐπομένως περὶ πάντων τὰς ἀποχρώσας πληροφορίας, ὥστε ἐξ αὐτῶν ὀδηγούμενη ἡ Κυβέρνησις νὰ δυνηθῇ ἓν καιρῷ ν' ἀπαντήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις ὁποῦ θέλουν κάμει οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν προσόδων δι' ὅσας ὑπέφερον ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῶν Μανιατῶν ζημίας.

Περὶ δὲ τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ζητεῖ ἡ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ, ἂν τῷ ὄντι ἐστάλῃσαν ἢ ἔμελον νὰ σταλῶσι πολεμοφόδια ἐξ Ὑδρας εἰς τὴν Μάνην, καὶ ἀφ' ὅσα ἐκθέτει περὶ τοῦ ἀντικειμένου ὁ Κύριος Χηνόπουλος εἰς τὴν ρηθεῖσαν πρὸς ἐμὲ ἀναφορὰν του, καὶ ἀφ' ὅσας ἠδυνήθην νὰ κάμω ἐνταῦθα ἐρεῦνας, ἐξάγεται, ὅτι ἡ φήμη τοιαύτης ἀποστολῆς εἶναι ἀνύπαρκτος, καὶ μόνον λόγοι ἀπλοῖ τοῦ πλοιάρχου Ἰωάννου Ἀρμυράντη.

Ἐν Μαραθωννησίῳ τὴν 27 Ἰουλίου 1830

Α. Μεταξᾶς

Ἀρ. 4

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ πρὸς τὸν Ἰω. Καποδίστρια

(22 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272)

Ἐξοχώτατε !

Ἐλαβον τὰς τελευταίας διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ ἰδιαίτεραν ἐπιστολὴν τῆς· οἱ Προκριτοκαπεταναῖοι Μανιάται ἐδρίσκονται ἐνταῦθα ὅλοι συναγμένοι κατὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς πρόσκλησίν μου, καὶ καταγίνομαι μετ' αὐτῶν πῶς νὰ διευθετήσω τὰ τοῦ τόπου των.

Ἐκ τοῦ πλησίον θεωρῶν τὰ πράγματα καλλιότερον βλέπω πόσον εἶναι δύσκολον νὰ οἰκονομήσῃ τις ἄγριον λαὸν γεμάτων πάθῃ, συνηθισμένον νὰ ἐκδικῇται μὲ τὰ ὅπλα του καὶ κατὰ τὴν ὁρεξίν του, καὶ τὸ χεῖριστον πάντων ὁποῦ οἱ πονηροὶ ραδιοῦργοι καὶ εὐκολύνονται νὰ τὸν κινοῦν ὅπως θέλουν,

μ' ὅλα ταῦτα κολακεύομαι διὰ τῶν εὐχῶν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος νὰ κάμω κάποιαν διόρθωσιν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομηχάλης, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννη Κατζῆ λεγομένου ἤκουσαν τὴν φωνὴν μου προθύμως τοῦ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ πάντῃ ἀνοικονόμητοι καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐξοδὰ των, ὑποχρεοῦμαι νὰ τοὺς χορηγήσω διακόσια ἢ τοῦλάχιστον ἑκατὸν πενήκοντα δίστηλα, καὶ αὖριον συνοδευμένοι μὲ φρουρὰν ἱππέων ἀναχωροῦν. Τοῦτο θέλει εὐκολύνει μεγάλως τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ Κατζῆ ἔλαβον μέτρα διὰ νὰ τὸν πέμψω καλὰ συνοδευμένον, ἂν δὲν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ θεληματικῶς. Ὁ Κύριος Γενοβέλης ἐπιστρέφει εἰς τὸ Ναύπλιον ὅχι τόσον εὐχαριστημένος. Εὐχομαι νὰ δώσω τέλος ἐν τάχει καὶ καλὸν εἰς τὰ ἐδῶ πράγματα, διὰ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν περιοδίαν μου.

Εὐχαριστῶ μεγάλως τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα διὰ τὰς ὁποίας εὐαρεστεῖται νὰ μοὶ κοινοποιῇ κάθε τόσον ἐξωτερικὰς χαροποιὰς εἰδήσεις.

Δὲν ἔχω ἄλλο τι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ προσθέσω, ἀλλ' ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ ἀνῆκον βαθύτατον σέβας.

Ἐν Μαραθονησίῳ

22 Ἰουλίου 1830.

Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος

Εὐπειθέστατος καὶ ἐλάχιστος δοῦλος

Α. Μεταξᾶς

Ἀρ. 5

Σχέδιο τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρ. Πελοποννήσου γιὰ τὴ διοικητικὴ μεταρρύθμιση τῆς Μάνης

(24 Ἰουλίου 1830, ἀντ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220)

Ἀριθ. 114

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος.

Πρὸς ἅπαντας τοὺς Προκριτοκαπεταναίους τῆς Σπάρτης, συνελθόντας ἐνταῦθα κατὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐπισήμους προσκλήσεις μου.

Ἐδέχθην εὐχαρίστως τὴν σημερινὴν πρὸς ἐμὲ ἀναφορὰν σας, καὶ ἰδοὺ σπεύδω, κατὰ χρέος, νὰ σᾶς διευθύνω τὴν ἀνήκουσαν ἀπάντησιν· εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβον μαζὴ σας ἀλληλοδιαδόχως ἰδιαίτερας συνεντεύξεις μοὶ φαίνεται ὅτι σᾶς ἐξήγησα ἀρκετὰ τὴν μεγάλην τῆς Κυβερνήσεως ἀγανάκτησιν διὰ τὰ εἰς τὴν πατρίδας σας διατρέξαντα κακά, καὶ τὴν ἐκ τούτων πηγάζουσαν βλάβην εἰς τὰ ἰδιαίτερα καὶ τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Σᾶς παρέστησα ἐπίσης τὴν μεγίστην ἐπιθυμίαν τῆς Α.Ε. τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Κυβερνήτου τοῦ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν τόπον σας ἡ εὐταξία καὶ ἡ ἀσφάλεια, καὶ τέλος πάντων τὴν εὐνοϊκὴν του πατρικὴν διάθεσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος σας καὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν ἰδιαίτερως, ἂν μ' ὅλα τὰ μέσα ὁποῦ ἤθελεν εἶναι

εἰς τὸ χέρι σας μὲ συνδράμετε νὰ ἐκτελέσω τοὺς προκειμένους τούτους ὑπὲρ ὑμῶν εὐεργετικὸς σκοποὺς τῆς Α.Ε.

Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ρηθεῖσαν ἀναφορὰν σας ἐκφράζεσθε, μὲ πείθει ὅτι ἀκούσατε τοὺς λόγους μου εὐχαρίστως καὶ ἡσθάνθητε ἐγκαρδίως τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν τόπον σας ἡ εὐταξία καὶ ἡ ἀσφάλεια καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν, ἡ δ' ἄμετρος πρὸς ἐμὲ ἐμπιστοσύνη σας, οὔς βεβαιῶ, Κύριοι, ὅτι μὲ ὑποχρεοῖ νὰ φανῶ, ὅσον εἶναι δυνατόν, προσεκτικώτερος εἰς τὴν προκειμένην τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος σας μεταρρύθμισιν, ὥστε διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ δειχθῶ ἄξιος τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐλπίδων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἰδικῶν σας.

Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἀφ' ὅσας ἡδυνήθην νὰ συνάξω πληροφορίας ἀπὸ ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀλληλοδιαδόχως ἀπεσταλμένους μου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πατρίδος σας, θεωρῶ μὲ πατριωτικὴν συναίσθησιν τὴν μεγίστην ἐπιθυμίαν εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς τάξεις τῶν συμπολιτῶν σας τοῦ νὰ ἡσυχάσωσι τὰ παλαιὰ πάθη των, παραιτουμένων ἀπὸ τὴν ὀλέθριον ἐκείνην νόσον τῆς μερικῆς ἐκδικήσεως διὰ τῶν ὅπλων, ἥτις ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι ἄλλο εἰ μὴ ὀλεθρὸς καὶ ἀτιμία, καὶ ν' ἀφιερῶσιν τὸν ἑαυτὸν των καὶ τὰς διαφοράς των εἰς τὴν νόμιμον ὑπεράσπισιν τῶν καθεστωσῶν ἀρχῶν. Τούτου ἕνεκα λοιπὸν κολακεύομαι, ὅτι ὁ ἀμοιβαῖος τῆς πατρικῆς μας Κυβερνήσεως σκοπὸς καὶ ὁ ἰδικὸς σας λαμβάνει αἴσιον τέλος, κατὰ τὰς ἀμοιβαίας εὐχάς.

Τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον νομίζω εὐαρμοστώτερον διὰ τὴν καλητέραν τῶν ἐσωτερικῶν σας πραγμάτων μεταρρύθμισιν, καὶ ὅπου καταγίνομαι νὰ ἐκθέσω καὶ νὰ καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν τῆς Α.Ε. εἶναι ἐν συνόψει τὸ ἀκόλουθον.

Ἐκάστη ἐπαρχία θέλει δώσει ἓνα ἐπαρχιακὸν Δημογέροντα, ἐκλεγόμενον μεταξὺ τῶν καλητέρων καὶ φρονιμοτέρων. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Δημογέροντες θέλουν σχηματίσει δύο Δημογεροντίας δηλ. τὴν μὲν τῆς Ἀνατολικῆς Σπάρτης καὶ τὴν ἄλλην τῆς Δυτικῆς, ἐν Διοικητήριον εἰς ὅλην τὴν Σπάρτην μὲ τὰς ἀναγκαίας Ἀστυνομίας καὶ ὑγειονομολιμεναρχεῖα. ἐν Δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ ἓνα Πρόεδρον καὶ τέσσαρας συνδικαστάς, οἱ συνδικασταὶ θέλουν εἶναι ἐντόπιοι. Τόσον τὸ Διοικητήριον καθὼς καὶ τὸ Δικαστήριον θέλουν ἔχει κέντρον ὅποιον μέρος ἤθελον στοχασθῇ καταλληλότερον ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ὑπηρεσιῶν των· ἐκτελεστικὴ δύναμις ἑκατὸν πεντήκοντα στρατιωτῶν ἐντοπίων λαμβανομένων ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας ἀναλόγως· ἐπὶ κεφαλῇ τῆς δυνάμεως ταύτης θέλουν εἶναι ἕξ ἀξιωματικοὶ πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, οἵτινες θέλουν λαμβάνονται ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας τῆς Σπάρτης μεταξὺ τῶν φρονιμοτέρων καὶ ἀξιοτέρων. Ἡ ἐκτελεστικὴ αὕτη δύναμις ὅμως θέλει διευθύνεται ἀπὸ ἓνα ἀνώτερον ἀξιωματικόν, λαμβανόμενον κατὰ μῆνα μεταξὺ τῶν ὀπλαρχηγῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σπάρτης· καὶ κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. ψήφισμα τῆς Κυβερνήσεως περὶ συστάσεως

ἐθνικοῦ ταξιαρχικοῦ σώματος καὶ τοπικοῦ στρατιωτικοῦ συστήματος, θέλουν ληφθῇ ὀνόματα ἀναλόγου ἀριθμοῦ ἐκ τῶν ὅσοι ὑπηρετήσαν στρατιωτικῶς τὴν Πατρίδα διὰ νὰ καταταχθῶσιν εἰς αὐτά, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, σύμφωνον μὲ τὰς γενικὰς ἀρχάς, φέρον ὅμως τινὰς τροπολογίας, χάριν τῶν ἰδιαίτερων σας περιστάσεων, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλει ἀπαντήσῃ τὴν γενικὴν εὐχαρίστησίν σας· ὥστε δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ μοὶ χορηγήσετε γενικὸν κατάλογον ὀνομάτων ἀξίων νὰ δεχθῶσι πολιτικά καὶ στρατιωτικά ὑπουργήματα, διὰ νὰ ἐκλέξω ἐξ αὐτῶν τὸν ἀνάλογον ἀριθμόν, κατὰ τὸ σχέδιον. ἕκαστος ὅμως ἐξ ὑμῶν ἐμπορεῖ νὰ μοὶ δώσῃ, ἂν θέλῃ, καὶ ἰδιαίτερους καταλόγους, τοὺς ὁποίους θέλω ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν.

Σὰς ἀποδίδω τὰς ὀφειλομένας εὐχαριστίας διὰ τὴν ὁποίαν δεικνύετε ἀφοσίωσιν καὶ εὐπείθειαν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεώς μας καὶ σὰς συνοδεύω μὲ τὰς εὐχὰς τῆς εἰς τὴν εἰς τὰς οἰκίας σας αἰσίον ἐπιστροφῇ σας.

Ἐν Μαρθωννησίῳ τὴν 24 Ἰουλίου 1830

Α. Μεταξᾶς

Ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ τὴν 28 Ἰουλίου 1830 ἐν Μαρ.

Α. Μεταξᾶς.

Ἀρ. 6

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ πρὸς τὸν Ἰω. Καποδίστρια

(28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272)

ἐξοχώτατε !

Ἀπὸ τὰς σημερινὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναφοράς μου καὶ ἀπὸ τὰ ἐπισυναπτόμενα διάφορα ἔγγραφα παρατηρεῖ ἡ Ὑμετέρα ἐξοχότης τὸ ὅποιον ἔλαβον αἰσίον τέλος τὰ τῆς Μάνης πράγματα, καὶ τὸ σχέδιον ἐσωτερικῆς μεταρρυθμίσεως διὰ τοῦ ὁποίου μόνον ἐλπίζεται ἡ ἐξακολούθησις καὶ στερέωσις τῆς εὐταξίας εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἄλλως μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἔχει τὰ ἴδια φαινόμενα. Διὰ τοῦτο λαμβάνω τὴν τόλμην καὶ διὰ τῆς ἰδιαίτερας ταπεινῆς μου ταύτης ἐπιστολῆς νὰ παρακαλέσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ μὴ διστάσῃ νὰ τὸ ἐγκρίνῃ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἑκτασιν, ἐπειδὴ καὶ δι' ὅσας ἔλαβον γνώσεις καὶ δι' ὅσας κατέβαλον σκέψεις εἶναι τὸ εὐαρμωστότερον καὶ τὸ πλεον οἰκονομικόν. Τὸ προσωπικὸν κατὰ τοὺς ἐπισυναπτομένους πίνακας εἰς τὸ σχέδιον εἶναι ἀπὸ τοὺς καλητέρους καὶ εὐφρονοῦντας πολίτας, τοῦλάχιστον δι' ὅσα ἡδυνήθην νὰ πληροφορηθῶ, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ δὲν τοὺς γνωρίζω. Περὶ δὲ τοῦ Κορνηλίου Διοικητοῦ λέγω, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος δύναται ν' ἀναδεχθῇ τὸ βάρος τοῦτο ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπειδὴ ὁ μόνος ὁποῦ γνωρίζει κάλλιστα καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τοῦ τόπου τούτου, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη ὁποῦ ἡ Κυβέρνησις νὰ τὸν καλομεταχειρισθῇ ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος φαίνεται, ὅτι ἔχει πολλὴν φιλοτιμίαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης καὶ ὁ ἀνεψιός του Κατσάκος ἤλθον εἰς τὸ Ναύπλιον· ὥστε δὲν μένει παρὰ ὁ τρελλὸς Ἰωάννης, ὅστις χωρὶς τούτους δὲν σημαίνει ἐδῶ τίποτε, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει κᾶμμίαν ὑπόληψιν, μ' ὅλον ὅτι ἔλαβον καὶ περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα μέτρα, ὥστε ἐλπίζω σήμερον αὔριον νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὸ χέρι, καὶ νὰ σᾶς τὸν πέμψῃ εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ τότε ὁ τόπος οὗτος παντάπασι νὰ ἡσυχάζει. Ὁ Τσανετάκης εἶναι εἰς τῶν σημαντικωτέρων, ἐσίετο ἀπὸ τὸν Μαυρομιχάλην· ἦτον σύμφωνος φαίνεται μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἐνταῦθα ἐρχομοῦ μου, ὅτε ἔδειξεν ὅλην τὴν πρὸς τὰ καθεστῶτα ἀφοσίωσίν του, καὶ ἐγὼ τὸν ἐμετεχειρίσθην πρεπόντως χωρὶς νὰ τὸν πιστεύσω εἰς τίποτε· τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς σημαντικότερον καὶ εὐκαταστότερον, ἂν τὸν συμπαραλάβῃ ἡ Κυβέρνησις δὲν μοὶ ἐφαίνετο κακόν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ δυστυχίαν δὲν εἶναι κᾶνέννας ἄλλος ὅπου νὰ ἔχῃ οὔτε γνῶσιν οὔτε κατάστασιν· ὅπως καὶ ἂν ἀποφασίσῃ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴν εἶναι καὶ αὐτὸς ἐδῶ μέσα, διότι βλάπτει. στοχάζομαι καλὸν νὰ προσκληθῇ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ ὅταν ἔλθῃ σκέπτεται τί μέλλει νὰ κάμῃ περὶ αὐτοῦ.

Τὰ διπλώματα τῶν διαφόρων ὑπαλλήλων καὶ τῶν στρατιωτικῶν, κατὰ τοὺς πίνακας, εἶναι ἀνάγκη νὰ σταλῶσιν εἰς τὸν Διοικητὴν διὰ νὰ τὰ διανίμῃ, ὁμιλῶν καὶ ἐκ μέρους τοῦ τὰ εἰκότα πρὸς ἓνα ἕκαστον.

Ἐγὼ σήμερον ἀναχωρῶ διὰ τὸν Μισθρᾶν διὰ νὰ κάμω νὰ ἐνεργηθῇ τὸ περὶ κατεδαφίσεως πολεμικῶν πύργων ληφθὲν μέτρον, καὶ ἀπ' ἐκεῖ περὶ εἰς Καλαμάταν.

Περὶ Μονεμβασίας ἀναφέρομαι ἐκτεταμένως, καὶ εἶναι καλὸν ὅπου ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐγκρίνῃ τὰ προβλήματα μου, ἐπειδὴ καὶ εἶναι δίκαιον νὰ μὴ παραμελῇται περισσότερον ἢ σημαντικὴ αὕτη ἐπαρχία.

Μένω μὲ τὸ ἀνῆκον βαθὺ σέβας

ἐν Μαραθωννησίῳ

τῇ 28 Ἰουλίου 1830

τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος

εὐπειθέστατος καὶ προθυμότατος δοῦλος

Α. Μεταξᾶς

Ἀριθ. 7

Ἐπιστολὴ τοῦ Π. Μαυρομιχάλη πρὸς τὸν γιό του Ἀναστάση

(28 Ἰουλίου 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220)

καὶ αὐθὺς Σᾶς εὐχομαι.

ἀπὸ τὰ ἔσθθεν πληροφορεῖσθε τὰς ἐπὶ πόνου ἐκτεταμένους πατρικάς μοι ὁδηγίας, κοπιᾶζοντας καὶ ιδιόχειρός μου νὰ Σᾶς ἐκθέσω ὅσας ἐδυνήθημεν συμβουλὰς. καὶ ἐπαναλαμβάνω, φίλτατοι, ὅπου ἐὰν σταθῇτε ἄγρυπνοι καὶ προσεκτικοὶ μ' ὅλην τὴν φρόνησιν καὶ πολιτικὴν εἰς τὰς συνεντεύξεις τοῦ Μεταξᾶ περὶ τὰ Δικαιώματα, περὶ καὶ τὰ ἐδικὰ μας, ἀφ' οὗ

σταθῆτε ἄξιοι μὰ ἄξιοι μὲ τέχνη τῆς διπλωματικῆς, καὶ νὰ μὴν σᾶς γελάσῃ ἀλλὰ ἡ Δικαιοσύνη νὰ ἐκτελε<σ>θῇ μὲ τρόπον ἐπιτήδειον καὶ Δίκαιον, ἐλπίζω νὰ ὀφελήσετε καὶ ἡμᾶς ἐδῶ, διὰ τοὺς σκοποὺς καὶ ἐνεργείας τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ διὰ τὴν κρίσιν τοῦ Γεωργάκη, καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴν γελασθῆτε, διὰ νὰ κουβαλήσῃ ἐνταῦθα καὶ τὸν Β.Π. ἂν προτείνει ὁ φιακαδόρος ἓνα τοιοῦτον, ἔχετε ἀποχρῶντας ἰσχυροὺς λόγους, ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὁ κοινὸς καὶ μερικός μας πατήρ, ἐξ' ἀρχῆς, τὰ δύο μας παιδιά, ὁ Γεωργάκης καὶ ὁ Δημητράκης, ἰδοὺ τώρα ἐπῆγε ὁ Αὐτάδελφός μας καὶ τὸ ἄλλο μας παιδί, ὅταν εἶναι καὶ ἐγὼ νὰ ὑπάγω Κόντε Μεταξά μου, ἀποβλέπονται τ' ἀπερασμένα καλὰ τῆς Μονεμβασίας, καὶ Αἰγίνης, ὅταν εἶναι ἔτσι ἡμεῖς πηγαίνομεν καὶ ἡσυχάζομεν εἰς τὰς οἰκίας μας ἀδιάφοροι καὶ ὡς ἄπλοι πολῖται, καὶ ὁ Πετροπουλάκης μὲ τοὺς φελοურიάνους, ἃς δώσουν τὴν εὐταξίαν τῆς Σπάρτης· ἀλλέως καὶ περὶ τούτου δὲν εἶπει διὰ νὰ ἔλθῃ ἐπάνω ὁ θεῖος Σου Β. κάποια καλὰ ἴσως διορθώσετε, καὶ ἀρχήσετε ἐπὶ πόνου καὶ δραστηρίως, μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ φρόνησιν εἰς τὸν ὀργανισμόν τῆς Σπάρτης καὶ οἰκογένειας μας, μ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις, τὰς ἀναγκαιοτέρας καὶ ὀφελίμους, λαμβάνοντας ὕλην καὶ τὸ αὐθι τῶν ὁδηγιῶν μου ἐκτελῶντας ὅσα συμφερότερα δυναθῇτε.

Ἴδου καὶ ἡ ἐδική Σας περίστασις, Ἀναστάση, ἐξάδελφε Κὺρ Δημητράκη, καὶ ἀνηψιᾷ Κ(α)π. Γιαννάκη, καὶ λοιποὶ ὅσοι πιστοί, διὰ νὰ φανῇτε ἄξιοι τοῦ Σπαρτιατικοῦ ὀνόματος, βοηθῶντας τὴν πατρίδα τὴν οἰκογένειαν μας καὶ τὸν Βασιλέα Σας, καὶ πρῶτα ὁ θεός, ἰδοὺ καιρὸς ν' ἀποδειχθῇτε, διὰ τὴν ἀθάνατον δόξαν Σας μένοντας ἐπαινετοί, παρ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀκόμι καὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν μου φανῇτε γενναῖοι, ἀφῇτε τὰς μελαχολίας, καὶ ἀπ' ὅσα λοιπὰ ἰδιαίτερα καταγίνεσθε, μνημηθῇτε ἐμένα εἰς τὴν αὐτὴν ὀλιγοήμερον περίστασιν καὶ ἀγώνα, ἀφ' οὗ ἐνθυμηθῇτε ἐμένα πολλὰ χειρότερα βάσσана σαράντα χρόνια καὶ ἔως ἐδῶ σιωπῶ, μὲ τὸ νὰ ἐπεριτολόγησα.

τὴν προχθὲς ὅμως μέσον Μηστρὸς ἔγραφον τοῦ θεοῦ σου Κωνσταντίνου καὶ κάποιος ἄλλος ὀφελίμους παρατηρήσεις διὰ τὸ Κοινὸν τῆς Σπάρτης, καὶ ἂν τὸ λάβητε βλέπετε, ἐκθέττοντάς Σας καὶ εἰς τὸ παρόν μου, διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν τῆς Σπάρτης, τὸ νὰ συστηθοῦν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας εἰρηνοδίκα, ἀπὸ τοὺς ἀξιοτέρους καὶ εὐσηνηδῆτους τῆς πατρίδος μας, καὶ ἐν πρωτόκλητον Δικαστήριον ἐκλελεγμένον ἀπὸ τοὺς ἀξιοτέρους, μὲ τοὺς παρέδρους καὶ Γραμματέα, καὶ νὰ ἀγωνίζεται ἐξ μηνῶν ὅλον τὸ καλοκαίριον, εἰς τὴν Τζύμβοβα, μὲ τὸ νὰ εἶναι Κέντρο, καὶ ὑγιυνότατον τὸ ἄερι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐξ, εἰς Μαραθωνήσι καὶ Κυτριάις. ὅθεν ἤθελον καὶ προτείνω καὶ τὰ ὀνόματα ὄλων αὐτῶν, πλὴν ἐσεῖς τὰ γνωρίζεται καλιώτερα, διότι ἐγὼ λείπω δέκα χρόνια, διὰ τὸ γένος ἀγωνιζόμενος καὶ

ἀνταμοιβόντάς μας ὡς ἀπεδείχθη, λοιπὸν ἀνηψιὲ Γιαννάκη καὶ ἀδελφὲ Δημήτρῃ σκεφθῆτε ὀρθῶς καὶ νὰ συμβουλευέσете τὸν Κ(α)π(ετὰν) Γιάννη διὰ νὰ μὴν φαλάρεται καὶ γελασθῆτε αὐτοῦ, βλάψετε καὶ ἡμᾶς ἐδῶ, καθὼς καὶ τὸ Γενικόν.

τί ἄλλα νὰ σᾶς εἶπω, ἐβαρέθηκα γράφωντας, καὶ ἐσεῖς θέλει βαρεθῆτε διαβάζοντας, καὶ ἄμποτε νὰ μᾶς χαροποιήσετε, τὰ Δίκαια καὶ ἄξια πρακτικά Σας, καὶ θεόθεν τὴν καλὴν μας ἀντάμωσιν.

28 Ἰουλίου 1830 Ναύπλιον.

Ὁ πατὴρ Σας
Π. Μαυρομηχάλης

[Στὴν τέταρτη σελίδα ιδιόγραφο τοῦ Πετρόμπεη :]

μὲ πρότον ἀσφαλὸς νὰ σηστήσετε τὸν παρὸν Ἑλίνα ἀνιψιὸν τοῦ φίλου μας Κυρίου Πέρεβου ἡς τὸν θιον σας Ἀντονάκ. οπου ἐκὺ πηγένι σταλμένος με γράμα του Πέρεβου ἡς τὴν ἀρχόντησα Κυρία σηνηπετέρα και απο κὺ πάλι να [ν] τον δευθήνουν σηγοῦρα δηὰ τα ἐδῶ.

Ἄρ. 8

Ἀναφορὰ Ἐκτ. Ἐπιτρ. Πελοποννήσου πρὸς τὸν Κυβερνήτη

(5 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 248)

ἐξοχώτατε !

Διὰ τῆς προχθεσινῆς πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς μου καθυπέβαλον ὑπ' ὄψιν Σας τὰ ὁποῖα ἔλαβον μέτρα διὰ νὰ διασώσω τὸν Ἰωάννην Μαυρομιχάλην ἀπὸ τὸ μῖσος τῶν εἰς τὴν Πλάντζαν πολιορκούντων αὐτὸν συμπολιτῶν του, καὶ νὰ τὸν πέμψω συγχρόνως εἰς Ναύπλιον, καὶ οὕτω νὰ ἡσυχάσῃ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπὸ τὴν καταθλίβουσιν αὐτὸ μᾶστιγα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, δὲν ἐπέτυχον ὅμως, ἐπειδὴ ἡ τρέλλα καὶ ἡ κακία τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυρομιχάλιδων ἔφθασε πλέον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἐρεθισθείς, φαίνεται, ἀπὸ γράμματα τοῦ πατρός του ὁ Ἀναστάσης Μαυρομιχάλης, ἐκινήθη μὲ δύναμιν στρατιωτικὴν εἰς βοήθειαν τοῦ θεῖου του ἀπὸ Λιμένι, θέσιν ἀπέχουσιν τῆς Πλάντζας τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας, ὅπου πολεμήσας πεισματωδῶς μὲ τοὺς πολιορκοῦντας τὸν θεῖόν του διὰ ξηρᾶς, φαίνεται, ὅτι ἠδυνήθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν.

Ἀπὸ τὰ περικλειόμενα πρὸς ἐμὲ γράμμα<τα> τοῦ Στρατηγοῦ Νικήτα καὶ τοῦ Διοικητοῦ Κορνηλίου παρατηρεῖ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὅτι ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἐπιείκεια τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ αὐτῆς τῆς οἰκογενείας δὲν ἰσχύουσι πλέον, καὶ ὅτι μέσον ὅρον ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἔχει εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἡ Μάνη ὅλη εἶναι ἡ ἀδιάφορος ἢ ἐναντία εἰς τὰ κινήματα αὐτῆς τῆς οἰκογενείας, ἐκτὸς ὀλίγων συγγενῶν των, οἵτινες σύρουσι μεθ' ἑαυτῶν πολλὰ ὀλίγους, καὶ αὐτοὺς ὑπὸ μισθόν· οἱ Μανιάται ὅμως δὲν κι-

νοῦνται μόνοι ἐναντίον των ἀποφασιστικά, ἐπειδὴ στοχάζονται, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἢ δὲν θέλει ἢ δὲν ἐμπορεῖ νὰ κινηθῇ ἐναντίον αὐτῆς τῆς οἰκογενείας· ὥστε ἂν ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμῇ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῆς φανεράς ἀνταρσίας αὐτῆς, ἥτις ἔχει χωρὶς ἀμφιβολίαν σχέσεις ἀποκρύφους καὶ μ' ἄλλα μέρη, τὰ ὁποῖα, ὡς πλέον ἀδύνατα, κρύπτονται, εἶμαι γνώμης νὰ λάβῃ χωρὶς στιγμῆς ἀναβολὴν τὰ ἐφεξῆς μέτρα·

Α'. Νὰ διακηρύξῃ εἰς τὴν Μάνην, ὅτι θέλει εἶναι ἐκτὸς τῆς προστασίας τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἂν δὲν τρέξωσιν ὅλοι νὰ συλλάβωσι τοὺς ταραττόντας τὸν τόπον τοὺς Ἰωάννην Μαυρομιχάλην καὶ συνοπαδούς του, καὶ νὰ τοὺς παραδώσωσιν εἰς τὴν δίκην τῶν νόμων.

Β'. Νὰ διαταχθῇ ὁ Στρατηγὸς Θεόδωρος Κολοκοτρώνης νὰ μεταβῇ ἐκ Τριπολιτσᾶς μ' ἐν ἡ καὶ δύο τάγματα Ρουμελιωτῶν εἰς τὴν Καλαμάταν.

Γ'. Νὰ σταλῶσιν ἀκόμῃ ἐν πολεμικὸν βρίκιον καὶ ἐν μύστικον.

Δ'. Ἀδειαν νὰ συμπαραλάβωμεν, ἂν ἡ χρεΐα τὸ καλέσῃ, διακοσίους ἢ καὶ περισσοτέρους Μανιάτας ὑπὸ μισθὸν διὰ κᾶνένα μῆνα.

Ε'. Νὰ σταλῶσι μὲ τὰ πλοῖα τεσσαράκοντα κάσσαι πολεμοφόδια.

ΣΤ'. Νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου δέκα χιλιάδες φοινίκων διὰ νὰ μοὶ χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς παρεμπιπτούσας ἀνάγκας τῶν ἐργασιῶν μου εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.

Ἡ διακήρυξις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Μάνην συμβάλλει πολὺ διότι ἐν ᾧ τρομάζει τοὺς ἀπλοῦς, ἐνθαρρύνει τοὺς φιλησύχους καὶ ἀφοσιωμένους πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως ὁ σκοπὸς τῆς.

Ἡ μετάβασις τοῦ Στρατηγοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη μ' ἐν ἡ δύο τάγματα εἰς Καλαμάταν συμβάλλει παρομοίως, διότι, ἂν δὲν θελήσωσιν οἱ Μανιάται νὰ κινηθῶσι κατὰ τῶν ταραττόντων τὸν τόπον τοὺς, τοὺς δίδει νὰ καταλάβωσιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει δύναμιν νὰ παιδεύσῃ αὐτοὺς.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν δύο πολεμικῶν εἰσέτι πλοίων, εἶναι ἀναγκαΐα, διότι ἡ οἰκογένεια αὕτη τῶν Μαυρομιχάλιδων ἔχει πολλὰς ὀχυρὰς θέσεις πλησίον εἰς τὸν αἰγιαλόν, εἰς Λιμένι, Τσίμοβαν καὶ Κιτριαῖς, ὥστε εἶναι ἀνάγκη διὰ τῶν πλοίων νὰ γενῇ ἀπόβασις στρατευμάτων εἰς αὐτάς, καὶ νὰ βληθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ συμπαραλάβωμεν, ἂν ἡ χρεΐα τὸ καλέσῃ, διακοσίους ἢ καὶ περισσοτέρους Μανιάτας συμβάλλει τὰ μέγιστα, διότι ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Ἀνατολικῆς Σπάρτης, ἔχοντες τὸν Τσανετάκην καὶ ἄλλους προκρίτους μεθ' ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποπευθῶμεν κᾶνὲν κίνημα ἐναντίον. Ἡ Δυτικὴ Σπάρτη εἶναι ὅλη σχεδὸν ἀφοσιωμένη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, δὲν μένει παρὰ ἡ Μέσα Μάνη, ὅπου εἶναι οἱ περισσότεροι καὶ ἀξιώτεροι Μανιάται· ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς οἱ Μαυρομιχάλιδες δύνανται μὲ χρήματα ἢ μ' ἄλλο μέσον νὰ λάβωσι τινὰς εἰς βοήθειάν

των, νὰ προλάβωμεν ἡμεῖς νὰ τοὺς λάβωμεν ὑπὸ μισθόν, καὶ οὕτω νὰ χάσωσιν ἐκεῖνοι πᾶσαν ἐλπίδα καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο.

Ἡ στάσις τῶν τεσσαράκοντα κασσῶν φυσικῶν θέλει μᾶς χρησιμεύσει, διότι οἱ στρατιῶταί μας, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ νὰ κινηθῶσι, χωρὶς αὐτὰ δὲν κινοῦνται.

Περὶ τῆς χρηματικῆς ἀποστολῆς δὲν ἐξηγοῦμαι περισσότερον, διότι ἡ Κυβέρνησις γνωρίζει κάλλιστα, ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἄνευ αὐτῶν τίποτε δὲν κατορθοῦται.

Δὲν λέγω, ὅτι τὰ ὁποῖα προβάλλω μέτρα θέλουν βληθῇ ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν, διότι πιθανὸν νὰ μὴ λάβωμεν τὴν ἀνάγκην των, μ' ὅλα ταῦτα, πρέπει νὰ τὰ ἔχωμεν εἰς χεῖρας, ὥστε, χρείας τυχοῦσης νὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν εὐθὺς.

Ἡ παροῦσά μου ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐπιτηδὲς διὰ τοῦ Κυρίου Ἰωάννου Δόβα, ὅστις ἐπειδὴ εἶναι ἀπ' ἀρχῆς μαζὴ μου, καὶ ἐπειδὴ πολλάκις σταλεῖς με ἐπιστολάς μου εἰς τὴν Μάνην, εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς τὰ ἐκεῖ, θέλει πληροφορήσει ἐμπεριστατωμένως τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα περὶ πάντων τῶν διατρεξάντων καὶ διατρεχόντων ὥστε νὰ μὴ ὑποπτευθῇ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὅτι δύναται νὰ προκύψῃ τι ἀπευκταῖον ἀπὸ τὰς προτάσεις μου, ἂν ἀποφασίσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ τὰς βάλλῃ εἰς πρᾶξιν, ἂν ὅμως δι' ἄλλας αἰτίας, αἱ ὁποῖαι εἰς ἐμὲ εἶναι ἄγνωστοι, δὲν ἐγκρίνει τὴν ἐνέργειαν των, τότε μ' ὁποιονδήποτε τρόπον ἤθελε στοχασθῇ καταλληλότερον πρέπει νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς εἰς Ναύπλιον ραδιοῦργοῦντας νὰ φέρωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καὶ τὸν Ἰω. Μαυρομιχάλην με τοὺς ὁπαδοὺς του αὐτοῦ.

Ἐν Μισθρᾷ τὴν 5 Αὐγούστου 1830

Ὁ κατὰ τὴν Πελοπόννησον
Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος
Α. Μεταξᾶς

Υ.Γ. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἀναχωρῶ διὰ Καλαμάταν. ἐκεῖθεν θέλω ἀναφερθῇ πάλιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ θέλω διευθύνει καὶ τὰς περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος εἰς τὰ ἐμπερικλειόμενα ἔγγραφα τοῦ Στρατηγοῦ Νικήτα καὶ τοῦ Διοικητοῦ Κορνηλίου ἐπιστολάς τοῦ Π. Μαυρομιχάλη ἐν τοσοῦτῃ εἰδοποιῶ τὴν Ὑμετέρα Ἐξοχότητα, ὅτι ἔδωσα πρὸς τὸ παρὸν καὶ ἀναγκαίας ὁδηγίας πρὸς τὸν Στρατ(ηγὸν) Νικήταν καὶ τὸν Διοικητὴν Κορνήλιον διὰ νὰ λάβωσι μέτρα, ὥστε νὰ μὴ φύγῃ ὁ Ἰωάννης Μαυρομιχάλης καὶ οἱ ὁπαδοὶ του.

ὁ ἴδιος
Α. Μεταξᾶς

Ἀρ. 9

Ἀναφορὰ τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ πρὸς τὸν Κυβερνήτη

(7 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Ἀρχ. Βλαχ., φακ. 220)

ἐξοχώτατε!

Δὲν ἔχω τι περισσότερον νὰ προσθέσω περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Μάνης ἀφ' ὅσα διὰ τῆς τελευταίας ἐκ Μιστρά ἀναφορᾶς εἶπον· ἀπὸ τὰ ἐσώκλειστα γράμματα τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, υἱόν του καὶ λοιποὺς συγγενεῖς του πληροφορεῖται ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης τὸ κοῦφον καὶ ἀχρεῖον τοῦ ἀνδρὸς τούτου· ἐξ αὐτῶν ὁδηγουμένη βέβαια ἡ Κυβέρνησις θέλει ἐγγρίνει τὰ ὁποῖα προβάλλω ὡς ἀναγκαῖα νὰ ληφθῶσι μέτρα ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀπελπισμένης οἰκογενείας, ἄλλως δὲ ἂν ἡ κοῦφος φαντασία των δὲν περιορισθῇ καὶ ταύτην τὴν φορὰν πρεπόντως, δὲν ἐξεύρω πόσα θέλουσι προκύψει ἄτοπα ἀπὸ τὰ κινήματά των. ὁ λαὸς τῆς Μάνης ἀφ' οὗ ἰδῇ καὶ κατ' αὐτῶν ἀποφασιστικὰ τῆς Κυβερ(νήσεως) μέτρα, θέλει ἐκβῇ τότε ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἀπάτην, ὅτι ἡ ἐξουσία τῆς Κυβερν(ήσεως) μοιράζεται ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ Πετρόμπεη.

Ἀπὸ τὰς ἐξομολογήσεις τοῦ Νικήτα Φλέσσα φαίνεται ὅτι οἱ ἀχρεῖοι καλῶς ἐγνωσμένοι ραδιοῦργοι εἶχον ἐπὶ διαφορῶν προφάσεων καὶ προσχημάτων ἐτοιμάσει μίαν γενικὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀποστασίαν. τὰ τῆς Μάνης πράγματα, ἡ ληστεία, καὶ ἡ ἀπείθεια ἐναντίον τῶν ψηφισμάτων τῆς Κυβερ(νήσεως) εἶναι τρανότατοι ἀποδείξεις. τὸν ἄνθρωπον τοῦτον φθάνοντας εἰς Καλαμάταν, τὸν πέμπω πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καθὼς καὶ τὰς ἐγγράφους ἐξομολογήσεις του· ἐγὼ εἶμαι γνώμης ὅτι οἱ πρῶτιστοι τῶν ἀποστόλων εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν νὰ συλληφθῶσι καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἐπειδὴ καὶ σήμερον ὁποῦ τὰ βλέπουν κινουμένα μὲ δυνάμεις ἄλλως μορφοῦνται, μετέπειτα ὅμως θέλουν φανῇ μὲ τὰ ἴδια φρονήματα καὶ χειρότεροι.

ἐπρότεινα εἰς τὴν προχθесινήν ἀναφοράν μου, ὅτι εἰς τὸ ἐν ἡ δὺω τάγματα ἂν ἐγκρίνῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ σταλῶσιν εἰς Καλαμάταν νὰ διορισθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ὁ στρ(ατηγός) Θεόδωρος Κολοκοτρώνης· ἄλλ' ἂν αὐτὸς εἶναι εἰς ἄλλο μέρος ἀναγκαῖος, εἶναι ἀδιάφορον, ἂν καὶ αὐτὰ κινηθῶσι μὲ μόνους τοὺς ταγματάρχας.

Περιμένω ἀνυπομόνως τὰς ἀπαντήσεις τῆς Κυβερν(ήσεως) πρὸς ὁδηγίαν μου, καὶ μένω ἐν τοσοῦτῳ μὲ τὸ ἀνῆκον βαθὺ σέβας.

Ἐν Λεονταρίῳ

Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος

τῇ 7 Αὐγούστου 1830

εὐπειθέστατος καὶ προθυμότατος δοῦλος

Α. Μεταξᾶς

Ἄρ. 10

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀ. Μεταξᾶ πρὸς τὸν Ἰω. Καποδίστρια

(15 Αὐγ. 1830, πρωτ., ἰδιαίτερο, Ἀρχ. Καποδ., φακ. 272)

Ἐξοχώτατε!

Ἔλαβον τὰς ὑπ' ἄρ. Διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἰδιαιτέραν Σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ εἶδον ἐσκεμμένως τὰ ἐν αὐταῖς. Τὸν κύριον Ἰ. Μαυρομηχάλην εἰδοποίησα πολλάκις ἐπισήμως καὶ ἰδιαιτέρως θετικώτατα, ὅτι ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ παρουσιασθῇ πρὸς με διὰ νὰ τὸν διευθύνω πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἄλλως δὲ ληφθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ἐναντίον του· οὗτος ὅμως ποσῶς δὲν ὑπήκουσεν, καὶ ἐγὼ μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔλαβον κἄνεν ἀπ' εὐθείας αὐστηρὸν μέτρον, ἀλλὰ πάντοτ' ἐπροσπάθησα νὰ διαλύσω μὲ μυρίους τρόπους τὸν ἐπικρατοῦντα ἐμφύλιον πόλεμον εἰς τὴν Πλάντζαν ἕνεκα τῆς ἐκεῖσε ἐπιμονῆς τοῦ διαληφθέντος Κα(πετὰν) Γιάννη· ὅταν οἱ ἐναντίοι τοῦ Χρηστέα ὑπερίσχυσαν καὶ τοὺς ἔκλεισαν εἰς δύο τρία ὄχυρά ὀσπήτια, εἰδοποιηθεῖς δι' ἀναφορᾶς τοῦ κυρίου Ἀναστασίου Π. Μαυρομηχάλη ὅτι ὁ θεῖος του Κα(πετὰν) Γιάννης κινδυνεύει, διέταξα τὸν Στρ(ατηγὸν) Νικήταν καὶ τὸν Διοικητὴν κύριον Κορνήλιον νὰ ὑπάγωσιν ἐκεῖ μὲ ἐκτελεστικὴν δύναμιν νὰ διασώσωσι μὲν ἐκ τοῦ κινδύνου τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ νὰ τὸν πέμψωσι συγχρόνως εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ διαλύσωσι τὴν σκηνὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐμφυλίου πολέμου· ἐν ᾧ λοιπὸν ἐπεριμένετο τὸ πλεόν αἴσιον καὶ εὐτυχὲς τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὁ κύριος Ἀναστάσιος Μαυρομηχάλης καὶ οἱ πλεόν σχετικώτεροι συγγενεῖς του ἐρεθισθέντες ἴσως ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ κυρίου Πέτρου Μαυρομηχάλη, ἐκινήθησαν μὲ περίπου 100 ὀπλισμένους συμπολίτας των, καὶ διὰ νυκτὸς ἐπιπεσόντες ἀπληγισμένα κατὰ τῶν πολιορκούντων τὸν θεῖον του, ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς διαλύσωσιν ἀκολούθως ἐκδόσαντες τὰς πλεόν ἀναιδεῖς καὶ αὐθάδεις προκηρύξεις καθ' ὅλην τὴν Σπάρτην, ἐπροσπαθοῦσαν νὰ κάμουν τὴν ἐκεῖ σκηνὴν μεγαλητέραν διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν εἰς τοὺς σκοποὺς των. Τοιαύτη, Ἐξοχώτατε, ἐστάθη ἡ διαγωγὴ μου εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. δὲν βάζω, βεβαιῶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, μίαν λέξιν περισσοτέραν, καὶ ἂν μοι ἦτον δυνατόν νὰ ἐξιστορήσω περιεκτικώτερον τὰ διατρέξαντα, ἤθελε βέβαια πληροφορηθῇ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὅτι δὲν ἦτον δυνατόν νὰ πορευθῶ φρονιμωτέρως καὶ ἐπιτηδειοτέρως. Ἐκ τούτων ὅλων ὀδηγούμενος καὶ ἀπὸ τὴν τελευταίαν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν τοῦ Κόμητος Αὐγουστίνου, ὅτι εἰς πᾶσαν ἐναντίαν περίστασιν ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔχει κάμμίαν δυσκολίαν νὰ μοι πέμψῃ τρία ἢ τέσσερα ἀπὸ τὰ εἰς τὴν Πελοπόννησον Ἠπειρωτικὰ τάγματα, φθάνει νὰ κάμω μίαν φορὰν νὰ ἐκλείψῃ τὸ Σκάνδαλον ἀπὸ τὴν Μάνην, ἔκαμα τὴν περὶ αὐστηρῶν μέτρων τελευταίαν διὰ τοῦ κυρίου Δόβα ἀποσταλεῖσαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναφοράν μου, χωρὶς σκοπὸν νὰ κάμω πόλεμον,

ἀλλά διὰ τῶν μέσων τούτων ν' ἀποδείξω τῶν Μανιατῶν ὅτι ὅσα ἡ οἰκογένεια αὕτη διαφημίζει εἶναι φλυαρίαι, καί ἡ Κυβέρνησις ἔχει ὅσην θελήσει δύναμιν διὰ νά παιδεύῃ ὅσους δέν ὑποτάσσονται, καί εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ν' ἀπελπίσω τὸν τρελλὸν τοῦτον νά παρουσιασθῇ· φθάσας ὁμως εἰς Καλαμάταν, καί πληροφορηθεὶς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, θεωρῶν ἀφ' ἑτέρου καί τὴν ἀργοπορίαν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ κυρίου Δόβα, καί ὑποπευθεὶς, μήπως ἡ Κυβέρνησις δέν ἐγκρίνει τὰ προβληθέντα μέτρα, ἔδωκα εἰς τὸν Στρ(ατηγὸν) Νικήταν καί τὸν Διοικητὴν κύριον Κορνήλιον ὁδηγίας καί μέσα τοιαῦτα, ὥστ' ἐδυνήθησαν νά κατορθώσωσιν ὅσα διὰ τῆς προχθесινῆς ἀναφορᾶς ἔλαβα τὴν τιμὴν νά καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ ὁποῖον καθυπέβαλλον σχέδιον ἐσωτερικῆς μεταρρυθμίσεως λέγω καὶ αὐθις ὅτι εἶναι τὸ εὐαρμοστώτερον διὰ τὰς περιστάσεις τῆς Σπάρτης· οἱ προβληθέντες εἰς τὸν πολιτικὸν καί στρατιωτικὸν κατάλογον διὰ νά λάβωσι μέρος, εἶναι ἐκλελεγμένοι μεταξὺ τῶν ὧν φρονοῦσι καλλίτερα καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας παρὰ τοῦ κυρίου Γενοβέλη καί λοιπῶν ἀξίων πίστεως πολιτῶν. τὸν δὲ κύριον Ἰάκωβον Κορνήλιον ἐστοχάσθην ὡς τὸν μόνον ὁποῦ ἐμπορεῖ νά διευθύνῃ τὰ τῆς Σπάρτης μ' ἐλπίδα ἐπιτυχίας διὰ τὴν φρόνησίν του, τὰς μερικωτέρας γνώσεις του περὶ τοῦ τόπου τούτου, καί διότι εὗρον τὸν Ἄνδρα ἔχοντα μὲν μ' ὅλους τοὺς Μανιάτας σχέσιν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄκρον ὀρθοφρονοῦντα. αὕτη ἦτον καί εἶναι ἡ γνώμη μου δι' ὅσα ἐδυνήθην μετὰ μεγάλης προσοχῆς κατὰ τὸ ἐμπιστευθέν μοι ὑψηλὸν χρέος νά στοχασθῶ διὰ νά εὐτακτήσῃ ὁ δυστυχῆς οὗτος τόπος, καί νά λείψῃ τοῦ λοιποῦ ἡ βλαπτικὴ ἐπιρροή, ἄλλως δὲ εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ δυστυχία θέλει γενῇ πολλὰ μεγαλητέρα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον.

Τὴν παροῦσαν ἰδιαιτέραν ἀναφοράν μου παρουσιάζει πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὁ κύριος Γεώργιος Ἀθανασιάδης, ὅστις πέμπεται παρὰ τοῦ Στρ(ατηγοῦ) Νικήτα δι' ὑποθέσεις τῆς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ Ναύπλιον· αὐτὸν ὡς αὐτόπτην ὄλων τῶν διατρεξάντων ἐπεφόρτισα νά κάμῃ πρὸς τὴν Ὑ. Ἐ. ὅσας νομίζω ἀναγκαίως παρατηρήσεις τόσον διὰ τὰ τῆς Μάνης, καθὼς καί δι' ὅσα εἶναι ἀνάγκη νά ληφθῶσι μέτρα κατὰ τῆς ληστείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νά δυνηθῇ ἡ Ὑ. Ἐ. νά μοὶ δώσῃ τὰς ὁποίας ἐγγρίνει ὁδηγίας.

Ἐπὶ τέλους τῆς παρουσίας μου χρεωστῶ νά προσθέσω ὅτι δέν ἔχω λέξεις ἱκανὰς νά ἐκφράσω τὴν λύπην τῆς ψυχῆς μου δι' ὅσα ἡ Ὑ. Ε. μοὶ παρατηρεῖ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐπιστολήν της· ἐπειδὴ καυχῶμαι ὅτι δέν ἦτον δυνατόν εἰς ἄνθρωπον νά κάμῃ τὴν δουλιὰν μὲ περισσοτέραν φρόνησιν καί ἐπιτηδειότητα. κολακευόμενος ὁμως ὅτι ὅταν ἡ Ὑ. Ἐ. στοχασθῇ τὴν ἔκθεσίν μου ταύτην, ἥτις στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὰς πλέον καθαρὰς καί λαμπρὰς ἀποδείξεις, θέλει πεισθῇ εἰς τὴν τρανωτάτην ταύ-

την ἀλήθειαν, ἐπαναπαύομαι, ὑποσημειούμενος μὲ βαθύτατον σέβας.
 Ἐν Καλαμάτῃ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος
 τῇ 15 Αὐγούστου 1830. εὐπειθέστατος καὶ προθυμότατος δοῦλος
 Α. Μεταξᾶς

Π. Κρίνω χρέος μου νὰ ὑπενθυμίσω τὴν Ὑ. Ἐ. ὅτι κατὰ τὰς τε-
 λευταίας πρὸς ἐμὲ ἰδιαιτέρας καὶ ἐπισήμους διαταγὰς τῆς ἐκοινοποίησα
 πρὸς Ἀπαντας ὅτι τὸ καθυποβληθὲν σχέδιον ἐνεκρίθη· καὶ ὅτι ὁ κύ-
 ριος Κορνήλιος ἐνεργεῖ ὡς Διοικητὴς τῆς Σπάρτης ἀπὸ τὰς 27 Ἰουλ(ίου)
 παύσαντος.

ὁ ἴδιος
 Α. Μ(εταξᾶς)

Ἀρ. 11

Ἀναφορὰ τοῦ Ἐκτ. Ἐπιτρ. Πελοποννήσου πρὸς τὸν Κυβερνήτη

(ἀρ. 266, 16 Αὐγ. 1830, πρωτ., ΓΑΚ, Γεν. Γραμμ., φακ. 249)

Ἐξοχώτατε!

ἡ Ἑλληνικὴ κακοήθεια κλίνει εἰς τὸ πάθος τῆς ληστείας, καὶ ἡ ἐπι-
 πολάζουσα εἰς τὴν Πελοπόννησον ραδιουργία ἐρεθίζει τὸ πάθος τοῦτο
 ἔτι περισσότερον. Τὰ τῆς Μεσσηνίας βαδίζουσι κάλλιστα· δυνάμει τῶν
 ὁποίων ἄρχησα νὰ λαμβάνω μέτρων ἐσυλλήφθησαν πέντε ἔξ ἐκ τῶν κακούρ-
 γων ἐκεῖνων, ὅπου εἰς τοὺς δημοσίους δρόμους ἔπραττον ληστείαν κατὰ
 τῶν διαβαινόντων ἐκεῖθεν πολιτῶν, καὶ φυλάττονται ἀσφαλῶς· εἶναι ἐλπίς
 νὰ συλληφθῶσι καὶ ἄλλοι πολλοί· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν ἀπαι-
 τουμένην ταχύτητα τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ κακοῦ τούτου εἶμαι γνώμης ὅτι ὅσα
 ἐκ τῶν χωρίων τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου πλησιάζουσι
 τοὺς δημοσίους δρόμους νὰ δώσωσι εἰς σημείωσιν τοὺς ἀποδεδειγμένους
 κακίστης διαγωγῆς συμπολίτας των, οἵτινες νὰ συλληφθῶσι καὶ νὰ παιδευ-
 θῶσι διὰ μερικὸν καιρὸν, καὶ τότε βεβαιῶ τὴν Ὑ.Ε. ὅτι ἡ ὀλεθρία ἔνεκα
 πολλῶν λόγων αὕτη μάστιγξ θέλει ἐκλείψει ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον· ἐπειδὴ
 καὶ ἂν περιμένομε νὰ εὕρωμεν ἀπὸ ἓνα εἰς ἓνα τοὺς πράττοντας ληστείαν,
 δὲν εἶναι πρᾶγμα εὐκόλον, οὔτε εἶναι τοῦτο μέσον διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ τὸ κα-
 κόν, διότι ὁ κάθε κακὸς λέγει «ἐγὼ ἐμπορῶ νὰ μὴν πιασθῶ». τὰ περὶ τοὺς
 δρόμους χωρία δὲν εἶναι πολλά, καὶ οἱ συλληφθησόμενοι δὲν θέλει εἶναι
 εἰς μέγαλον ἀριθμόν. περὶ τούτου παρήγγειλα καὶ διὰ ζωσῆς εἰς τὸν κύ-
 ριον Ἀθανασιάδην ἱκανά, καὶ ἅς σκεφθῇ ἡ Ὑ.Ε. διὰ νὰ μ' ὀδηγήσῃ.

ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ προσῆκον σέβας

Ἐν Καλαμάτῃ ὁ κατὰ τὴν Πελοπόννησον
 τῇ 16 Αὐγούστου 1830. Ἐκτακτος Ἐπίτροπος
 Α. Μεταξᾶς